

ИНТЕРВЈУ

Живојије Јовановић
Подигнут ниво
могућег

ДОГАЂАЈИ

Управни одбор ЕПС-а
Улагања одржала
стабилност

ДОГАЂАЈИ

Панел дискусија о енергетици
и економском развоју земље
ЕПС - највећи покретач

Развајање дистрибутивне
делатности

*Снабдевачи
моју да крену*

EPS и зима

*Систем одолео
леду и снегу*

Отклањање највећи део кварова

Било је дана током протеклог зимског невремена када је и по стотину кварова на далеководима и трафо-станицама, напонског нивоа од 110 до 10 киловолти, остављало без напајања око 120 хиљада купаца, и то углавном у руралним подручјима. Електромонтери ЕПС-а успевали су да у току истога дана отклоне више од 90 одсто тих кварова, тако да би без струје до сутрадан било само још око пет хиљада тих купаца, а онда би и они опет били на мрежи. Преко сметова, по беспуђу, на вејавици и уз залеђене стубове пробијали су се дистрибутери ЕПС-а да олакшају живот људима које је снег оковао.

ДОГАЂАЈИ

САСТАНАК СА ДИРЕКТОРИМА ДИРЕКЦИЈА ЗА ТРГОВИНУ У ПД ЕД
Снег отежао и наплату _____ стр. 18

СИНДИКАТ РАДНИКА ЕПС-а ОБЕЛЕЖИО 20 ГОДИНА ПОСТОЈАЊА И РАДА
Компанија и радници на истом путу _____ стр. 20

АКТУЕЛНО

СЕЛЕКЦИЈА КАНДИДАТА НА КОНКУРСИМА ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ
ОБАВЉА СЕ И НАЈСВАРМЕНИЈИМ МЕТОДАМА
Пролаз само за најквалитетније _____ стр. 43

ПРОЈЕКТИ СЕКТОРА ЗА ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ
Информационе технологије – замајац развоја _____ стр. 46

ПРИВРЕДНА ДРУШТВА

ИНТЕНЗИВНИЈА ИНВЕСТИЦИОНА АКТИВНОСТ У ОГРАНКУ
ЕД ПАНЧЕВО У 2011. ГОДИНИ

Појачавају се и две „стодесетке“ _____ стр. 48

„ЕЛЕКТРОМОРАВА“ ПОЖАРЕВАЦ ЗАВРШИЛА 2011. ГОДИНУ
СА ПОЗИТИВНИМ ПОСЛОВАЊЕМ
Тренд раста прихода _____ стр. 50

СВЕТ

ПОПУСТИ У ЦЕНИ ПЛАВОГ ЕНЕРГЕНТА У СРБИЈУ СТИЖУ СА ЗАКАШЊЕЊЕМ
Гас подстакао грејање струјом _____ стр. 54

КУЛТУРА

БИОСКОП
40. ФЕСТ - „У свету великих“ _____ стр. 62

ЗДРАВЉЕ

НОВИНЕ У ЗДРАВСТВУ
Књижица као електронска картица _____ стр. 64

ЉУДИ

ДУШКО ШУРЛАН, БАГЕРИСТА И ВАЈАР ИЗ ПД РБ „КОЛУБАРА“
Ветар у дрвету _____ стр. 66

УПОЗНАЈМО СРБИЈУ

МАНАСТИР ПОКАЈНИЦА
Хришћански кнежев чин _____ стр. 68

КУЧЕВО – ОД ХАДРИЈАНА ДО ДАНАШЊИХ ДАНА
Српски Елдорадо _____ стр. 72

06

Проф. др Милорад Филиповић
о даљој трансформацији ЕПС-а
**Систем на новим
основама**

12

Драган Јовановић,
директор ПД „Термоелектране
и копови Костолац“

**Нема назад,
инвестиције следе**

44

Инвестиције ЕПС-а
у 2012. години

**Услови диктирају
улагања**

52

Економија развија
подељену Европу
**„ЕлектроГаспром“
напада Немачку**

У ФОКУСУ

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ

ISSN 1452-8452

ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР
Драгомир Марковић

ГЛАВНИ УРЕДНИК
Миодраг Филиповић

ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ УРЕДНИКА
Алма Муслибековић

УРЕДНИК
Анка Ћвијановић

Милорад Дрча
(уредник фотографије)

Наташа Иванковић-Мићић
(технички секретар и документариста)

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
Царице Милице 2
11000 Београд

ТЕЛЕФОНИ:
011/2024-843, 2024-845

ФАКС:
011/2024-844

E-MAIL:
list-kWh@eps.rs
fotoWh@eps.rs

WEB SITE:
www.eps.rs

ЛИКОВНА И ГРАФИЧКА ПРИПРЕМА:
„Студио Платинум“, Београд
studio@platinum.rs

НАСЛОВНА СТРАНА:
Милан Ћвијетић

ШТАМПА:
„Ротографика“ д.о.о.
Суботица

ТИРАЖ:
10.000 примерака

ПРВИ БРОЈ ЛИСТА ЗДРУЖЕЊЕ
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ,
ПОД НАЗИВОМ „kWh“, ИЗШАДОЈЕ
ИЗ ШТАМПЕ МАРТА 1975. ГОДИНЕ,
ОД МАЈА 1992. НОСИ НАЗИВ „EPS“,
ОД 6. АПРИЛА 2005. ГОДИНЕ ЛИСТ
ИЗЛАЗИ ПОД ИМЕНОМ „kWh“

ИЗДАВАЧ:
ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ

Борис Тадић у разговору са рударима ПД РБ „Колубара“

Председник Србије Борис Тадић посетио РБ „Колубара“

Захвалносћима свим радницима ЕПС-а

Председник Србије Борис Тадић посетио је 13. фебруара Рударски басен „Колубара“ и највећи угљенокоп Поље „Д“ и захвалио се свим запосленима у „Електропривреди Србије“ и РБ „Колубара“ због напора које су претходних дана улагали у екстремним временским условима, на веома ниским температурама.

– Солидарност је потребна у Србији. Екстремно су тешке околности и апелујем на грађане да штеде електричну енергију како бисмо прегрмели ову страшну непогоду – рекао је Тадић након разговора са радницима друге смене БТУ угљеног система Поља „Д“. Према његовим речима, ванредна ситуација у којој се Србија нашла још једном је показала неопходност дугорочног планирања инвестиција у електроенергетски сектор и „Електропривреду Србије“ у наредној деценији. Констатујући да је РБ „Колубара“ кичма енергетског система Србије, Борис Тадић је нагласио да ће, уколико се ресурсима буде рационално располагало, грађане грејати још најмање четири деценије.

Са председником Србије разговарали су др Аца Марковић, председник Управног одбора ЕПС-а, Драгомир Марковић, генерални директор ЕПС-а, Небојша Ђеран, директор ПД РБ „Колубара“, као и представници Синдиката радника ЕПС-а. Генерални директор ЕПС-а Драгомир Марковић изразио је уверење да наредних дана неће бити рестрикција и да ће хаваријска искучења бити сведена на минимум, с обзиром на повећану потрошњу електричне енергије.

- Запослени у електродистрибуција веома брзо отклањају квартове, што доказује чињеница да је протеклих дана само један до два промила домаћинства у услед хаварија било на кратко искљу-

чивано из електроенергетске мреже – рекао је Марковић. – Ипак, за разлику од термоелектрана, због веома лоше хидролошке ситуације, хидроелектране тренутно раде са само 25 одсто капацитета. Директор РБ „Колубара“ Небојша Ђеран оценио је тада да се производни процес на површинским коповима нормализује и да је током дана утоварено нешто више од 20 возова са угљем за Термоелектра-

Златна медаља за рударе „Колубаре“

Поводом Дана државности Борис Тадић, председник Републике Србије, одликовао је Златном медаљом за заслуге раднике Рударског басена „Колубара“ због колективне појртвованости и нарочитог залагања у одржавању енергетског система и стабилног снабдевања угљем термоелектрана током ванредне ситуације изазване великом снежним падавинама. У име радника РБ „Колубара“ Златну медаљу примио је Миодраг Ранковић, председник Синдиката радника РБ „Колубара“. Председник Тадић одликовао је 17 заслужних појединача и институција, а највеће признање, Кађорђеву звезду, добио је тенисер Новак Ђоковић.

не „Никола Тесла“ у Обреновцу. До краја треће смене требало је да буде утоварено 35 возова, што је за 20 до 30 одсто угља више него претходних дана.

– Рад производних капацитета „Колубаре“ нормализује се, као и могућности Железничког транспорта ТЕНТ, те очекујемо заустављање даљег пада количина угља на депонијама. Тако стварамо основ за нормалан рад термоенергетског система и у наредним данима – рекао је Ђеран.

Н. Ж.

”

Да се није улајало
у модернизације,
Србија би данас
сигурно била у
мраку

Ашов једини лек

Тронедельна хладноћа, „дебели“ минус, лед и снег били су први испит за одговорност и способност компаније. Најгори сценарио, рестрикције за домаћинства, избегнут је. Радници „Електропривреде Србије“ сигуран су ресурс на који компанија може да разчуну у свим условима.

Главни разлог зашто је све прошло са веома малим последицама лежи у вишегодишњем модернизацијама система, а превасходно блокова у термоелектранама. Ревитализације су подигле снагу ТЕ за чак 400 мегавата, а поузданост рада достигла је 96,7 одсто. У односу на 2001. годину, ТЕ на угљу производе чак седам милијарди киловат-сати више. Ни производња угља, упркос леденим данима, такође, није посустајала.

Рудари, као и радници у електранама и дистрибуцијама, радили су без престанка. Нико их, притом, није ни питао да ли им сметају хладноћа и ветар. Важно је било прозвести који киловат-сат више. А да тек није било вишемесечне суше и хидросектор би имао снаге за већу производњу и био би то додатни одговор на велику потрошњу.

Разлика између производње и потрошње и мере за смањење испоруке енергије индустрији показале су да је „враг однео шалу“ и да се нешто мора урадити. Систем ЕПС-а је данима обарао рекорде, „утегнуто“ је све што је могло да се уреди и стигао је час за преиспитивање. Многи упирују прст у ЕПС, са опаском да је било боље да се улагало у нове капацитете. Ова теза, међутим, „не пије воду“. Јер да се није улагало у модернизације, данас би Србија сигурно била у мраку. Узалуд би, како каже први човек ЕПС-а, било нових 700 мегавата, ако не би могло да ради 2.000 мегавата.

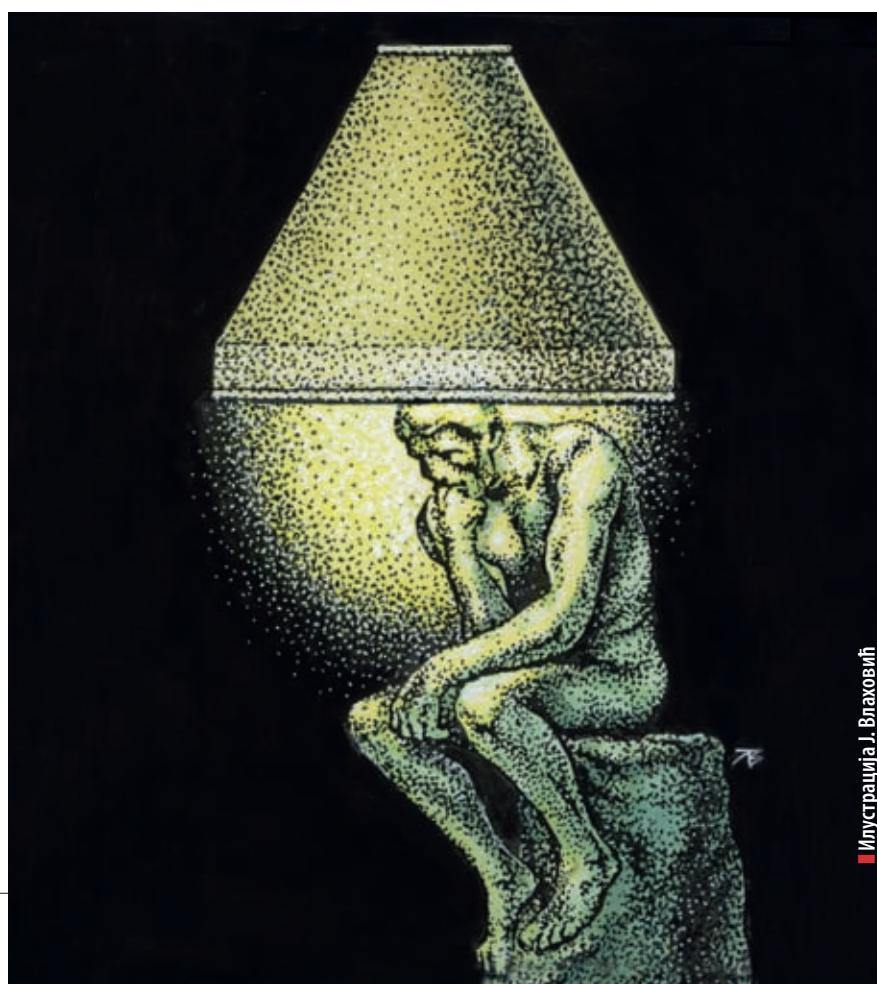
Зато је сада време за окретање новог листа и стварања услова за инвестиције. Са овом ценом електричне енергије шансе за то не постоје. Пре шест-седам година држава није цену електричне енергије приближila тржишним мерилима. А тада је био и прави тренутак за проналазак партнера за нове електране. Стало се, јер смо имали кратко памћење. Сви су заборавили рестрикције од пре десет и више година. Чини се да ћемо и сада врло брзо заборавити како је Србија стрепела да ли ће да буде довољно струје на минус 20 и кусур. Прича о неопходности градње нових електрана трајаће само до првог пролећног сунца.

Треба се, ипак, погледати у огледалу и признати - енергије није било довољно за све. Био је неохдан увоз и после више од десет година уве-

дена је мера смањења снаге и енергије за појединачне индустриске купце. На добровољан начин или не, нека предузећа била су под мером рестрикција. Срећом, у сред вишедневног државног празника, па су и последице биле знатно мање него што се то помиње у јавности. Није било храбости да се каже: „Господо грађани, оставите без струје данас један сат да би привреда могла да ради. То је национални интерес.“ Јер „скидање“ фирмама са мреже за земљу чија је економија у очајном стању готово је једанако погубно као и искључивање домаћинства.

ЕПС је победио зиму, али са вишеструким последицама. Кад увезени киловат-сати пређу границу то значи добит за неког произвођача у иностранству, а губитак за ЕПС. Јер енергија је купљена и по три пута већој цени од one по којој се продаје.

И држава треба да научи лекцију и коначно „препиши“ прави лек. А има га - у ашову којим треба да се започне градња нових електрана. Али у правој алатки, а не у предизборној. У супротном, нека наредна зима биће, вероватно, пуна мрака.

Систем на новим основама

Србија је једна од ретких земаља која је у великој мери подржавила привреду, а приватизовала државу.

У таквом систему сасвим је логично да цена струје буде социјална категорија

Ореформи или реструктурисању „Електропривреде Србије“ прича се дуже од две деценије, али се није далеко одмакло. Још почетком 90-тих рађене су студије у домаћим институтима, али и странци су на томе радили. Почетком минуле деценије све је опет покренуто. Чак је и понешто урађено. Издвојене су споредне делатности из ЕПС-а, а потом је и преносна мрежа одвојена у посебну целину. ЕПС је организован као више привредних друштава за производњу електричне енергије, али ту се за сада стоји. Као да је понестало идеја - шта и куда даље, каже за наш лист др Милорад Филиповић, професор теорије, планирања и технолошког развоја на трећој и четвртој години Економског факултета у Београду, одговарајући на питање - како оцењује садашњи организациони тренутак „Електропривреде Србије“.

■ Да ли ЕПС, овакав какав је сада, може да буде предмет приватизације?

- Систем је изнурен и није баш у доброј кондицији за тако нешто овог часа, али свако његово привредно друштво у неком будућем тренутку може да буде предмет приватизације. У тако нешто никако не би смело да се иде са електромрежом. То је чист, готово природан монопол и он се не приватизује. Мора да остане у државном власништву.

■ Да. Али чим се код нас спомене држава, то се намах повеже са ниском ценом струје или избором управљачких структура по партијској припадности. Шта с тим проблемом?

- Држава одиста покушава да у исти час помири неколико ствари. Најпре, бави се удомљавањем партијских кадрова на врло високе и добро плаћене позиције. Друго, преко цене и запошљавања води социјалну политику. И треће, више је него свесна колики је утицај ЕПС-а, генерално, на развој целе привреде, производње, извоза, али и фирмама које прате његов рад.

■ Је ли то могуће?

- Очигледно да није. Нешто мора да трпи. Ако желимо развој, инвестиције, онда нема говора о некаквој социјалној цени киловат-сата. Хоћемо јефтинију струју - хајде да видимо трошкове. Да ли имамо превелики број запослених? И тако ставку по ставку. То ни садашњем, а ни бившим управљачким гарнитурама ЕПС-а није било непознато. Питање је било и онда и сада - постоји ли за то политичка одлука.

■ Где видите решење бар за први корак?

- Није потребна велика мудрост. Видети ко међу тим великим бројем сиромашних не плаћа или не може да плати месечне рачуне за струју. Држава мора о њима да преузме бригу. Не може она ис-

“ То нема није у свећу. Да вадимо ујаљ, претварамо ћа у струју, која се йошом, као најлеменији вид енергија, троши на грејање

том ценом киловат-часа од око 4,8 евро-центи да брани стандард људи који имају позамашно богатство и оне који једва састављају крај с крајем. Али то није посао ЕПС-а, већ државе.

■ **Неки мисле да то и даље треба да ради ЕПС. Је ли то у реду?**

- Нисам сасвим уверен у исправност таквог залагања, али за почетак не бих имао ништа против да се за најсиромашније категорије људи одреди бенефицирана цена струје или да им се установе лимити до којих могу да троше струју по ниској цени, а ако је прекораче - да је плате скупље. И то је боље него да оваквом багателном ценом субвенционишемо све. Држава има могућности да направи селекцију међу потрошачима.

■ **Ови хладни дани показали су да су многи, не само у градовима, већ и у селима, уз дрва и угљу, грејали на струју. Што и не би?! По садашњој цене струја је најисплативији и најкомфорнији извор топлоте. Шта о томе мислите?**

- То нема нигде у свету. Да вадимо ујаљ, претварамо га у струју, која се потом, као најлеменији вид енергије,

те, развијају се и постижу невероватне технолошке резултате, не само у производњи, већ и у заштити човекове средине. Може се, дакле, и са државом као „газдом“, али са другачијим правилима игре.

■ **На шта мислите?**

- Не видим ниједан разлог због кога и у садашњи ЕПС не би, као мањински власници, ушли велики стратешки или приватни инвеститори и с нама градили неки од тих већих капацитета који нам недостају. Не мора то да буде приватизација сто одсто. Може да буде пет, десет, 15 или максимално 20 одсто. Да донесу свеж капитал, опрему, технологију, а ми све остало. Није Србија заборавила да прави хидро и термоелектране.

■ **Јесте, али тај инвеститор неће да дође код нас и да сто година чека да му се по садашњој цене киловат-сата исплати уложени евро.**

- Наравно. Нико не би ушао у такав посао ни с много мањим парама, а камоли инвеститори са стотинама милиона евра. Држава, дакле, мора да постави правила на сасвим другачијој основи. Шта ми то хоћемо на краји, а шта на дужи рок.

ну количину јефтине енергије, да не цвокоћемо зими и не дахћемо лети. За илустрацију, рећи ћу само једну чињеницу. ЕПС овог часа има четири пута више радника од електропривреде Словеније и само двоструко већу производњу. Сваком иоле економски писменом човеку, поготово оном који доноси одлуке, биће јасно о чему је реч. Може тај исти човек да каже - знate па ми нисмо баш овог часа спремни на такав рез. У реду. Нисмо. То има своју цену, али држава нема паре изван нас. Ми смо држава и она зависи од нас и наших прихода, пореза, царина, акциза... Али онда нема развоја. Ако га хоћемо по сваку цену - морамо се зајмити, а паре је у свету све мање. Новац је све скупљи, а ми са ниском ценом струје и високим социјалним давањима не можемо да их вратимо... Одлука је само наша.

■ **Који би у овом случају био први потез?**

- Чишћење биланса. Све земље које су пре нас кренуле у транзицију и реструктурисање јавног, па и електроенергетског сектора, ишчиштиле су своје билансе. До дна.

■ **Није ли нелогично да ЕПС, али и већина осталих јавних предузећа, којима је држава одреда „газда“, имају губитке?**

- То је само због државе и њене неспособности. Да не кажем неспособности. Неке фирме добро послују. Не бих спомињао имена. Друге су на нули, а треће губе. Због чега им држава, јер су то све њена предузећа и сва су монополи, не „испегла“ плусеве и минусе? Не. Она наставља да води погубну социјалну политику и тамо где требе и где јој уопште није место. А све зато што је свесна да лоше ради свој основни посао - нема инвестиција, нових радних места, све је више незапослених, опада нам стандард... И уместо да с развојем држава повећава куповну моћ својих грађана, она ниском ценом струје одржава њихов социјални мир.

■ **А развој? Шта с њим?**

- Цео систем, опет, мора у потпуности да се постави на нове основе. Шта то значи? Да се смање трошкови где год је то могуће. Илустративан је и ту пример словеначке електропривреде. Проблем је, међутим, сам за себе што је Србија постала зависник од страног капитала. Као наркоман. И чим нема туђих паре, тресе се. Без тог новца немамо чак ни првид доброг живота. То је показао и овај случај са ММФ-ом.

Србија је, нажалост, постала једна од ретких земаља која је у великој мери подржавала привреду, а приватизовала државу. У таквом систему сасвим је логично да цена струје буде социјална категорија.

П. С. К.

■ Од укупно произведене електричне енергије највећи део, око 60 одсто, потроше домаћинства: Београд

троши за грејање. То је чист губитак за ову државу. И све то због недопустиво ниске цене и њене социјалне димензије, јер од укупне произведене струје бар 60 одсто потроше домаћинства.

■ **Како изаћи из свега тога? Ови ледени дани су доказали да нам је као хлеб неопходан капацитет од бар 700 мегавата. Може ли се то направити са садашњом ценом струје?**

- Наравно да не може. Мора се сагледати комплетен систем. Да се постави на здраве економске основе. Приватизација у овом часу уопште није приоритет. То је дугорочан посао. Велике електропривреде у западној Европи су у државном власништву, па праве изузетно високе профи-

■ **Мислите на број запослених?**

- И на то. Знам да је то болна тачка сваке владе и партија на власти. Транзиција је истерала из фабрика стотине хиљада запослених. Свако радно место је драгоцен. Али, неки приоритети морају се поставити на здраве економске темеље. Има ли ЕПС превелики број запослених? Без сваке сумње. Издржава ли ЕПС, рецимо, 4.780 радника који су некада радили у електропривреди Косова и Метохије? Издржава. Колико све то кошта? И тако, тачку по тачку. И у том погледу држава и њена социјална функција морају да дођу до пуног израза.

■ **Може ли се то баш тако извести?**

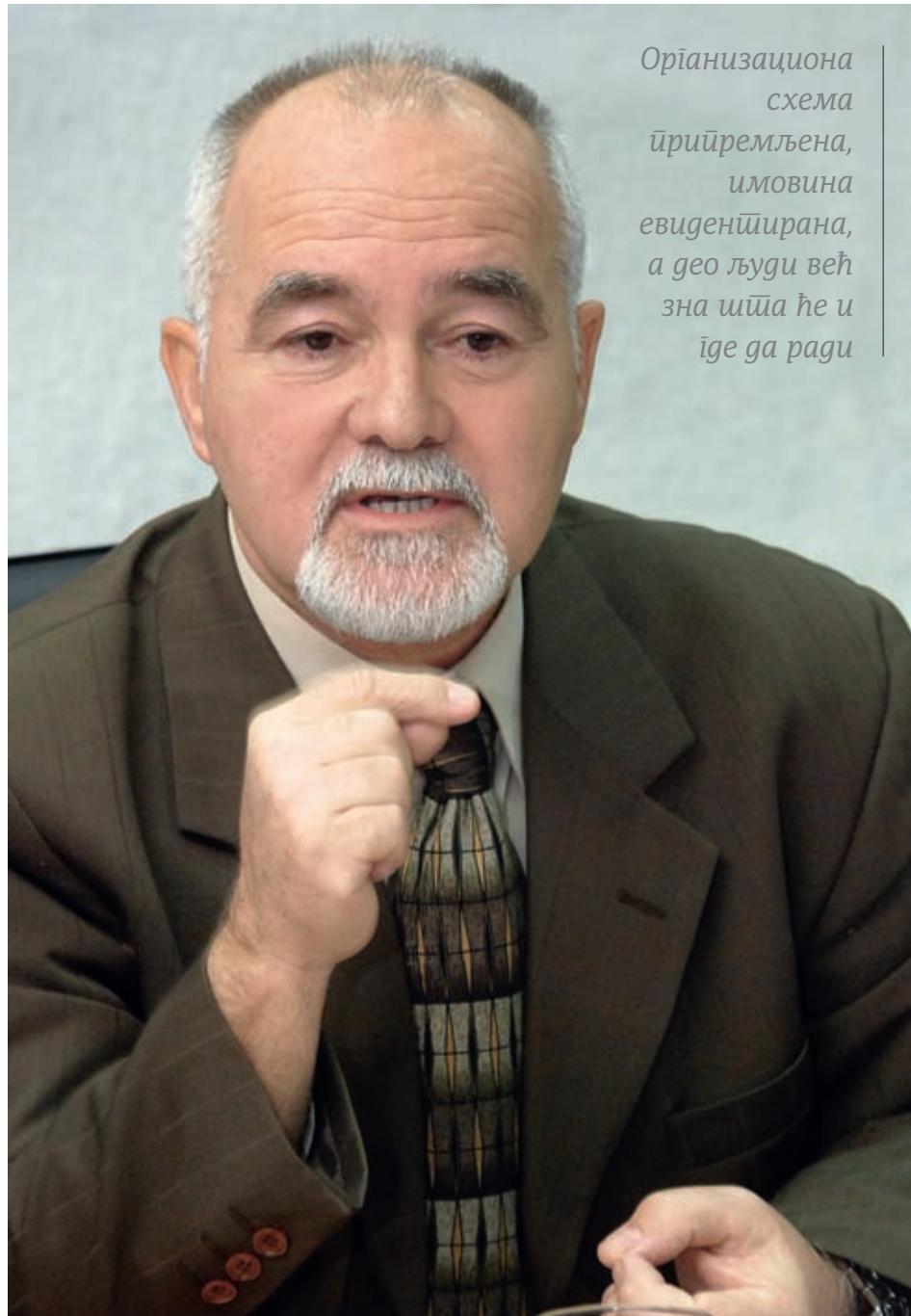
- Мора, ако хоћемо развој и довољ-

Снабдевачи моју да крену

Усваком привредном друштву за дистрибуцију „Електропривреде Србије“ припреме за раздавање дистрибутивне од осталих делатности и профилисање будућих јавних снабдевача стигле су дотле да би огранци за јавно снабдевање могли да стартују одмах, то јест оног тренутка када Управни одбор ЕПС-а донесе одлуку о њиховом оснивању. Почело је развојено вођење књиговодства (засада само погонског и не свуда у истој мери), направљена је јединствена организациона схема будућег јавног снабдевача, у којој је остављена могућност да свако привредно друштво угради сопствене специфичности. Такође је идентификована имовина оператора дистрибутивног система и снабдевача, а део запослених углавном већ зна у којој делатности ће убудуће радити. Један број људи у ПД ЕД зна и шта ће конкретно да ради, јер су прошли "школовање за тржиште", на саветовањима, презентацијама и радионицима, које је ЕПС организовао. Ове „школе“ организоваће се и убудуће, да би се што успешније приступило примени новог Закона о енергетици и садашњи дистрибутери припремили за отварање унутрашњег тржишта електричне енергије.

Ово је у разговору за наш лист истакао Томислав Папић, извршни директор у ЈП ЕПС-у, који је и председник Стручног тима ЕПС-а за организационо раздавање трgovине на мало од осталих делатности у ПД ЕД.

- Код дистрибуције и управљања дистрибутивним електроенергетским системом меру ствари одређују, у првом реду, технички принципи и правила и ту неће бити великих промена у делатности. Истина, за многе дистрибутере може да буде велики изазов то што ће морати и количину енергије и снагу да планирају дан унапред за наредни дан, и то на сатном нивоу - казао је Папић и подсетио да је "Електровојводина" својевремено, готово целу деценију, радила на принци-

Организациона
схема
припремљена,
имовина
евиденширана,
а део људи већ
зна шта ће и
деје га ради

Радионица у марта

По називом "Један дан будућих оператора и снабдевача" следећег месеца организоваћемо радионицу за део запослених у ПД ЕД, на којој ће се приказати како се уговорају набавка и пласман електричне енергије, какви налози се дају, како се прати стање у систему и потрошњи, да ли ће, рецимо, оператор и снабдевач морати и буквально, барем у почетку, да буду у истој соби да би могао да се остварује потпуни увид и слично. Ову радионицу смо планирали за претпоследњу седмицу

фебруара, али смо је одложили за март, јер је већина људи који треба да учествују била изузетно много ангажована у санирању последица зимских неприлика. "Један дан" демонстрираће стручњаци из Дирекције ЕПС-а за трgovину електричном енергијом и Дирекције ЕМС-а за управљање електроенергетским системом, који раде овај посао на преносу, а очекујемо да из сваког ПД ЕД присуствује по десетак људи, и то по пет из сектора управљања и сектора трgovине - истакао је Папић.

“ Анализа ће показати да ли је исилашвије један или неки јавних снабдевача

пу директног налога за набавку и да јој је то сада драгоцене искуство, које може да подели и са другима.

- У погледу набавке електричне енергије за потребе тарифних и, касније, других купца верујем - рекао је Папић - да ће се са много већим енigmama суштавати трговци, који се до сада нису директно бавили набавком, нити су бринули о томе колике су потребе њиховог конзумног подручја. У целини, сада је веома битно да трговину на мало поставимо на такве темеље да сутра може да издржи конкуренцију на унутрашњем тржишту и да очува удео на том тржишту, који ЕПС реално може да има.

■ Ближи се законски рок

На питање зашто огранци за јавно снабдевање нису стартовали од 1. јануара ове године, како је било договорено, Папић је подсетио да је Управни одбор ЕПС-а крајем протекле године, више из формалних разлога, одложио давање сагласности на одлуке привредних друштава за дистрибуцију о формирању огранка за јавно снабдевање и да се ова сагласност још чека.

- Активности за почетак рада трговца, међутим, теку како је планирано, а при томе многа питања тек сада испливавају, па се у ходу траже одговорајућа тумачења и решења - каже он. - Оно што може да представља проблем јесте кашњење са почетком рада нових огранака, који морају да буду довољно уходани да 1. октобра ове године почну да послују онако како је трговина на мало профилисана Законом о енергетици.

Наш саговорник тврди да за кашњење никако није разлог то што се Синдикат ЕПС-а противи раздавању дистрибутивне и снабдевачке делатности по моделу који је усвојен.

- Овде није реч о жељама, већ о томе да ли ће се Закон о енергетици применити, што мислим да нико не доводи у питање, и на који начин ће се раздавање обавити. Није случајно изабран овај модел. Оцењено је да је формирање огранака за јавно снабдевање најбољије по делатности и да може да има најмање штете и по дистрибуцију и по трговину. При томе, ово је модел који ће нам омогућити да сагледамо све предности и недостатке оваквог раздавања, да сачинимо анализу ефикасности рада, трошкова, међусобних односа оператора и снабдевача, а онда на основу свега тога да се определимо за коначно решење - казао је Папић.

Објаснивши да је предлог Стручног тима да се крене са пет оператора и пет снабдевача проистекао из сагледавања реалног стања у дистрибутивној делатности ЕПС-а, у којој послује пет ПД за дистрибуцију, Папић се сагласио да се на

ваљаним аргументима заснивају и друкчија решења, која су била предложена током дискусије о моделу раздавања, али је рекао да су се Стручни тим, а потом и пословодство ЕПС-а, определили за формирање огранка јавног снабдевача у сваком ПД ЕД, и у овом трентку само за функционално раздавање делатности, јер се сматра да је то најмање ризично.

- Ове делатности већ имамо у ПД ЕД. Сада их функционално раздавајамо. Шта ће бити даље? Па биће онако како се наш власник (држава, односно Влада Републике Србије) буде определио. У Закону о енергетици није дефинисано колико ће јавних снабдевача бити. Додуше, није предвиђено ни то да ће ЕПС бити јавни снабдевач. Али с обзиром на реално стање на електроенергетском тржишту Србије, ЕПС је сигурно најпогоднији за ту улогу. Према томе, наши огранци за јавно снабдевање, или ако хоћете, за тр-

истине у томе да први предлог иде из ПД за дистрибуцију, а други са нивоа ЕПС-а?

■ Мањи ризик

- Да не бих тумачио и оцењивао, подсетићу само да се у дистрибутивној делатности ЕПС-а, много више него у другима, у великој мери преламају регионални и локални интереси, где свако жели да на свом тлу има велико предузеће – истакао је Папић.

- Нису ту непозната ни заговарања изличних интереса. Зато, да се држим сопственог предлога. Сматрам да би функцију јавног снабдевања електричном енергијом најефикасније обављало једно зависно привредно друштво ЕПС-а са пет огранака у садашњим центрима ПД ЕД (Нови Сад, Краљево, Београд, Ниш и Крагујевац). С обзиром на то да је реч о снабдевању домаћинства и малих купаца по регулисаној цени kWh, готово је

■ Функционално се раздавају оператори и снабдевачи: из “ЕлектроВОЈВОДИНЕ”

говину на мало (што је готово исто, само што јавни снабдевач има много веће обавезе него обичан трговац електричном енергијом, између осталог, мораће домаћег малог купца да снабдева по регулисаној цени kWh) могу да буду полазиште за будућих пет привредних друштава за јавно снабдевање или делови само једног ПД ЕПС-а. О томе ће се тек разговарати, а ово што сада чинимо да ће шансу да се у датом тренутку изaberе најбоље решење - истакао је Папић.

Када је реч о томе шта следи, поред предлога да се одмах оснује привредна друштва за јавно снабдевање на одређеним конзумним подручјима, чини се да има озбиљних размишљања и о томе да се на нивоу ЈП ЕПС оснује ново привредно друштво за јавно снабдевање, а да у његов састав уђу ови огранци који ће се сада, пре лиминарно, преступања на снагу законског рока, основати у ПД ЕД. Колико има

потпуно сигурно да би са таквом организацијом било једноставније, тачније и транспарентније одређивати ту цену. Да не помињем ефикасност управљања, па балансну одговорност јавног снабдевача, коју ће у сваком случају морати да преузме ЈП ЕПС. Навешћу још само то да је на тржишту мање ризично ако наступа један трговац који покрива цело подручје Републике Србије, него ако је у игри пет снабдевача, чије наступе опет неко мора да координира. Ово је, ипак, само једно од мишљења, а коначна одлука о томе да ли ће ЈП ЕПС имати једно или пет зависних привредних друштава до-неће се, пре свега, на основу анализа и оцена које ћемо наредних месеци правити. Зато је сада најважније да ови наши нови огранци крену и да у пракси видимо шта морамо да исправимо и побољшамо пре него што стигне 1. октобар - нагласио је Папић.

АНКА ЦВИЈАНОВИЋ

Подићи је још ниво могуће!

Електропривреда Србије у целини, као јединствена компанија, изнела је огроман терет изузетно тешких последица снежног невремена, које у неким крајевима траје више од два месеца. Имам обавезу и потребу да, поред рудара, о чијим ће напорима верујем за ваш лист конкретније говорити други, истакнем пожртвованост запослених у дистрибуцијама, нарочито електромонтера. Они су кроз беспушта стизали до места кварова на мрежи да људи не би дуже него што је нужно остајали без струје.

Овако Животије Јовановић, директор Дирекције ЕПС-а за дистрибуцију, говори о ангажованости људи у дистрибутивној делатности ЕПС-а током ове јаке зime, која је посебно тешке дане донела југу и западу Србије, где и најдуже траје.

■ Брзо отклањани кварови

- Наши људи су се пробијали кроз сметове, пешачили километрима, на рукама носили или вукли опрему и стизали и

*Електромонтери ЕПС-а јшком снежног невремена јоказали добру осигурујући и велику јожртвованост.
Пројекла година најуспешнија од претходних је, шест*

тамо где се многи нису одлучили ни да крену по невремену. Кварови су отклањани у најкраћем могућем року, често и по неколико пута на истој траси, јер би снежна међава изнова узимала свој данак, а опет све је функционисало на начин да се на електромонтере могло рачунати у свакој ситуацији. Сви ми у ЕПС-у можемо да будемо поносни на солидарност коју су наши дистрибутери показали при овом снегу - истиче Јовановић.

Директор Дирекције ЕПС-а за дистрибуцију наводи да је број испада, тј. кварова, био минималан у односу на напречност система под изузетно великим потрошњом, која је непрекидно трајала.

- Шта то значи? Па значи да је погонска спремност електродистрибутивног система у целини била одлична и да су прошле године, рецимо, добро урађени сви послови на одржавању објекта и мреже. Наше електродистрибуције припремиле су се добро да издрже налет и овако тешке зиме као што је ова, а то уопште није било једноставно - каже Јовановић и објашњава да је велики ограничавајући фактор био недостатак финансијских средстава за обављање свих неопходних послова на мрежи. Помиње да у неким крајевима мрежу "држи" 60 одсто дрвених стубова, јер нема средстава да се они замене, и да ЕПС готово две деценије, из године у годину, није у ситуацији да довољно инвестира у дистрибутивни систем, то јест онолико колико то захтева обнављање система и намеће све већа потрошња електричне енергије.

Нагласивши да су прошле године ПД ЕД, збирно, 50 одсто премашила план одржавања објекта и мреже, Јовановић каже да план јесте био рестриктиван, али да су се дистрибуције руководиле потребама, што се показало као добар приступ када је зима стегла.

- Да благовремено није толико урађено на одржавању, питање је колико би било кварова и прекида напајања када је потрошња ишла и на 163 милиона киловат-сати дневно! - додаје он.

■ Одлична наплата

- Прошлу, 2011. годину ипак ћемо упамтити по томе што је била најуспешнија у последњих пет година, и то у наплати и смањивању губитака електричне енергије. Наплата је била одлична, од планиране већа 2,59 одсто, и износила је 96,59 одсто фактурисане реализације. То је постигнуто у изузетно тешким финансијским условима у земљи, које нису карактерисали само беспарница и ниска платежна моћ, него и врло рас прострањена финансијска недисциплина. У таквим условима ЕПС је прошле године био најуспешнији пословни систем у наплати својих потраживања - каже Јовановић.

Наш саговорник истиче да овако висок степен наплате не би могао да се постигне без изузетног залагања дистрибутера, њиховог координираног и систематичног рада, предузимања низа ме-

“Найлајта већа од Јовановића, губици пресетали да расују”

ра, са континуираним праћењем постигнутог, редовног очитавања потрошње, подсећања купца да стиже рок за плаћање рачуна, уручивања опомена неплатишама, па и искључења и утужења.

- Без мера принуде, у финансијској ситуацији каква јесте, сигурно не бисмо остварили овако завидан резултат у наплати. То нису популарне мере ни за кога. За дистрибуције оне су и увећани обим послова и увећани трошкови, али када другог решења нема – неизбежне су. При томе, дистрибутери такве мере примењују са високим осећањем за социјално стање купца, али без велике подршке јавног мњења и одговарајуће помоћи надлежних органа - каже Јовановић.

Истичући да је највећи степен наплате, 99,21 одсто, остварила краљевачка "Електросрбија", да је "Електроводина" на другом месту са 97,59 одсто и да следе

зација свих планских задатака у ЕПС-у и функционисање електроенергетског система у целини - наглашава Јовановић.

Губици тање профит

Говорећи о смањивању губитака електричне енергије, директор Дирекције ЕПС-а за дистрибуцију у први план ставља то што је заустављен тренд раста губитака из претходне четири године, као и чињеницу да су се сва ПД ЕД, осим нишког "Југоистока", остварењем ових задатака у прошој години примакла циљу, то јест нивоу губитака од 13,73 процента.

"Електроводина" је 2011. годину завршила са мање изгубљених kWh него што је планом пословања ЕПС-а било зацртано. Највећи отклон од претходне, 2010. године направила је, међутим, "Електродистрибуција Београд" смањивши ниво својих губитака за 1,9 процената.

ценат, али смањење за 0,8 процената значи око 10 милиона евра на годишњем нивоу више у каси ЕПС-а. И поред тога, са садашњим нивоом губитака, годишње губимо око сто милиона евра, не само због крађа, наравно. У ових 14,31 губитка из прошле године рачунају се и технички (неизбежни) губици енергије у дистрибуцији, па неочитана потрошња, губици због застарелости бројила и слично - каже Јовановић.

Наш саговорник истиче да је смањење нивоа губитака у прошлој години утолико значајнији резултат што је остварен без одговарајућег броја радника који би се бавили само овим послом, јер дистрибуције немају довољно електромонтера. Такође, ни на плану санкционисања крађе струје, као ни код искључења са мреже, нема одговарајуће подршке надлежних органа. Ипак, како наводи Јовановић, прошле године обављено је око 570 хиљада контроли-

■ Електромонтери извлаче трафо помоћу запреge и сопственим рукама: снимљено у околини Бабушница

нишки "Југоисток" (95,41 одсто), "Електродистрибуција Београд" (94,73 одсто) и крагујевачки "Центар" (93,79 одсто), наш саговорник наводи да се, нажалост, упркос упорном раду дистрибутера, укупан дуг купца за електричну енергију не смањује. На крају прошле године износио је око 80 милијарди динара. Да би коначно разрешиле овај проблем нагомиланих потраживања, дистрибуције су прошле године убрзала утуживање дужника, али и даље је потпуно неизвесно како наплатити дуг од предузећа највећих дужника, који се, како наглашава Јовановић, не могу ни искључити, нити утужити јер су у процесу реструктурисања.

- За ову годину Планом пословања ЕПС-а зацртано је да наплата износи 96 одсто. Дакле, плански циљ је два одсто већи од прошлогодиша. Утолико су и обавезе дистрибутера веће, а најављује се година тежа од прошле. Беспарница ће се увећавати, а услови привређивања погоршавати. Ипак, верујем да ћемо планирани степен наплате успети да остваримо још бољим радом и већом одлучношћу. При томе мора се имати увек у виду да од остварења циљане наплате зависи реали-

- Што већа наплата и што мањи губици енергије основни су циљеви пословне политике ЕПС-а из више разлога. Први и најважнији је то што само на тај начин може да се досегне профит компаније у целини. Све остало што може да утиче на профит има мање значење од степена наплате и нивоа губитака. Ми смо 2011. годину завршили са 14,31 одсто губитака. Претходне, 2010. имали смо 15,1 одсто губитака. Нисмо успели да их смањимо за цео про-

ла и откривене су 10.204 крађе. Укупно је фактурисано око 140 милиона украдених киловат-сати, вредних око милијарду динара. Такође, због крађе и других видова неовлашћене потрошње, покренуто је близу 17.000 судских поступака.

- Када говоримо о прошлогодишњим резултатима и обавезама у овој години, треба рећи да је дистрибутивни сектор ЕПС-а прошле године изузетно добро радио и да су та достигнућа сада постала мера за остварења у овој години. Тако је код наплате, тако и код смањивања губитака. Што се погонске спремности тиче, не треба заборавити да је ЕПС прошле године имао рекордну производњу угља и електричне енергије у термоелектранама на угљу. Због дуге и тешке сушне морао је одређене количине енергије да набавља и на тржишту. Сву ту расположиву енергију до крајњих купаца пласираје су дистрибуције, са мањим бројем испада него ранијих година. Степен погонске спремности нарочито се очитовао протеклих ледених дана. Није претенциозно да се каже да је дистрибутивни сектор прошле године показао да је јака карика у систему ЕПС-а - наглашава Јовановић.

АНКА ЦВИЈАНОВИЋ

Ранг-листа огранака

- Настојимо да живи тајничарски дух међу дистрибутерима и не само да се тајниче привредна друштва међусобно, него и њихови огранци. Прошле године рангирали смо огранке по постигнутом степену наплате и по резултатима у смањивању губитака. То је покренуло тајничење и подстакло људе на веће ангажовање. Ове године планирамо да додамо још два критеријума: погонску спремност и финансијски резултат. Направићемо систем да се резултати тако вреднују да може да се формира јединствена листа свих огранака. Верујем да ће то бити још један подстицај постизању добрих резултата - каже Јовановић.

*Нема
назад,*

инвестиције следе

У историји Привредног друштва „Термоелектране и копови Костолац“ прошла година остаће забележена по рекордним, до сада незабележеним производњама, а и по почетку великих планова. У 2011. години премашени су сви досадашњи резултати у производњи угља, отк rivke и електричне енергије, а некада се о тим резултатима говорило само као о „пустим“ жељама. Први пут блокови у термоелектранама произвели су више од 6,2 милијарде киловат-сати, ископано је више од девет милиона тона угља и 38 милиона тона отк rivke. У разговору за наш лист Драган Јовановић, директор ПД „ТЕ-КО Костолац“, каже да је блок 2 у ТЕ „Костолац Б“ прави пример како ревитализација доноси одличне резултате.

У случају овог блока достигнута је снага којом ово постројење никада није радило, чак ни у најбољим годинама. Јовановић каже да је блок 2 до 2011. године радио просечном нето снагом од свега 245 мегавата.

- Чак ни у време његове младости блок није могао да ради снагом која је пројектована. Сада више није ни важно зашто је тако било, али је после ревитализације турбине и генератора, оставарена нето снага од 311 мегавата – објаснио нам је Јовановић. - Добили смо нових 66 мегавата. То је највећи успех и веома упоредив податак.

О томе колика је вредност тих нових 66 мегавата, директор ПД „ТЕ-КО Костолац“ каже да је то лако израчунати. Јер ако 66 мегавата ра-

Блок Б2 у ТЕ „Костолац Б“ прави пример како ревитализација доноси одличне резултате. Рашификацијом споразума сви комерцијални уговори кинеској кредитарши су на снагу

ди у просеку годишње 6.500 сати и ако је цена киловат-сата који излази из електране 3,8 евроценти, онда је приход ПД само од те додатне снаге чак 16,5 милиона евра. Тиме се, заиста, може и мерити исплативост улагања.

- У ревитализацију блока Б2 уложено је око 35 милиона евра, те је јасно да ће се за нешто више од две године исплатити све што је уложено – тврди Јовановић. – Модернизација је, свакако, морала да буде рађена, не само због достизања пројектоване снаге, већ и због неопходности обнове после толико година рада.

Директор ПД „ТЕ-КО Костолац“ каже и да су претходних година слични захвати урађени на блоковима А1 и А2 и они сада раде веома ефикасно. На блоку Б1 је, међутим, урађено самостално све што је могло да се уради без ревитализације, која је предвиђена за 2013. годину. Јовановић је објаснио да је и у овом случају откријена системска препрека да би блок радио већом снагом од тренутних 330 мегавата. Према речима Јовановића, то још није пуна снага, али у односу на раније године значајно је већа. Додатни „кривац“ за боли рад је и већи квалитет угља који стиже у електрану, и то посебно у делу гранулације, која је годинама била проблем.

И прошла, 2011. година требало би за ПД „ТЕ-КО Костолац“ да буде финансијски веома позитивна. Први човек овог ПД каже да су пословни резултати веома добри, али да све зависи од нове процене вредности основних средстава

“ Нема месића сумњи. Сумњајући нам је прошло 20 година без иједне нове електиране. Ко не буде прошио ујаљ наредних 50 година, већ ћа буде чувао, на крају ће ћа бесправно изгубити.

ПД и од корекције укупног прихода коју ради ЕПС. На то, према његовим речима, не може да се утиче. Јер када се подиже вредност компаније већи су и трошкови амортизације. А они често могу да буду бројка која резултат преокрене - ка минусу. У овој години биће настављен и консултантски пројекат са немачким „Ватенфалом“, а њихове екипе наредне две године радиће на сагледавању стратегије ширења копа, оперативним, технолошким, финансијским и кадровским процесима.

Нове инвестиције су, ипак, оно чему се „ТЕ-КО Костолац“ окреће. После потписивања споразума о кредиту, крајем прошле године, требало би да уследи ратификација у Скупштини Србије.

- Ратификацијом споразума сви комерцијални уговори ступили би на снагу. Остало би да се разреше само поједина техничка питања – каже Јовановић. – Очекујем да се већ од марта крене у прва повлачења средстава кредита „Ексим банке“. Ипак, важно је испунити предуслов, односно уплатити учешће од 15 одсто вредности пројекта. Решења има и то кроз повлачење новца предвиђеног за рефинансирање прве фазе ревитализације. Све је дефинисано уговорним споразумом. Нема назад.

■ Ширење копа и нови блок

Осим наставка ревитализације блока, део кинеског аранжмана је и пројекат одсумпоравања за који је припремљена документација. Јовановић каже да је спремна студија оправданости и студија о процени утицаја на заштиту животне средине. Чим уговор ступи на снагу креће и припрема овог дела пројекта, као и изградња и набавка опреме. Рок за завршетак је 30 месеци, а план је да све буде завршено до краја 2013. године. Један од важних послова у овој години биће и припрема ревитализације блока Б1, која би требало да почне 2013. године.

Другом фазом кинеског споразума предвиђени су проширење копа и градња новог блока, а како каже Јовановић, битно је ове године почети са разговорима. Држава би већ у буџету за следећу годину требало да обезбеди гаранцију. А подлоге за тај део постоје у потписаном предуговору на који је Влада Србије дала сагласност. О томе да ли су проширење копа и градња блока исплативи наш саговорник каже да сумње нема.

- Постоје егзактни подаци, израђена је и студија оправданости за блокове снаге 350 и 600 мегавата, која показује могућност градње и техноекономску оправданост – указује Јовановић. - Локација Костолца је изразито инвестиционо перспективна и веома је важно што не постоје препреке за ширење копова и градњу електрана. Сада је само важно довести инвеститоре било кроз кредитни аранжман, концесију или стратешко партнерство и кренути у експлоатацију. Угља има, као и воде, а само треба обезбедити инвеститоре. Ко не буде трошио угља наредних 50 година, већ га буде чувао, на крају ће га беспровратно изгубити.

Обавеза према заједници

Брига о инфраструктурним пројектима у Костолцу део је после овог ПД. Наime, топлификацију целог града и бригу о развоју мреже води ПД. - Топлификацију немамо коме да предамо и то оптерећује рад ПД. Јер не треба да се бавимо наплатом и одређујемо цену грејања – сматра Јовановић. И друштвено одговорно понашање једно је од веома важних поља на којима се доказује „Костолац“. Запажене су хуманитарне акције и пројекти у којима учествује ПД - од куповине инкубатора, помоћи за стратешки важне инфраструктурне, културне, историјске, научне и спортске програме. Како каже директор „ТЕ-КО Костолац“, друштвено одговорно пословање је обавеза компаније према заједници у којој ради и у којој живи.

Први човек ПД „ТЕ-КО Костолац“ каже да би током ове године требало да буду завршена геолошка истраживања и озваничне подаци о резервама угља.

■ Просторни план решава проблеме

Невзначајни подаци показују да на западном лежишту постоје резерве од 400 милиона тona за експлоатацију, а чак милијарду тона геолошких резерви. Како сада „ТЕ-КО Костолац“, са 1.000 мегавата капацитета, троши девет милиона тона угља, а са нових 1.000 мегавата трошио би 8,5 милиона тона угља годишње (блокови са већим степеном техничке ефикасности) – то би онда значило да би 400 милиона тона могло да се експлоатише чак 50 година.

О томе шта највише мучи ово ПД, Јовановић каже да је веома важно да се што пре усвоји Просторни план посебне намене, како би постојао правни механизам за ширење копа. Јер сада, са власницима парцела преговара се свакодневно, а са Просторним планом решио би се и тај проблем. И када би постојао неспоразум, власници земљишта би се обраћали суду, али то не би успоравало ширење копа. Као и друга ПД и „ТЕ-КО Костолац“ мучи мањак високообразованих кадрова, а просечна старост

■ Блок Б2 прави пример успешне ревитализације

Поуздано и у тешким условима

„ТЕ-КО Костолац“ је у изузетно тешким временским приликама, уз сва објективна ограничења, дневно испоручивао и више од 21 милион киловат-сати и производња је била максимално поуздана. Веома тешки услови рада били су на Површинском копу „Дрмно“. Упркос великим количинама снега, ниским температурама, производња је организована без застоја и у ТЕ је испоручивано дневно и до 25.000 тона угља. Тиме је ПД „ТЕ-КО Костолац“ доказало да није случајно прошле године проглашено за најбољу компанију у ЈП ЕПС.

запослених је 46 година. Проблем је и старосна структура високообразованих кадрова.

Као стратешки проблем, Јовановић помиње издвојена предузећа и њихов нерешен статус.

- Издвојена предузећа су социјална бомба која нам прети сваког момента, а прича да треба спроводити закон не пије воду на терену. Јер за те раднике, нико други осим ПД није, директно, одговоран. Држава није до краја спровела програм издвајања тих предузећа, нити их је приватизовала, како је требало урадити у почетним договорима – објаснио нам је Јовановић. - Издвојена предузећа имају исте скупштине од 2005. године. Приредно друштво настоји да све послове издвојена предузећа добијају преко отворених поступака јавних набавки, али то често није довољно за њих. Решење је у укључивању државе и проналажењу модела за будућност, да ли ће то бити приватизација или нешто друго, то и није важно. Јасно је да овакво стање није још дужо одржivo.

А. МУСЛИБЕГОВИЋ

рекли су...

ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА

■ Волфрам Мас

Кредит за модернизацију система грејања

Почетак радова на реализацији четврте фазе модернизације система даљинског грејања у Србији означили су 30. јануара Волфрам Мас, амбасадор Немачке у Србији и Милутин Mrкоњић, министар за инфраструктуру и енергетику. Укупна вредност тих радова је 66,3 милиона евра, а у оквиру њих ревитализоваће се 18 топлана у наредне четири године. Програм рехабилитације система даљинског грејања у Србији одвија се кроз суфинансирање влада Немачке и Србије, а реализују га немачка KfW развојна банка и Министарство за инфраструктуру и енергетику. Како је истакао Мас, средства су Србији додељена по веома повољним условима, са роком отплате од 12 година, фиксном каматом од 2,5 одсто и грејс периодом од четири године. За ову фазу Немачка је издвојила 45 милиона евра кредита и два милиона евра донације, а Европски фонд за западни Балкан издвојио је још два милиона евра донације.

Делегација „Росатома“ у Влади Србије

Сарадња у нуклеарној енергији

У разговору Милутина Mrкоњића, министра за инфраструктуру и енергетику, са делегацијом руске државне корпорације за атомску енергију „Росатом“, 1. фебруара у Влади Србије, истакнут је значај српско-руске сарадње у области нуклеарне енергије, као и велика заинтересованост Србије да учествује у руско-бугарском пројекту - изградњи НЕ „Белене“. Mrкоњић је, такође, указао да постоји и потреба за заједничком производњом лековитих изотопа у сарадњи ове руске корпорације и Института за нуклеарне науке „Винча“.

Кирил Комаров, заменик генералног директора ЈП „Росатом“, нагласио је да је Русија спремна да у веома кратком року инвестира у различите пројекте у тој области. А Петар Шкундрић, саветник премијера Србије за енергетику, рекао је да је сарадња Србије и Русије један од основа целокупног привредног развоја наше земље, нарочито у области енергетике.

■ Милош Миланковић

На пролеће почиње градња ТС Врање 4

На пролеће ће почети изградња ТС Врање 4, чија је вредност 19,5 милиона евра - рекао је Милош Миланковић, генерални директор ЈП „Електромрежа Србије“ на конференцији за новинаре. EMC ће у овај пројекат уложити око 3,5 милиона евра сопствених средстава, док је остатак од 15,5 милиона евра донација Европске уније. Нова 400 kV ТС у Врању требало би да буде пуштена у погон у првој половини 2014. године. - Изградњом нове трафо-станице у Врању обезбеђује се дугорочно сигурно и квалитетно напајање електричном енергијом југоисточне Србије - рекао је Миланковић. - Тим објектом електродистрибутивне мреже у Врању и Лесковцу добијају квалитетно напајање са виших напонских нивоа.

Откривена илегална производња опреме за крађу струје

Заједнички проплив крађе

У току последњих дана јануара у Суботици је ухапшено више осумњичених који су предати Основном јавном тужилаштву Суботица са кривичним пријавама за илегалну производњу опреме за крађу електричне енергије. Заједничком акцијом Одељења криминалистичке полиције Полицијске управе Суботица и менаџмента Огранка ЕД Суботица заустављен је канал нелегалне производње и дистрибуције електронских направа за ометање мерних уређаја (брожила), која се налазе у оперативном коришћењу код купаца на територији Општине Суботица, као и у другим деловима Војводине.

Акција, која је трајала дуже од месец дана, зауставила је наношење велике друштвене штете ЕПС-у и ПД „Електроводина“, а спречила је и дистрибуцију направа у Хрватску, Црну Гору и Македонију. На овај начин јасно је стављено до знања да ће се МУП Србије, ЕПС и ПД „Електроводина“, борити за заштиту електроенергетског система, као и од крађе електричне енергије и других злоупотреба.

Представници ЕЛЕМ-а посетили ТЕНТ Б

Размена искуства

Делегација Електропривреде Македоније, у којој су били Влатко Чингоски, генерални директор Електрана Македоније (ЕЛЕМ) и Димитар Танурков, директор производње, посетила је 2. фебруара ТЕНТ Б. Посета је организована како би се високи представници македонске електропривреде упознали са функционисањем система за отпепељивање пепела и шљаке на овим постројењима ПД ТЕНТ. Гости из Македоније дочекали су Ђорђија Биљановски, заменик директора ПД ТЕНТ и Зоран Стојановић, директор ТЕНТ Б.

- Дошли смо да видимо систем и сазнамо каква су искуства наших домаћина у раду ове технологије, која ће нам и те како помоћи да их што боље искористимо на нашем терену. Јер такав систем - хидрауличног и угушћеног транспорта пепела - планирамо да изградимо на ТЕ „Осломеј“ код Кичева, снаге од 125 MW. Сваки савет је зато драгоцен - каже др Влатко Чингоски, генерални директор Електрана Македоније. – Интересује нас и примена топлотне енергије за грејање домаћинства, а Обреновац је познат као један од градова са најбољим даљинским грејањем у Србији.

Још један напад на монтере

Башине збој искучења

Вишнедељно ванредно ангажовање електромонтера Огранка ЕД Лесковац на нормализацији снабдевања завејаних планинских села електричном енергијом 3. фебруара, пред крај радног времена, завредело је необично „признање“. Монтери Саша Жишић и Игор Станојевић, из градске екипе Погона Лесковац, који су, заједно са другим колегама, помагали бројним домаћинствима да у условима овако оштре зиме добију струју, брутално су нападнути и претучени у самом Лесковцу. По уредно урађеном радном налогу за обуставу испоруке електричне енергије за стамбени објекат у Поречкој б у Лесковцу, двојица монтера су пошли на задатак, али их је у томе спречила, најпре вербално, псовкама и претњама, а затим и физички, дрвеним моткама, летвама и дршком од секире група људи који држе тај објекат. Том приликом, Саша је задобио повреду носне кости, а Игор главе.

Корисници тог стамбеног објекта „зарадили“ су, иначе, искључење по више основа. Неколико дана пре овог догађаја већ су били искључени, али су се сами неовлашћено поново прикључили. Њихов дуг за објекат износи 150.000 динара и, најзад, регистровано је да су они сами, опет неовлашћено, заменили струјомер.

Александар Перић
Из обновљивих извора
- 25 одсто потрошње!

Укупни енергетски потенцијал обновљивих извора у Србији процењује се на више од 3,8 милиона тона еквивалентне нафте годишње, изјавио је Александар Перић, саветник председника Привредне коморе Србије. На скупу „Енергетска ефикасност и обновљива енергија у југоисточној Европи“, одржаном 8. фебруара у Београду, Перић је рекао да је то око 25 одсто потрошње укупне енергије у Србији.

Према речима Перића, највећи део обновљивих извора енергије су гориво из биомасе и хидроенергија, чији је значај будуће примене, како је истакао, наглашен у Стратегији развоја енергетике Србије.

Данијела Божанић
ЕПС - партнери за акцију

Када смо кренули са идентификацијом, нисмо имали претерани одзив, није било лако наћи институцију, компанију - приватну или државну, која хоће да се већ на почетку обавеже да ће то што се почне и заврши. Јер као држава нисмо у могућности да имплементирамо пројекте. У ЕПС-у смо коначно нашли таквог партнера, а добру сарадњу имамо и са Путевима Србије, који су такође идентификовали два пројекта у области саобраћаја. Ово је истакла Данијела Божанић, шефица Одсека за климатске промене Министарства животне средине на скупу о климатским променама, одржаном у Привредној комори Србије. Како је она даље рекла, ту спада и део пројеката у градарству, базираних на новом закону о изградњи. Добро је, такође, што ће се коначно добити и прави подаци о смањењу емисије гасова са ефектом стаклене баште.

Улађања одржала сисћем

Рад система „Електропривреде Србије“ у екстремно хладним и тешким условима током протекле три недеље био је главна тема ванредне седнице Управног одбора ЕПС-а, одржане 20. фебруара. Сви чланови УО ЕПС-а похвалили су рад запослених и ангажовање Кризног штаба ЕПС. Посебно је било значајно правовремено реаговање Кризног штаба ЕПС-а доношењем одлука и упућивањем предлога Министарству инфраструктуре и енергетике и Влади Србије.

хладних дана и снега, ЕПС био суочен са вишемесечном сушом и смањеном производњом у проточним хидроелектранама.

- Тронедељни хладни талас, са температурама и до минус 30 степени Целзијуса, исцрпео је сасвим спреман систем, те је ЕПС и наредних дана био у некој врсти ванредне ситуације. Биће тако све док се не побољшају дотоци на рекама и док проточне ХЕ, посебно на Дунаву, не почну да произведе више електричне енергије - рекао је Манасијевић.

- Наш систем радио је пуним капацитете-

иако је било кварова на дистрибутивном нивоу, они су се мерили промилима.

Генерални директор ЕПС-а Драгомир Марковић указао је и да су честе замерке ЕПС-у да би било боље да је новац улагао у градњу нових капацитета уместо у модернизације, сасвим неоправдане.

- Да нисмо улагали у ревитализације, а саградили нови блок од 700 мегавата, Србија би за време леденог таласа била сигурно у мраку. Јер у том случају би све немодернизовано стало, а степен поузданости ТЕ не би био 96,7, већ свега 80

На седници, којом је председавао др Аца Марковић, председник УО ЕПС-а, преглед дешавања од 26. јануара, када је кренуо ледени талас, представио је Зоран Манасијевић, помоћник генералног директора ЕПС-а за технички систем и председник Штаба за праћење електроенергетске ситуације у условима проглашене ванредне ситуације. Он је указао да је у новембру прошле године, пре екстремно

том и одржана је електроенергетска стабилност земље. Још једном се показало оправданим вишегодишње улагање у модернизацију термоелектрана, јер је степен њихове погонске спремности био 96,7 одсто. И поред проблема са мањом производњом ХЕ, смањењем нивоа резерви у акумулацијама, као и са тешкоћама у довозу угља у ТЕ, ледени дани су прошли без рестрикција као најгорег сценарија. А

одсто – објаснио је Марковић. – Кроз ревитализације постојећих блокова добили смо више од 400 нових мегавата, а само је производња ТЕ у односу на 2001. годину већа за седам милијарди киловат-часова. Градње нових капацитета, поготово самостално, нема без реалне цене електричне енергије и то сагледано не према европским параметрима, већ само у односу на цене у региону.

А.Б.М.

Признање радницима

Ледени талас који је захватио Србију и довоје до повећања потрошње електричне енергије, као и електроенергетска ситуација, били су најважније теме на седници УО ЕПС, одржаној 31. јануара. Др Аца Марковић, председник, као и сви остали чланови УО били су једногласни у томе да радницима ЕПС-а од копова, преко електрана, до дистрибуција треба одати признање на изузетном раду у врло тешким временским условима.

Поред података да је током 2011. године потрошња на територији без Косова и Метохије била 34,450 милијарди киловат-часова, односно за 358,1 милион киловат-сати или 1,1 одсто више и од пла-

на и од потрошње у 2010. години, Драган Влаисављевић, директор Дирекције ЕПС-а за трговину електричном енергијом, представио је и остале показатеље производње и потрошње у прошлој години. Он је указао да је у прошлој години средња температура била 13 степени Целзијуса, што је за 1,2 степени топлије од вишегодишњег просека. Термоелектране на угљу радиле су веома добро и у 2011. години и произвеље су 26,462 милијарде киловат-сати, односно за 2,162 милијарде kWh више од плана или 3,3 милијарде kWh више него у 2010. години.

- Прошла година била је рекордна за ТЕ на угљу и, заједно са термоелектра-

нама-топланама, произвеље су 27 милијарди kWh – рекао је Влаисављевић. – Суша је утицала на проточне ХЕ, које су у прошлој години произвеље мање за 16,4 одсто од плана, односно 25 одсто мање него у 2010. години.

Годишње извештаје о реализацији програма одржавања постројења изложили су Бошко Буха, директор Дирекције ЕПС-а за производњу енергије, и Животије Јовановић, директор Дирекције ЕПС-а за дистрибуцију електричне енергије. УО ЕПС-а усвојио је и Извештај о попису имовине и обавеза ЈП ЕПС, са стањем на 31. децембар 2011. године, а извештај је поднела Милка Окичић.

А.Б.М.

■ ЕПС поуздан снабдевач и у најтежим условима, речено је на панел дискусији

ЕПС – највећи јокрејач

На панел дискусији „Енергенти и економски развој Србије“, коју је 22. фебруара организовао дневни лист „Данас“, др Аца Марковић, председник Управног одбора ЕПС-а, саопштио је да „Електропривреда Србије“ производи довољно електричне енергије за потребе земље. Он је то и поткрепио подацима да је ова компанија током 2009. и 2010. године извозила по милијарду киловат-часова електричне енергије, а да је током 2011. године изостао профит од извоза због изузетно лоше хидролошке ситуације, каква се не памти од 1926. године, као ни повећање потрошње за око 500 милиона киловат-часова изнад билансираног плана. Председник Управног одбора ЕПС-а констатовао је да потрошња електричне енергије у Србији стално расте, а да је од 2002. године до данас повећана за око шест милијарди kWh, као и да ће до 2020. године бити већа за додатних 14,3 одсто. Након инвестиција пројектованих за следеће године, ЕПС ће имати и вишак електричне енергије.

Др Марковић истакао је да је у време изузетне кризе са енергентима 2009. године, када 13. јануара читава Србија није имала гас, потрошња електричне енергије била рекордна само у току тог дана. Ове године, због изузетно ниских температуре, рекордна потрошња електричне енергије трајала читавих девет дана, а електроенергетски систем ЕПС-а издржао је ту пробу.

- Готово је незамисливо да у току зиме, уз крајње лошу метеоролошку ситуацију, праћену температурама и до минус 30 степени Целзијуса, доток воде на рекама буде минималан. То се заиста ретко дешава. Уз све недаће, електроенергетски систем ЕПС-а показао је стабилност и еластичност, што је резултирало тиме да се избегну рестрикције и смрзавање грађана – нагласио је др Марковић.

*Србија има довољно електричне енергије.
- Кајаџић је ЕПС-а у току Јануарске кризе били искоришћени са 96,7 одсто, што је изнад европског просека*

Према његовој оцени, узрок енергетске кризе није само у прениској ценама електричне енергије, тако да ни већи рачуни не би одмах релаксирали потрошњу. Јер, како је рекао, постоји изражена нееластичност тражње електричне енергије, па је грађанима потребно време да се прилагоде коришћењу других извора енергије. Он је закључио да је ова зимска сезона за ЕПС већ прошлост и да су челни људи ове компаније већ отпочели припреме за следећу зиму.

Председник УО ЕПС-а најавио је овом приликом изградњу нових капацитета у термо и хидро сектору, посебно скренувши пажњу на пројекте изградње новог блока у „ТЕ-КО Костолац“, као и изградњу РХЕ „Бистрица“, са четири пута 170 мегавата и „Ђердапа 3“, снаге осам пута 300 мегавата.

- Током протекле деценије страни инвеститори улагали су највише у банкарски сектор. ЕПС је спреман и сам да инвестира, посебно ако се цена електричне енергије повећа. При тренутној производњи од 36 милијарди киловат-часова електричне енергије, повећање цене од само једног евра цента донело би нових 360 милиона евра, што је цена једне нове електране – објаснио је др Марковић.

Слободан Петровић, секретар Удру-

жења за енергетику Привредне коморе Србије истакао је да електрична енергија не сме да буде најефтинија, с тим што други енергенти, као што су нафта, мазут и гас, прате европске цене.

- Цена струје за грејање мора да буде најскупљи, а не најефтинији енергент, јер је реч о најфинијој енергији! Не може се социјална политика водити преко ЕПС-а – закључио је Петровић. – ЕПС је, уз то, и највећа покретачка снага Србије, јер само ремонти постројења ЕПС-а ангажују више од 200.000 људи, тако да би изградња нових капацитета могла значајно да смањи и проблем незапослености у Србији.

Др Марковић је ове податке поткрепио сликовитим описом да када „кит смрви неку велику рибу, јата мањих риба добију оброк“.

- У ЕПС-у и фирмама које прате нашу компанију достигнута је критична маса знања, што је веома значајно за будуће инвестиције и за учешће наших предузећа у том послу. Огроман број средњих и малих предузећа већ учествују у реализацији наших пројеката – рекао је др Марковић.

Милутин Продановић, помоћник министра инфраструктуре и енергетике, одговарајући на бројне критике да је велики капитал ушао у енергетски сектор после 2000. године, а да није изграђен ниједан нови капацитет, naveо је да је у том периоду приоритет био подићи и ревитализовати урушен систем, али и да није било новца за велике инвестиције.

- Током протекле електроенергетске кризе показао се значај ревитализације постројења ЕПС-а, чији је систем успео да издржи све ударе. Та ревитализација омогућила је да избегнемо рестрикције. Да је ЕПС уместо ремонта постројења направио и две термоелектране, смрзвали бисмо се у протеклом периоду – анализирао је Продановић.

М. МИЛАНОВИЋ

Снеј оштета и налашту

Директори дирекција за трговину у ПД ЕД, на састанку одржаном 22. фебруара у Београду, констатовали су да ће бити врло тешко до краја овог месеца надокнадити у наплати оно што није могло да се уради у првих 20 дана због хладног времена и нерадних дана. Одзив купаца био је више него скроман, па је сугерисано дистрибуцијама

Сачињено упутство за обрачун ванредног фебруарског попуста за купце: са састанка у ЕДБ-у

да позову све оне који нису измирили своје обавезе за утрошену електричну енергију да искажу своју солидарност са ЕПС-ом и плате рачуне. Састанку је председавао Милан Миросављевић, директор Сектора за трговину и односе са тарифним купцима у Дирекцији ЕПС-а за дистрибуцију електричне енергије.

Иако је зима најжешће стегла управо у фебруару, ЕПС је и тада, када су се рударске машине ледиле на коповима, обезбеђивао довољне количине електричне енергије и уредно снабдевање купаца. Сада дистрибутивни део ЕПС-а позива купце да плаћајем рачуна по-

могну да се последице тешке зиме ублаже и обезбеде финансијски услови за рад укупног електроенергетског система ЕПС-а.

За разлику од фебруара, наплата у јануару била је одлична, штавише боља него у истом месецу у последње четири године. Са остварених 88,76 процената од фактурисане реализације у јануару, обезбеђен је солидан старт за целу предстојећу годину, за коју је кумулативно предвиђен степен наплате од 96 одсто. Ипак, ако се рачуни ни до краја фебруара не буду уредније плаћали, тај минус могао би да угрози и остварење го-

дишњег циља. Због тога је на састанку, уз апел купцима да измире рачуне, упућено и упозорење да ће дистрибуције кренути са редовним активностима (опомињање и искључење) чим ванредна ситуација буде укинута.

На састанку је усвојен текст упутства за примену одлуке Управног одбора ЕПС-а о ванредном попусту за потрошњу у фебруару ове године. Као што је објављено, Управни одбор донео је одлуку да се попуст од 30 одсто одобрава на укупно задужење (енергија+снага+накнада) уколико је просечна дневна потрошња у фебруару била мања 15 и више одсто него јануарска. Поред тога, услови су да купац нема дуг за струју (ни за јануар) и да са роком доспећа плати фебруарски рачун. Укупан фебруарски попуст може да буде само 30 одсто, тако да ће попусте за уредно плаћање (пет одсто) и рационалну потрошњу (11,89 одсто) моћи да искористе они купци који нису успели у фебруару да потроше мање kWh него у јануару.

Уз овај ванредни попуст, УО ЕПС-а донео је одлуку и да се купцима корисницима права на материјално обезбеђење (потрошња до 450 kWh) и купцима са посебним социјалним потребама (потрошња до 350 kWh) одобри попуст од сто одсто за ове количине на које већ остварују право по основу социјалног статуса, као и на одобрену снагу и накнаду за мерно место. То значи да они овај део потрошње у фебруару неће платити, а све изнад тога измириће остварујући права која редовно имају.

А. ЦВИЈАНОВИЋ

ЕПС и немачки „Тисен Круп“ потписали уговор за набавку новог багера

Посао за домаћу привреду

Електропривреда Србије и немачка компанија „Тисен Круп“ потписали су данас уговор вредан 17,97 милиона евра за набавку новог багера за откопавање угља на Површинском копу „Тамнава - Западно поље“ у ПД Рударски басен „Колубара“.

Уговор су потписали Драгомир Марковић, генерални директор „Електропривреде Србије“, Небојша Ђеран, директор ПД РБ „Колубара“, Детлеф Нојхаус, члан Управног одбора „Тисен Крупа“ и Владимира Антоновић, директор фирмe „ТК Трејд“, која је представник „Тисен Крупа“ за Србију.

Набавка багера SchRs 630 25/6 биће финансирана из текућих средстава ЕПС. Рок за завршетак послана је 20 месеци. До маја фирмe биће ангажоване на делу радова, вредних 8,89 милиона евра, док ће преостали део виталне опреме, вредан де-

вет милиона евра, бити набављен од реномираних европских фирм.

- „Тисен Круп“ је дугогодишњи партнери ЕПС-а и Рударског басена „Колубара“ и сарадња је увек била веома успешна – рекао је Драгомир Марковић, генерални директор ЕПС-а. – Значајно је што ће набавком овог багера ЕПС и „Колубара“ повећати капацитет производње и сигурност снабдевања угљем. Важно је и то што је главни подизвођач „Тисен Крупа“ „Колубара Метал“ са својим подизвођачима и на тај начин ће велики део домаће машиноградње бити учесник у овом послу.

Детлеф Нојхаус, члан Управног одбора „Тисен Крупа“, рекао је да је ова компанија поносна што учествује у развоју ЕПС-а и РБ „Колубаре“, те да ће нови багер бити спој познате и нове технологије. Он је нагласио да наредних месеци предстоји

■ Александар Матић и Драган Милентијевић потписују уговор

Први киловаш-часови средином 2013. године

Уговор између ЕПС и ЈКП „Наисус“ из Ниша о пројектовању и изградњи четири мини-хидроелектране потписали су 1. фебруара Драган Милентијевић, в.д. директора ПД „Југоисток“, у име „Електропривреде Србије“ и Александар Митић, директор ЈКП „Наисус“. Потписивању су присуствовали и Владимир Ђорђевић, извршни директор за обновљиве изворе у ЈП ЕПС, Михајло Гаврић, директор Заштите животне средине у ЈП ЕПС и ПД, Оливер Радошевић, заменик директора ПД ЕД „Југоисток“, Бошко Ристић, народни посланик, и Драган Ђирковић, председник Градске општине Медијана у Нишу.

Производња електричне енергије из ове четири мини ХЕ подмиривала

би потребе нишког водовода, а вишак би био усмераван у систем ЕПС-а. Сарадња ЕПС-а и ЈКП „Наисуса“ део је ширег пројекта ЕПС-а који предвиђа изградњу осам нових и ревитализацију 15 постојећих малих ХЕ у Србији.

Владимир Ђорђевић, извршни директор за обновљиве изворе у ЈП ЕПС, навео је да је ово један у низу пројеката које ЕПС сам или заједно са партнерима реализује у последње време.

- Влада Србије донела је две уредбе којима стимулише обновљиву производњу и овакви пројекти ће све више добијати на значају. У будућности је акцент стављен на развој тих објеката којих има широм Србије - истакао је Ђорђевић и додао да ће приоритет бити поправљање

електроенергетског биланса и производња електричне енергије на еколошки прихватљив начин. - Тендерска документација за изградњу ове четири мале ХЕ је готова, сви технички предуслови постоје, локације су „чисте“ у смислу урбанистичких услова и имовинских односа, у наредних шест месеци прибавиће се и све потребне дозволе и очекивања су да ће у трећем кварталу 2013. године потећи први киловат-часови струје из ових постројења.

Мини ХЕ, према најавама Митића, требало би да буду урађене на локацијама Коритница, Дивљана, Виник и Чукљеник. Милентијевић је навео да ће снага ове четири хидроелектране бити 650 kW, а укупна вредност инвестиције је 950.000 евра.

P.E.

■ Са потписивања уговора између ЕПС-а и „Тисен Крупа“

заједнички рад са подизвођачима у пројектовању и изради багера, тешког 1.650 тона.

Небојша Ђеран, директор РБ „Колубара“, објаснио је да је набавка овог багера почетак друге фазе инвестиција, те да ће у наредних годину дана бити уложено 150 милиона евра у набавку нове опреме.

- Набавићемо један нови систем на пољу „Ц“, одлагач за Површински коп „Тамнава - Западно поље“ и опрему за хомогенизацију угља – рекао је Ђеран.

На тендер, расписан почетком новембра прошле године, понуде су доставиле четириrenomirane фирме: шведски „Сандвик“, пољски „Копекс Фамаго“, немачки „Такраф“ и „Тисен Крупа“. Изабрана је најповољнија понуда „Тисен Крупа“.

Ово је део пројекта набавке недостајуће рударске опреме за ПК „Тамнава - Запад“ за одржавање производње угља од 12 милиона тона годишње и за повећање производње у наредних неколико година на 14 милиона тона годишње, а у циљу превазилажења недостатка довољне количине угља за остваривање електроенергетског биланса у наредних неколико година. A.B.M.

Компанија и радници на исходу јулу

Синдикат радника „Електропривреде Србије“ седницом Главног одбора, као и пригодном прославом и конференцијом за новинаре, обележио је 2. фебруара у Лазаревцу 20 година постојања и рада. Домаћин овог великог јубилеја био је Милан Ђорђевић, председник Синдиката радника ЕПС-а, а прослави великог дана присуствовали су Оливер Дулић, министар животне средине, рударства и просторног планирања, Снежана Лакићевић, државна секретарка у Министарству рада и социјалне политике, др Аца Марковић, председник Управног одбора ЕПС-а, Драгомир

У Србији у 2011. години
остварена рекордна
производња угља од
41,1 милион тона и поред
тешких услова и застареле
механизације.

До 2020. године
нови угљенокоји са
најсавременијом
технологијом

партнером за социјални и сваки други дијалог. Он је честитају јубилеј члановима Синдиката, као и радницима ЕПС-а на веома добним производним резултатима оствареним у тешким условима.

- У рударству Србије у 2011. остварен је раст од 10,4 одсто и приход од две милијарде долара. Тада је и највећи у привреди Србије у 2011. години и значајно је доприносио да се оствари раст бруто домаћег производа у прошлјој години – рекао је Дулић. - У Србији је прошле године остварена рекордна производња угља од 41,1 милиона тона и поред тешких услова и застареле механизације.

Са прославе 20 година постојања и рада Синдиката ЕПС-а

Марковић, генерални директор ЕПС-а, Небојша Ђеран, директор ПД „РБ Колубара“, као и многи други гости, пријатељи и чланови синдиката.

На седници Главног одбора усвојен је финансијски извештај за 2011. годину, као и финансијски план за 2012., а представљен је и План пословања ЈП ЕПС за 2012. годину. Милан Ђорђевић, председник Синдиката, указао је да је током 20 година постојања Синдикат претрпео много организационих и структурних промена, прилагођавао се различитим друштвено-економским и политичким условима, а како је настало у тешко време, имао је и успона и падова. Синдикат је, ипак, успео да опстане, преброди све препреке и постане снажна, јединствена и зрела организација. Ђорђевић је представио укратко и досада-

шњи рад Синдиката, осликавајући изазове са којима се сукочавао и пре 5. октобра 2000. године, али и после тог догађаја у којем су данашње вође синдиката одиграле веома важну улогу.

Оливер Дулић, министар животне средине, рударства и просторног планирања, подсетио је на веома добру сарадњу са Синдикатом радника ЕПС-а, правим

Златни рођендан

Државна секретарка за рад и социјална питања Снежана Лакићевић приметила је да је синдикат основан 29. јануара 1992. године, а да је ове године тај дан био више него одличан. Тог дана Србија је била поносна на најбољег тенисера света Новака Ђоковића, златне ватерполисте и сребрне рукометаше.

Свесни смо проблема који постоје у рударству и онога шта би требало урадити да се отклоне, а проблеми око сменског рада и бенефицијраног стажа биће решени изменама Закона о раду.

Министар Дулић подсетио је и да се очекује да до 2020. године у рударство Србије буду инвестиране три милијарде евра, а да се број запослених повећа на 35.000. Очекује се отварање рудника сребра, злата, литијума, бакра, никла, уљних шкриљаца и нових угљенокопа у којима ће бити примењене најmodерније технологије.

Милан Ђорђевић, председник Синдиката радника ЕПС-а, рекао је да синдикат има добру сарадњу са ресорним министарствима, али да и даље има проблема и нерешених питања у тој области.

- Од нас се тражи све више рада, а за то нисмо адекватно награђени, али синдикат разуме време кризе и све пошткоће пред којима се држава налази – рекао је Ђорђевић. – Треба, такође, знати и да је Синдикат радника ЕПС-а институција која представља свет рада и да својатање синдиката за политичке и партијске сврхе није прихватљиво. Лидери синдиката немају шта да траже у политици. Не треба сумњати да ће се Синдикат радника ЕПС-а и убудуће потврђивати као најутицајнија и највећа синдикална снага у Србији. Приватизација ЕПС-а је мисаона именица, радници би моментално ступили у штрајк и свака влада која буде размишљала о продаји ЕПС-а за наш синдикат има статус месне заједнице.

Ђорђевић је, ипак, указао да у обзир може да дође трансформација ЕПС-а у затворено акционарско друштво, са већинским власништвом државе.

Драгомир Марковић, први човек

ЕПС-а, указао је, међутим, да ће ове године почети бесплатна подела 15 одсто акција ЕПС-а грађанима Србије, што је први и једини вид приватизације ЕПС-а. Марковић је после похвала свим радницима од копова до дистрибуција, који ради у веома отежаним временским условима, указао на то да је синдикат веома важан фактор развоја и успешности компаније. Он је нагласио и то да Синдикат дели исте вредности мисије и визије компаније, што је веома важно за успостављање партнериских односа и за што успешнији ЕПС.

Током свечане прославе уручене су и захвалнице свим бившим председницима и заменицима председника Синдиката.

А. Б. М.

Локације са уређеном радном средином

После успешно завршене сертификационе провере, обављене у децембру прошле године, средином фебруара представницима Управе ЕДБ-а свечано је уручен сертификат за систем квалитета (QMS), према стандарду ISO 9001:2008. Децембарска сертификациона провера, која је претходила добијању сертификата за систем квалитета, извршена је у Управи ЕДБ-а у Масариковoj улици, као и на још дванаест одобраних локација – Калемегдан, Нишки пут, Земун, Сурчин, Славија, Душановац, Баново брдо, Обилић, Крњача, Обреновац, Барајево и Бождаревац.

У извештајима сертификационог тела CERTOP истакнуто је да током провере у ЕДБ-у нису уочене неусаглашености са захтевима стандарда, да су руководство и сви запослени посвећени примени и унапређењу система менаџмента, како квалитета, тако и заштите животне средине (EMS). Наиме, током провере у децембру, истовремено са сертификационом провером за систем квалитета, извршена је и надзорна посета за систем управљања заштитом животне средине.

Износећи резултате екстерних провера, проверивачи су истакли да све локације у ЕДБ-у имају уређену радну средину и околину, али да су неке уређене знатно боље од просека. Како је истакао Зонгор Габор, водећи проверивач, радији са Јапанцима научио је да човек своју унутрашњу представу о реду преноси на окружење, па уређеност пословних кругова говори и о реду који влада код запослених. Сходно томе, Зонгор је закључио „да запослени у ЕДБ-у живе и раде у савршеном реду“.

Проверивачи су посебно похвалили начин на који се у ЕДБ-у обрађују рекламије заинтересованих страна, као и определеношт да се оне реше у што краћем року и што повољније по њих. Највишим оценама оцењена је и комуникација са

купцима, а уз све похвале за рад Информативног центра, као једна од мера за побољшање квалитета пословања, предложено је да се према броју купаца на конзуму, повећа број запослених у њему. После сагледавања могућности интерног информисања запослених у ЕДБ-у, путем интернетаја, проверивачи су, затим, изнели веома повољне утиске, уверивши се да запослени у обављају свакодневних посла са лакоћом користе његове предности. Управа из тих разлога предложила

Посебно похваљен начин обраде рекламије заинтересованих страна.

– Највиша оцена и за комуникацију са кућицама

су да се мрежа користи и у систему обука, као и за пренос предлога од запослених ка руководству.

Уручујући сертификат Драгомиру Петровићу, заменику директора ЕДБ-а, Катлин Тежер, председници "CERTOP International Holdinga" из Будимпеште, истакла је да годину дана после прве провере система управљања заштитом животне средине са сигурношћу може да каже да ЕДБ ради по светским стандардима и прописима.

– Сертификацијом система менаџмента квалитетом ваша компанија је пружање услуга подигла на још виши ниво – истакла је она том приликом.

Наравно, овим није стављена тачка на даље унапређење система управљања заштитом животне средине, као ни менаџмента квалитетом. Наредна надзорна посета за оба система најављена је за децембар 2012. године, када ЕДБ планира и сертификацију система безбедности и здравља на раду (OHSAS 18001).

М. СТОЈАНИЋ

ЕПС одолео леду и снегу

Тронедељна борба са екстремно ниским температурама, снегом и ледом показала је да је „Електропривреда Србије“ стабилан енергетски систем, а запослени у компанији највреднији ресурс – каже за „kWh“ Зоран Манасијевић, помоћник генералног директора ЕПС-а за технички систем, сагледавајући све изазове и постигнуте резултате током ледених дана. - Потврђено је да ЕПС има најбоље раднике и заиста ниједан део наше електропривредног система није заузет почев од копова, термоелектрана, хидроелектрана до дистрибуција. Сви су били на висини задатка. Ретко која компанија има тако добре раднике.

Манасијевић истиче и да је до сада неубичајено хладна зима дошла као наставак вишемесечне суше и смањеног дотока на рекама. То је био додатни проблем, јер су хидроелектране веома мало производиле и

Први аларми за узбуну „зазвонили“ још у новембру.

- Оправдало се улађање у модернизацију ТЕ.

- Инфраструктуре додатна Јошешкоћа

Манасијевић. – Рад проточних ХЕ био је све мањи, а смањила се и могућност производње из акумулационих ХЕ. У једном тренутку смањиле су се и залихе угља на депонијама ТЕ, а пратећа српска инфраструктура постала је „уско грло“ за допрему мазута. И потрошња електричне енергије расла је из дана у дан, није се прибегло најгорем сценарију као што су рестрикције, а прогнозе о побољшању временских прилика стално су одлагане. Као додатна

цитети ЕПС-а били су спремни за зиму. То показује и поузданост рада термоблокова у овој леденој кампањи од чак 96,7 одсто. На овакав резултат можемо само да будемо поносни, јер је иза блокова ТЕ била 2011. година када је производња струје повећана за чак 14,2 одсто у односу на 2010. годину.

- То све је, нажалост, било недовољно – каже Манасијевић. – Појавила се претња да убрзо настане озбиљан раскорак између енергије која се троши, са једне стране и производње са стандардним зимским увозом, са друге стране. Тада је уследило обраћање држави како би се разумно смањила потрошња и помогло око могућности за увоз додатних киловат-сати. Држава нам је изашла у сусрет и то кроз апеле за штедњу и две уредбе Владе Србије. Ефеката од апела за штедњу струје, међутим, није било. Ограниччење испоруке снаге и енергије индустријским потрошачи

Хипотетички – рад од три недеље

Када бисмо хипотетички замислили могућност да производимо енергију само из акумулација и празнином их максималном брзином, што технологија не дозвољава, ЕПС би имао енергије за максимум осам ледених дана – објасније Манасијевић. – Када би производили електричну енергију само са депонијама угља, било би довољно за две недеље. То се лако може видети из односа максималног садржаја депонија у ТЕНТ А и ТЕНТ Б и потрошње угља у леденим данима. Тако да би цео систем, када би и технолошки било могуће из акумулација и са депонијама, могао радити око три седмице. То показује да се величина система и резерви у нашим главама преоглашава. Истина је да имамо сигурност у акумулацијама и депонијама, али њихови капацитети нису бесконачни.

■ Висока погонска спремност капацитета: ТЕНТ А

сав терет у већем делу 2011. године био је на рекордној производњи угља и термоелектрана на лигнит. Он каже и да су први аларми „зазвонили“ још у новембру, када су се на сушу надовезали магла и хладноћа.

- Ледени талас почeo је 26. јануара и трајao је наредне три недеље, а температуре су се спуштале и до минус 30 степени Целзијуса. Систем ЕПС-а је и тада, и поред свих проблема, поуздано радио. Све интерне мере које у критичним ситуацијама годинама користимо у ЕПС-у у једном тренутку нису биле довољне – објасније је

тешкоћа појавио се и лед на рекама који је угрозио не само рад ХЕ, већ и расхладних система у ТЕ.

■ Апели без одзива

Почетак ове године што се тиче залиха примарних енергената у ЕПС био је, према речима нашег саговорника, на веома завидном нивоу, чак изнад плана. Акумулације реверзibilne ХЕ „Бајина Башта“ и ХЕ „Пива“ биле су веће од биланса, а депоније угља и резервоари мазута, такође, више попуњени него што је планирано. Сви капа-

мада је резултате, али много мање од „буке“ привредника о изгубљеној заради. Нема много места за замерке држави и ЕПС-у, јер је период ограничења обухватио и дане празнике, а државне празнике вељда треба поштовати.

Помоћник генералног директора ЕПС-а за технички систем каже да је стављање прекограницних капацитета Србије на располагање ЕПС-у, а не „Електромрежи Србије“, омогућило увоз значајних, преко потребних количина електричне енергије. Иако је ова мера, према речима Манасијевића, спроведена у складу са законом о енергетичкој политици, она је утицала на износнији увоз угља из Кине и Казахстана, али и на износнији увоз мазута из Русије.

вића, и раније често истицана као решење, никада није била уважена. И да није било ове ситуације, не би се ни знало колико је значајна и ефикасна. Без одлуке Владе Србије ЕПС је могао да увози „своја“ 4,8 милиона киловат-сата дневно, а чим је проглашена мера тај „праг“ је повећан на 20, скоро и на 30 милиона киловат-сати. Тада се, како каже Манасијевић, и видело колики су реални технички капацитети за увоз. Оваква мера треба да се преточи у законски оквир и аутоматски примењује чим се појаве проблеми у испуњавању билансих обавеза, типа дуготрајне суше, значајне прекобилансне потрошње итд.

Веома тежак дан био је 11. фебруар када је исклизнула локомотива на улазу у ТЕНТ А. Повећање трошења мазута било је неминовно, а то је донело нове проблеме.

- Лед је зауставио барже, није било ни ледоломца, а и српска железница није могла да обезбеди једну дизел локомотиву за ЕПС. Испоставило се да српска инфраструктура не може да прати нашу компанију – објаснио је Манасијевић. - И Нафт-

Без опуштања

- Није време за опуштање, јер нисмо изашли из кризе и тако ће бити све док озбиљнија вода не стигне на ХЕ „Ђердан“ – појашњава Манасијевић. – Водотокови расту, али то није доволјно. И депоније јесту допуњене, али недостаје још да се достigne оптималан ниво. Уистину, лакше је него пре, јер је довољно нормализован, а и очекује се и топлије време наредних недеља.

тна индустрија Србије могла је да нам понуди само 12 изолованих вагона који превозе мазут у овако тешким условима. На крају је већина мазута стигла аутоцистернама, па и то није било увек лако, јер је путна инфраструктура до наших највећих електрана веома скромна.

Све се исплатило

Три недеље непрекидног рада целокупног система, када су све очи у Србији биле упрте у ЕПС, донеле су и потврду да се систем показао спремним и виталним, по-

готово после рекордне године. У најважнијим данима ниједан блок, како каже наш саговорник, није издао. То је знак да је новац за модернизације веома добро уложен и да се исплатио сваки евро инвестиран у повећање снаге и поузданости блокова.

- Забрињавајуће је, међутим, што би требало наредних месеци да мислим о додатној отпорности нашег система и то кроз боље обезбеђење енергената. Треба анализирати шта су инфраструктурна „уска грла“, која могу угрозити рад ЕПС-а – каже Манасијевић. – И нерационална употреба електричне енергије је, такође, један од проблема, а некако се олако преко тога прелази. Потрошачи треба да разумеју да никде у свету температура у становима није 24 или 26 степени Целзијуса, као што је код нас. Европски просек је око 19-20 степени. Тамо нико не шета становима у мајци са кратким рукавима усред фебруара (на северној полуопшти). Зато што је нерационално, а притом и скupo, јер се тамо не плаћа по квадратном метру, већ по утрошеној енергији. Забрињавајуће је да апели за штедњу нису уродили плодом, а то је знак да се о енеретици не размишља са поверењем и на дуге стазе.

Наш саговорник указује да је наша најнижа цена електричне енергије у региону један од разлога за неизграђеност нових електрана. Ипак, теза да је уместо улагања у модернизације требало изградити нови капацитет не стоји. Јер да смо одустали од ревитализација и све снаге уложили у изградњу једног новог блока, ових дана би Србија готово сигурно била у мраку. Разлог је тај да, осим тих нових 700 мегавата, не би могло да ради бар 2.000 мегавата у старим електранама. Осим тога, из старих ТЕ до сада смо већ извукли тих 700 мегавата (па и више), што производни резултати очигледно потврђују. За будућност су неопходне и стратешке мере, јер је овогодишња потрошња електричне енергије премашила и рекорде из јануара 2009. године и време гасне кризе. Ове зиме (уистину хладније) гаса је било доволјно, топлане су радиле боље него 2009, а рекорди у потрошњи струје обарани су из дана у дан.

- Реално, овакво стање је неодрживо, јер сви - ЕПС, топлане, „Србијагас“ и остали енергетски субјекти - имају проблеме са наплатом. Време је да се преузме озбиљан политички ризик и јасно каже да не може да се троши оно што не може да се плати и да се на томе инсистира конкретним мерама. И још мора да се каже да сваки енергент мора да има своју реалну цену, као уосталом и све друго у животу. Јасно је да се више нема где, досадашњи начин рада је ослабио и ЕПС, а и сви око нас су још слабији - закључио је Манасијевић.

A. МУСЛИБЕГОВИЋ

Пошроиња се смирује

Готово три седмице непрекидно трајали су ледени дани у Србији. Температура се тих дана у појединачним крајевима наше земље спуштала и до близу минус 40 степени, а нигде се на Целзијусовој скали није ни примицала нултом подеоку. Тако је у Диспетчерском центру ЕПС-а забележено да је средња дневна температура у Србији од 28. јануара до 14. фебруара износила минус 8,5°C, што је за целих десет степени хладније од просека за ове зимске дане. Због такве хладноће, драстично је скочила потрошња свих енергената, на-

ком напону. И поред тога, у време ледених дана забележена је рекордна потрошња електричне енергије.

Осликано бројкама то изгледа овако: од 28. јануара до 14. фебруара у Републици Србији потрошено је око 2,78 милијарди киловат-сати, што је око 12 процената више од билансираних количина. Посматрано, међутим, без потрошње на Косову и Метохији скок је био већи и износио је 13,3 одсто у поређењу са билансираним количинама. Другим речима, на територији Србије без јужне покрајине у време ледених дана потрошено је укупно око 2,4 ми-

дана био само 377 милиона kWh, а то је 23,5 одсто мање од билансираних количина. Невоље су тек настале када термоелектране на угљу нису могле да надомештају мањак из хидросектора, како су то највећим делом чиниле током протекле сушне године. Штавише, ТЕ на угљу су због немогућности довоза угља са копова, а у неколико дана и готово заустављене производње на коповима "Колубаре", јер се све ледило, производиле мање од планираног.

Вранић каже да мањак из проточних ХЕ и термоелектрана није могао да се покрије производњом ТЕ-ТО и акумулативних ХЕ, иако је она била већа од билансиране. Стога су, и поред смањења потрошње за пет одсто после 9. фебруара, на тржишту куповани недостајући kWh. (Овде треба поменути да је Влада Србије наложила ЕМС-у да све резервне прекогранице капацитете за пренос електричне енергије стави на располагање ЕПС-у, што је додатно илустровало озбиљност електроенергетске ситуације у Србији. Такође, ова одлука је "откривала" да и други у региону увек купују електричну енергију и да је на прекограницним високонапонским далеководима "велика гужва".)

- Са проласком леденог таласа и појасом температуре - наглашава Вранић - смањена је потрошња и нормализован довоз угља на ТЕНТ А, ТЕНТ Б и ТЕ "Колубара", тако да улазимо у мирнију електроенергетску ситуацију и стабилно снабдевање потрошача електричном енергијом. Како се снег буде отапао, рашире и водостаји на Дунаву и у дринском сливу, тако да можемо да очекујемо и повећање производње у проточним хидроелектранама.

Наш саговорник каже да се на веће воде може рачунати већ од краја фебруара. Он наводи да је просечан (билансирани) доток на Дунаву средином фебруара 5.400 метара кубних у секунди, а да је средином овогодишњег фебруара он био само 2.350 кубика у секунди. Дрином је у то време дотицало око 150 кубика у секунди, а билансирано је 350. Због таквих дотока, проточне ХЕ су дневно производиле само 13 од билансираних 27 милиона kWh.

У исто то време, дакле почетком друге половине овога месеца, у Србији без јужне покрајине дневно се просечно трошило око 123 милиона kWh или пет одсто мање од билансираних количина. Производња ТЕ на угљу пала је на 20 одсто испод билансиране, а на тржишту се куповало просечно око 20 милиона kWh дневно.

А. ЦВИЈАНОВИЋ

Хладноћа у неколико дана "отањила" депоније угља: из ТЕНТ Б

рочито електричне енергије. Оцењујући да електроенергетски систем неће издржати тако велики притисак потрошње, а нарочито стога што угљ из "Колубаре" није могао да се допрема до термоелектрана, Влада Републике Србије наредила је ограничење испоруке електричне енергије за купце који нису у функцији јавног снабдевања и позвала све потрошаче да штеде струју. Са своје стране, ЕПС је апеле за штедњу струје понављао свакодневно.

Захваљујући овим мерама, потрошња електричне енергије између 9. и 16. фебруара смањена је на дневном нивоу просечно око пет одсто, па је тако у тим најкритичнијим данима уштеђено укупно око 60 милиона киловат-сати. Тој уштеди допринала је и „Електромрежа Србије“, уведећи одговарајуће напонске редукције на високо-

У најхладнијем периоду пошроиња досегала и до 163 милиона kWh дневно. Од средине фебруара мере штедње и штапије време уравнотежују поштребе

лијарде kWh, а дневна потрошња достизала је и до 163 милиона киловат-сати.

Јовица Вранић, директор Сектора за енергетско планирање и управљање у Дирекцији ЕПС-а за трговину електричном енергијом, подсећа да се велика хладноћа надовезала на вишемесечну сушу и каже да су водотоци остали ниски и поред великог снега који је непрестано падао. Због тога је учинак проточних ХЕ у 18 ледених

Сложно прошав снегује

На прве озбиљније снежне падавине ове зиме житељи престонице чекали су до краја јануара. И мада је зима већ са првим пахуљама показала и злу ћуд, запослени у ПД „Електродистрибуција Београд“ дочекали су је спремно. Већ у тој првој снежној ноћи, 25. јануара, када је велико невреме задесило само део београдског конзума, било је јасно да ништа неће бити као раније. Наме, олуја која је донела обилне падавине, захватила је конзуме погона Барајево и Раковица. Остали погони, бар тих првих дана, били су поштеђени снежног хаоса, мада су се падавине убрзо прошириле на цео конзум ЕДБ.

Хероји те прве снежне ноћи, која нас је све изненадила интезитетом и суворишћу, били су управо запослени у погонима Барајево и Раковица. Својим 48-часовним ангажовањем најавили су са каквом преданошћу ће се запослени у ПД ЕДБ су противставити невремену у борби за уредно снабдевање електричном енергијом.

Из првих извештаја који су у ЕДБ стigli од Дејана Цветковића, руководиоца Погона Барајево, и Ивана Илића, руководиоца Погона Раковица, видело се да су се запослени у ова два погона током невремена ангажовали и преко својих могућности.

- Сви су радили као један – похвалио је радник и Стеван Милићевић, директор ПД ЕДБ, напомињући да су многи од оних који су били ангажовани на отклањању проблема на мрежи из Дирекције одржавања, Дирекције приградске, као и диспетчери из Дирекције управљања, продужили прву смену до касних ноћних сати. Неки су, каже, остали да преспавају у погону,

јер није било сврхе да оду кућама, да би се вратили на посао за сат времена.

Осим што су сви до једног заслужил похвалу за изузетно ангажовање на радним местима у оваквим ванредним ситуацијама, како је истакао Милићевић, њихово понашање говори о степену одговорности и привржености компанији. Јер само захваљујући несебичном ангажовању и доброј координацији са запосленима у Диспетчерском центру 10 kV на Славији, настали проблеми решавани су у најкраћем времену.

Прекиде су, углавном, изазивала стабла која су се ломила под тежином снега и која су кидала надземну мрежу. Екипе су теренским возилима обилазиле конзум тамо где је било проходно. Али на многим местима било је непроходно, јер је ветар наносио сметове и „ладе ниве“ биле су немоћне. Ни то није зауставило наше хероје. Где нису могли колима, ишли су пешке. Како су нам рекли, ишли су буквально од стуба до стуба, како би проверили дали су изолатори „пробили“.

Невољу је, каже Цветковић, још по-горшавало и то што је вејавица била снажна, а уз оркански ветар и температуру у „дебелом“ минусу, снег се одмах ледио на проводницима и стубовима. Због ноћи и међаве, са земље се уопште није видело у каквом су стању изолатори, а како од снажног ветра и снега очи нису могле да се држе отворене, ни батеријске лампе те ноћи нису биле од помоћи. Али то никога није поколебало. Предано су се пели на сваки стуб, чистили снег, проверавали изолаторе... И тако целу ноћ.

Просторије у оба погона целе ноћиличиле су на радионице. Ту су се оба-

У Јоћонима Барајево и Раковица, у којима је прошав снегни хаос, запослени радили сложно као један.

Просторије у два Јоћона личиле на радионице

вљале припреме за поправке каблова, а за то време по радијаторима у свим канцеларијама сушила се одећа, како би је ови момци бар просушену обукули и могли да се врате на терен.

Проблеми на мрежи те ноћи, али и осталих дана, којих је у оваквим временским условима свакако морало бити, решавани су у најкраћем времену. Чињеница је да је мрежа била добро припремљена за зимске услове, као и да је појачана са двеста нових трафо-станица, али само захваљујући сложном и одговорном раду проблеми су могли да буду савладани у најкраћем року.

Све ово било је на снази и наредних дана. Из дана у дан расло је оптерећење на конзумном подручју ЕДБ-а, обарани су рекорди из времена „гасне кризе“, како у погледу преузете електричне енергије, тако и у погледу вршног оптерећења, а све екипе радиле су не само у пуном саставу, већ и појачане извршиоцима који су због мањих трошкова дежурали код куће, али који су у року од сат времена могли да се јаве на посао.

Толико и такво ангажовање запослених у ЕДБ-у није могло проћи незапажено. Поред похвала које су им упутили Стеван Милићевић, директор ЕДБ-а, и представници Управе, као и Драгомир Марковић, генерални директор „Електропривреде Србије“, и градоначелник Драган Ђилас похвалио је „Електродистрибуцију Београд“ за стабилно снабдевање грађана електричном енергијом, на седници градског Штаба за ванредне ситуације, саглававајући рад свих градских комуналних и других јавних предузећа, привредних друштава и установа.

М. СТОЈАНИЋ

Силом али и ниски

Сдесне стране пута, када се иде од Врања, баш изнад Јужне Мораве, уз литицу се успиње далековод. Бели се крчевина око, тако сам га и распознао у снегу. Ко ли пролази туда, а да га на то није нагнала тешка мука?! Па мене ни пушком не би натерали горе.

— Нико не зна колико је Црна Трава удаљена од Предејана. Лако је ако се иде путем, пише на ауто-картама, али преко

на моје ципеле. — Пут до Новог Села још није пробијен, мораће много да се прти... Него, да нас сачекате овде, у мотелу, таман кад попијете кафицу ми ћемо се вратити, па ћемо да вам испричамо како је било.

А да би ме што успешније убедио, испричао је како су само неколико дана раније на конопцима вукли „чамове“ стубове кроз снег и уз литицу 800 метара, да би привремено заменили бетонске које су

смо једзили ка Лесковцу. — Препешачили смо бар десет километара. Добро, можда два, али кроз онај снег и по планини, знаш како је...

Прво су, вели, двогледима прегледали „десетку“ (далековод од 10 kV) како би, ако буде среће, лоцирали квар. И пронашли су га: беху покидани водови. Баш су се намучили...

— Да се из снега, такорећи ниоткуда,

Заштито су једлички електромонтери уједно и јорска служба сасавања, шумари и дровосече и каква је улоја моторних санки у досилејрадским претуџавањима

■ И овако се пешачило да би сви купци дошли до електричне енергије

брда?! Па још кроз сметове! Можда је то растојање у „воздушној линији“ беззначајно, али кад се корача преко планине, па још кроз снег – множи се вишеструко.

То ми је испричао ваздан наслеђани Драган Новаковић, шеф пословнице Грделица, Огранка ЕД Лесковац, чим смо се упознали испред мотела „Предејане“, где смо се нашли како бисмо заједно кренули на једну, за њих ових дана обичну, уобичајену интервенцију.

Упознао сам, успут, цео тим монтера, у којем су били Ненад Филиповић, Предраг Стефановић и Станиша Момчиловић (нисам чуо име возача, а добар је младић, упамтио сам га по срдочности!).

Био је то и други дан Светог Саве, снег таман што је престао.

— Нећете далеко у тим „салонкама“ – упозорио ме је Драган, показујући главом

поломила стабла попадала од тежине снега и удара ветра.

— Тако испада да нисмо само електричари, већ и алпинисти – каже кроз смех.

Разум је, срећом, победио понос: промрзла врањска авантура још је била у свежем сећању.

■ Нема љутње

Кафице сам престао да бројим, јер је то потрајало пет сати. Кренули су у пола десет ујутру, а вратили се око пола три поднеде. Помишио сам да се, можда, горе снима и дугометражни филм?! Али дочекао сам их. Драган је махнуо руком и слегнуо раменима, стављајући ми до знања да је то био тек један уобичајен радни дан и да ништа нисам пропустио. Али...

— Штета што ниси пошао, ти би то друкчије видео и описао – причали су ми док

није промолио човек и позвао нас да уђемо да се мало огрејемо, не бих ни наслутио да се ту налази кућа. Мала, тесна, потпуно затрпана снегом, начињена од прућа и блата.

Власник ове чатмаре рече да се зове Бранко, гостопримљиви горштак, упркос очигледно убогој сиротињи, навалио да их нутка, па у један мах изговори и оно што је „главно“. А рекао је: „Гадно нам је без струје, али не бих се љутио и да нисте дошли. Знам како је тешко кроз овај снег. И зато – хвала вам.“

Појео сам се жив. И постидео се. Јер само због те реченице вредело је прити планином, па и назепсти. У муку који је настао размишљао сам о томе да управо то, такви људи, дају мојим новим пријатељима, грделичким (али и свим осталим) монтерима, снагу и упорност

да се ноше са „ванредним стањима”, каква год да су!

Свратали смо до Огранка ЕД Лесковац да бисмо, ако буде среће, макар и од дежурног диспешера сазнали каква је ситуација у овом великом огранку. Јер нада да ће се у суботу око три по подне на послу затећи неко од директора заиста је танушна. Погрешно!

■ Несхваћени председник

Мр Небојша Цветковић, директор огранка и његов колега, инжењер Срето Ковачевић, директор Погона Лесковац, као да су само чекали.

— Нема викенда, „црвених слова” нити годишњих одмора — каже мр Цветковић. Зимујемо на послу, а „скијамо се” на терену. Добро, суботом и недељом не долазимо баш у пола осам, али ту смо по цео дан.

Послаће ми, обећава, извештаје које свакодневно шаљу у Ниш, у Дирекцију Привредног друштва „Југоисток”, да не бисмо начинили неку грешку у преписивању, а ја се, ипак, распитујем како је у Лебану, Црној Трави, Босилеграду... Знам да је тешко, али посебно ме занима Босилеград, јер је тамошњи председник општине покушавао да уцени Владу Србије, претећи да ће због елементарне непогоде која је, ако ћемо поштено, погодила све, затражити помоћ од — Бугарске!

— Глупост. Па ми смо управо због таквих терена, због такве конфигурације и због зима с обилним снеговима, купили моторне санке. Чим сам чуо за те претње отишао сам у Босилеград и из наше пословнице, која је на стотинак метара од зграде општине, позвао председника и предложио да се нађемо. Када? Одмах.

Нашли су се испред зграде општине, где му је мр Цветковић предложио да обиђу угрожена села, а на председничку примедбу да је то немогуће због завејаних путева — показао моторне санке.

— Одмах је почeo да се правда како су новинари извукли из контекста те његове речи, да он никако није тако мислио, иди ми-дођи ми... Тек онда сам потегао аргумент који сам добио у нашој пословници. Реч је о једном засеку са само четири куће у којима живи петоро људи, а у којем једно-једино домаћинство, мада ни оно редовно, плаћа рачуне за утрошену електричну енергију! Није му било право, али тако је. Свеједно, наши монтери су отклонили квар и на том далеководу.

После су ми испричали да је Лесковцу лакше него Врању, јер у том огранку ради 190 монтера. Али тек касније сам сазнао да Огранак Лесковац покрива чак 6.214 квадратних километара, те да му све дође на исто.

МИЛОШ ЛАЗИЋ
Фото: М. ДРЧА

У Огранку ЕД Лесковац и далеководи се нашли на удару снежне стихије

Немојућа мисија

Нико не јиша за радно време када је оваква ситуација, а ради о уранку до заранка, па и преко што, ако се може, и то најчешће по терену који је и лепи нерисан.

Дежурни диспетчер АМСС, понесен приликом, обавестио је готово раздраганим гласом гледаоце некакве јутарње емисије да су аутопут и већина магистралних праваца кроз Србију очишћени и проходни, мада су коловози још влажни... Било је то на Светог Саву, у петак, 27. јануара ове године, рано ујутру. Упркос томе што су изнад аутопута ка Нишу још промицале пахуље, многима је због те весело саопштене вести истински лакнуло.

Али Србија не живи само крај аутопута и поред магистрала. Већа је и шира, дубља ивиша, разуђенија и непредвидива, има је и на заборављеном земљописном шару, живи се и у беспућу, а њена жила кузвица нису само путеви! Тога сам се сетио посматрајући беспомоћно своје плитке салонске ципеле у којима сам се запутио у ову велику зимску авантuru. Уз то, заварало ме је што је у први мах само у 14 општина широм земље проглашено ванредно стање... а сасвим несвестан да је „Електропривреда Србије“ исто то учинила у својим привредним друштвима!

■ Важнији од попа

Јужни део, простор око аутобуске станице и центар града нису указивали да Врање мучи неку посебну муку са снегом. Али Горња махала и оно даље, дуж пута што крај Пржара и Марковог камена кроз планину води ка Вучју – да те бог сачува!

– Имамо горе једног човека, ено га на Баралићу – причао је инжењер Зоран Кнежевић, директор Огранка Врање Привредног друштва „Југосток“. – Двадесет километара је од града. Он је цела „испостава“. Све сам ради. Што се каже: „Катица за све“! Сељаци веле да је он важнији и од попа и од учитеља заједно. Баш јуче је четири километра прегазио на „крпљама“ које је својеручно направио од дасака из неког плота да би по оваквом дубоком и непротиводном снегу успео да прегледа 10 kV далековод испод Шитке што напаја репетитор који је некакво важно чвориште за телекомуникацију, али и двадесетак кућа расутих по беспућу.

Може ли се до Баралића? Екипа монтера покушала је да се пробије горе, до Шитке, али су се вратили необављена посла. Пробаће поново кад прође булдожер. Ако прође!

– Али тај далековод је на таквом терену да је чак и лети, по лепом времену, потребно уложити огроман напор да би се прошло туда – опомиње нас инжењер Кнежевић за сваки случај.

Теренска „лада нива“ провлачила се тесним путем између сметова проклизавајући на серпентинама што су се низале пред нама. Таман кад сам изустио да на-

шем Раши (Миролјубу Рашићу) из „Електродистрибуције Врање“ кажем како ће бити тешко ако нам у сусрет нађе неко возило, ниоткуда се појавио војни „пицгауер“! И заиста, да се младић за воланом моћног возила није и буквально „закуцао“ у смет, никада се не бисмо мимоишли, а наше избледеле кости пронашли би на том месту тек на пролеће.

— У близини је такозвана Копнена зона безбедности, па су ту две војне базе – објашњава Раша. — И њима морамо да обезбедимо снабдевање, мада они нису угрожени као сеоска домаћинства, јер имају агрегате. Али свеједно. Директор вам је вероватни рекао да с Вojском имамо изванредну сарадњу? Уступају нам механизацију, дизалице и опрему кад год је неопходно.

Стрпљиво смо сачекали да булдожер пребаци гомиле снега преко заштите ограде у стрмоглави кањон, како бисмо прошли даље.

— Чисте пут непрекидно. Пролазе у интервалима од четири сата, али ветар наноси толико новог и старог снега да је то права немогућа мисија – суморно вели Раша. — А шта би тек било да не чисте, не смем ни да помислим. Немам представу како су се наши монтери јутрос пробијали туда, а стигли су до одвајања шумског пута ка Шитки, па и мало даље.

Уз божју помоћ, много среће, вешту војњу и чињеницу да смо били једини лудаци који су се некуд упутили овим друмом и ми смо стигли до тог одвајања. Али већ после двадесетак метара точкови „ладе ниве“ безнадежно су потонули у снег. Кренуо

сам одмах напоље да погурям и – заглавио се готово до појаса. Каква „лада“, једва су и мене иззвукли из тог белог ужаса!

Бог нас је помиловао погледом кад нам је послао исту ону групу монтера одјутрос и теренски „ваз“ од 2.700 кубика!

— Где сте се запутили с том „ладицом“? – шеретски је питао један и изазвао салву смеха својих колега док су нас извлачili из смета.

■ Висинске стазе и богазе

Смејао сам се и ја, али с мало више злобе, када се и њихов моћни теренац заглавио после тристотинак метара. Храбро су кренули пешице, али пробијати се кроз снег до појаса, а где год и дубљи у усечима где га је ветар нанео у сметове, тих шест-седам километара, одузело би им бар два дана. И опет су одустали. Али, само до поднje, када ће поново покушати!

— Ма ко нас пита за радно време када је оваква ситуација – узбјиљо се најстарији међу њима. — Радимо од уранка до заранка, па и преко тога, ако се може. Али видите и сами, услови су сувори.

Доцније, док смо покушавали да се опоравимо у канцеларији директора Огранка Врање, сазнајем да су од Бадње вечери, када је снег кренуо да пада, па до Светог Саве, кад је почeo да посустаје, имали укупно осам прекида у напајању на 110 киловолтном далеководу у укупном трајању од 1.248 минута, а при чему су истовремено или наизменично „испадала“ подручја Бујановца, Прешева и Ристовца, с просечном 12.800 купаца! За само двадесетак дана!

— Имали смо и дванаест прекида на „тридесет петици“, која су трајала 2.536 минута, а најдуже због хаварије на трафостаници 110/35/10 киловолти у Владичином Хану – каже нам наш домаћин. — Регистровали смо и 240 прекида на „десетки“, а најчешћи узрок били су оборени стубови, покидани проводници услед тежине леда и снега или удара ветра, уплетена мрежа и због околног растиња које је попадало на њу и направило контакт. А све пешице, кроз тешке, влажне сметове. Ужас...

Не спомиње, али се подразумева да их снежни услови који су, ипак, ванредни, нису ослободили редовног посла.

— Покривамо површину од 2.600 квадратних километара, са укупно 67.000 потрошача, од чега је 61.000 из сектора „домаћинство“. Половина „конзуума“ је у руралним областима, а то код нас најчешће значи – у беспуђу. Ту је Копнена зона безбедности са војним базама, али и с полицијским испоставама, четири гранична прелаза... И све то морамо да покријемо са 84 електромонтера! Све уз измештање мерних места и проблеме који уз то иду...

Проблеми су губици и велика дуговања. Као најзанимљивију илustrацију спомиње албанско село Велики Трновац које је међу највећим дужницима и најмаштовитијим мајсторима за крађу (или еуфемистички – неовлашћену потрошњу) електричне енергије!

И на све то, за Божић су имали највећу потрошњу, као да је реч о српском селу...

МИЛОШ ЛАЗИЋ

Фото: М. ДРЧА

■ Теренска „лада нива“ провлачила се путем између сметова

Јачи од снежне олује

Уборби са фебруарским сибирским температурама и снежном вејацом, електромонтери ПД „Југоисток“ изашли су као победници. Систем је очуван, а напајање електричном енергијом је стабилно. Електромонтери „Југоистока“ су - и у овако тешким временским условима - доказали да су на висини задатка и да ефикасно могу да решавају проблеме на терену и када су присутне снажне снежне непогоде.

После снажне олује и великих количина падавина око Божића, а које је највише погодило планинско подручје на тромеђи општина Црна Трава, Власотинце и Сурдулица (а то је и терен са изу-

зетно неповољном конфигурацијом мреже и са великим бројем дугих 10 kV водова), нови снежни талас задесио је подручје југоисточне Србије у ноћи између 24. и 25. јануара. Ова стихија обновила је тада неке од ранијих кварова, с тим што је већина од њих убрзо била отклоњена. То је био и снег велике влажности, што је доводило до кидања проводника и пада високог дрвећа на далеководе, услед тежине снежног покривача. У појединачним случајевима екипе су се служиле и моторним санкама како би савладале снежне наносе високе и преко метар и по и стигле до места квара.

Снабдевање електричном енергијом

на подручју ЕД Лесковац, упркос нових снежних падавина и ниским температурама – и то 12. и 13. фебруара – било је стабилно. У прекиду је био једино део 10 kV извода „Свође“ за заселак Бистрица, са два домаћинства, у Општини Власотинце, због неприступачности терена. У току претходног дана, настало је још седам кварова на 10 kV мрежи, од тога пет на територији Општине Власотинце и два на планинском делу територије Лесковаца и сви су одмах отклоњени.

Великих проблема било је, међутим, на конзуму „Електротимока“, ЕД Зајечар, такође, на руралном подручју. Обилне снежне падавине, захватиле су, наиме, цело ово подручје и изазвале су велике проблеме у снабдевању електричном енергијом. У свим погонима и пословницама огранка било је прекида у напајању електричном енергијом, углавном на 10 kV напонском нивоу. Најтежа ситуација била је на подручју погона Бор, Књажевац и Неготин, имајући у виду број прекида и време њиховог трајања, као и број купаца који је у том тренутку остао без напајања електричном енергијом.

У већем броју случајева кидање проводника изазвало је растиње које је под тежином снега падало на проводнике – каже Драган Рапаић, директор за технички систем у ЕД „Електротимок“, с тим што није било тежих хаварија на водовима и све је то прошло са мањим бројем кварова на мрежи 35 kV.

Све расположиве монтерске екипе биле су укључене у санирање кварова. Неколико је основних разлога, према његовим речима, због којег су одређена подручја остајала дуже времена без електричне енергије. А то су: невреме и отежан приступ месту квара, недовољан број монтера (најчешће у мањим организационим јединицама), стара и непоуздана теренска возила и недостатак моторних санки.

Упркос величим временским неприликама на конзуму ЕД Ниш тежих хаварија није било и снабдевање електричном енергијом је било уредно. Услед великих оптерећења система долазило је до прегоревања осигурача у појединим ТС, али су монтерске екипе то брзо решавале. Поједина насеља су остајала без једне фазе у краћем временском периоду да би се смањило оптерећење услед велике потрошње, али се и на тај начин очувала стабилност електроенергетског система.

Није изостала ни солидарност међу

Монтери ефикасни и на шешико приступачним тренуцима, са изразито неповољном конфигурацијом мреже. Неколико разлога зашто су подручја „Електротимока“ остајала без електричне енергије

Интервенисало се и у најудаљенијим крајевима

■ Поправка на 10 kV далеководу Предејане - Ново Село

огранцима ПД „Југоисток“, а најбољи пример за то су електромонтерске екипе из ЕД Пирот. Хотел „Стара планина“ на Јабучком равништу остао је без воде и електричне енергије у ноћи између 6. и 7. јануара, па су гости почели да га напуштају.

- Иако технички и административно гледано, хотел „Стара планина“ и његова енергетска инфраструктура, није у нашој надлежности, са колегама из „Електротимока“ учинили смо све да тај објекат добије стабилно напајање електричном енергијом - каже Зоран Ђорђевић, саветник за техничка питања директора ПД „Југоисток“.

Од 6. до 26. јануара на подручју Огранка „Врање“ регистровано је осам прекида у напајању на 110 kV напонском нивоу, у укупној дужини трајања од 1.248 минута, при чему су истовремено и наизменично без напајања остајала подручја Бујановца, Прешева и Ристовца. У питању је био квар на 110 kV ДВ Прешево. Просечан број купаца по испаду је био 12.800. На 35 kV напонском нивоу регистровано је 12 прекида у напајању, у укупној дужини трајања од 2.536 минута, при чему су најдужи прекиди били због хаварије у ТС 110/35/10 kV Владичин Хан, због квара у ТС 35/10 kV Врањска

Бања и четири испада 35 kV ДВ Власе, чија је траса на веома неприступачном терену. Просечан број купаца по испаду је био 5.600. На 10 kV напонском нивоу регистровано је 240 прекида у напајању, у укупној дужини трајања од 181.468 минута. Просечан број купаца по испаду је био 540, а највише је било погођено подручје Општине Владичин Хан са 70 прекида у напајању.

На подручју Огранка Прокупље, у другом делу фебруара, услед невремена и непрекидног падања снега, јављао се повећан број интервенција. Нарочито су били изражени проблеми у удаљеним насељеним местима која су или завејана или је тежак приступ за интервенцију, па се појављују и кварови са дужим временским периодима. Као непланирани прекид снабдевања електричном енергијом на 10 kV воду пример је Косаничка Рача-Зебице у ТС 35/10 kV Косаничка Рача, које поред напајања купаца снабдева струјом посебне објекте у пограничној зони (жандармерија, полиција, базне станице) и прекид у снабдевању електричном енергијом на ДВ 35 kV Јастребац.

ОЛИВЕРА МАНИЋ

ПД „Центар“

Расшерење за 60 мејаваша

Упркос ванредним временским околностима, електродистрибутивни систем на конзумном подручју Привредног друштва „Центар“ стабилно је функционисао. Захваљујући благовремено и добро урађеним ремонтима електроенергетских објеката, као и адекватном одржавању током свих досадашњих ледених дана, забележен је релативно мали број кварова, а чак и они који су били на најнеприступачнијим местима отклањани су у најкраћем року. Сви купци у ПД „Центар“, тако, били су уредно снабдевени електричном енергијом. Нове снежне падавине на подручју целог привредног друштва, као и изузетно јак ветар на подручју Сmedereva, Пожаревца и Великог Градишта додатно отежавају прилаз електроенергетским објектима, тако да је рад електромонтерских екипа веома отежан, али оне се боре да у најкраћем року успоставе уредно снабдевање купаца.

У Привредном друштву „Центар“ помно прате ефекте мера које су предузете у складу са Одлуком Владе Републике Србије и „Електропривреде Србије“, а односе се на индустријске потрошаче који не обављају делатност од јавног значаја. Пре доношења Одлуке потрошња се сваким даном повећавала, а апсолутни максимум на нивоу ЕД „Центар“ забележен је у Крагујевцу 07. фебруара у 18 и 45, са снагом од 582,066 kW. То је за 10 MW више од апсолутног максимума из претходног периода, који је био 31. децембра 2010. године, када су температуре, као и сада, више дана биле испод нуле. Треба напоменути да је тада, последњег дана децембра 2010. године, достизању овог максимума дosta допринела Железара у Сmederevu која је радила пуним капацитетом и максималном снагом већом од 120 MW. Данас када је остварен нови апсолутни максимум, Желе-

■ Кварови уклањани и на најмање приступачним местима

зара је смањила обим производње и тада је забележена максимална снага од 80 MW. То, заправо, значи да је максимална забележена снага на територији ЕД „Центар“ Крагујевац већа чак за 50 MW.

Захваљујући доследном спровођењу Одлуке Владе Србије електроенергетски систем „Центар“ растерећен је за 60 MW, а значајан допринос у постизању овог смањења дали су већи индустријски потрошачи, у првом реду Железара и «Месер» из Сmedereva, али и други индустријски купци (Застава енергетика, Гоша шинска возила, Гоша ФОМ, Гоша Симићево, Брамс Раброво, Фрувита...) који су испоштовали Одлуку Владе Србије и „Електропривреде Србије“ и значајније помогли у растрећењу електроенергетског система Србије.

В. ПАВЛОВИЋ

Без већих испада и кварова

Снежни талас који је захватио Војводину и константно ниске температуре које се бележе већ више од десетак дана нису пореметиле, а ни угрозиле снабдевање купаца електричном енергијом на конзумном подручју ПД „ЕлектроВОВИДИНА“. Кулминација високе потрошње електричне енергије била је 8. фебруара, када је „ЕлектроВОВИДИНА“ забележила историјски највећу дневну потрошњу.

Др. Бојан Пајтић, председник Владе Војводине, том приликом посетио је Дистрибутивни диспетчерски центар „ЕлектроВОВИДИНЕ“ и рекао да ово предузеће има најразвијенији дистрибутивни систем у региону и да је захваљујући томе успело да делује у условима када је потрошња била за десет одсто већа од пројектованог нивоа. Тиме је „ЕлектроВОВИДИНА“, како је истакао Пајтић, показала врхунску одговорност за заштиту електроенергетског система и одговорност за живот грађана Војводине и рад приоритетних делатности.

■ Отклањање квара на ТС Мишелук

– Последњих 50 година нисмо у овако дугом временском периоду имали тако ниске температуре – нагласио је Пајтић. – Зато позивам све да буду солидарни и да са мреже искључе све што им није неопходно. То ће омогућити редовно снабдевање и спречити хаварије. Сматрам да сви грађани и привреда морају да покажу максималну солидарност у овом тренутку, јер ако систем не буде способан да издржи потрошњу, испаштаће и предузећа и грађани.

Др. Тихомир Симић, директор ПД „ЕлектроВОВИДИНА“, рекао је да је рационализација потрошње обављена у договору са предузећима и да је испорука електричне енергије обустављена у деловима

производње која се у овом тренутку могу изузети из процеса.

– Након рационализације потрошње електричне енергије у Војводини, цео систем није у зони текуће угрожености – напоменуо је Симић. – Најтеже задатке остварили смо и сада је много лакше да спроводимо даље мере рационализације. Ово је постигнуто захваљујући високом професионализму и одговорности свих 2.500 запослених који су од почетка ванредне ситуације у највишем степену приправности и дају свој максимум да се снабдевање електричном енергијом очува.

Павел Зима, директор Дирекције за управљање, истиче да је потрошња електричне енергије на подручју које електричном енергијом снабдева „ЕлектроВОВИДИНА“ 8. фебруара премашила највећи очекивани максимум од 35 милиона киловат-сати за овогодишњи талас захлађења. Тога дана утрошено је 35,563 милиона киловат-сати електричне енергије, при средњој дневној температури од

-15,7 степени Целзијуса. Електроенергетски систем „ЕлектроВОВИДИНЕ“ издржао је ово екстремно високо оптерећење без већих испада и кварова.

У складу са Одлуком Владе Србије и одлуком „Електропривреде Србије“, на нивоу „ЕлектроВОВИДИНЕ“ формиран је Централни тим за праћење електроенергетске ситуације који је, заједно са ограничима ПД, анализирао сваку ситуацију и праvvовремено реаговао.

– Све активности централног тима праћене су јаким медијским обавештањем, како на нивоу Управе Друштва, тако и на нивоу Органака. Уродили су, такође, плодом и договори са представни-

Кулминација високе потрошње електричне енергије у АП Војводини била је 8. фебруара, када је забележена највећа дневна потрошња у историји.

Електроенергетски систем „ЕлектроВОВИДИНЕ“ издржао екстремно велико оптерећење без већих проблема

цима локалних самоуправа да се смањи потрошња на сваком месту где је то могуће и очигледно је било да су комунална предузећа и општинске управе смањили потрошњу и јавну расвету, која је у скоро свим градовима Војводине редукована – нагласио је Зима. – На тај начин деловали смо на неколико фронтова и већ следећег дана (10. фебруара) видео се ефекат свих тих активности, јер је потрошња електричне енергије знатно смањена. У дистрибутивном диспетчерском центру праћен је и систем у реалном времену, тако да смо били у прилици да видимо каква је ситуација и на терену и да ли ове активности дају ефекат у реалном времену.

Према његовим наводима, већ за дане тог викенда потрошња електричне енергије знатно је смањена. Важно је и да је „ЕлектроВОВИДИНА“ успела да у овој кризији оствари задати циљ и, у односу на врх од 8. фебруара, потрошња електричне енергије је за кратко време смањена за 12,89 одсто у односу на дан максималне потрошње. То значи да је електроенергетска ситуација на конзуму „ЕлектроВОВИДИНЕ“ доведена у оквире задате од Централног тима ЕПС-а на основу одлуке Владе Србије.

– Овај резултат постигли смо тимским радом и интензивном комуникацијом како са директором ПД, директорима огранака и њиховим тимовима, тако и са дистрибутивним диспетчерским центарима и монтерима на терену – закључио је Зима. – Локални кварови који су се појавили у мрежи могли су се окарактерисати као уобичајени и забележен је минималан број мањих пролазних испада, који су одмах отклоњени. А све то постигнуто је захваљујући одличним припремама за ову сезону. Купци електричне енергије на конзумима где је долазило до кварова и испада готово да нису ни осетили прекиде у снабдевању, јер је континуитет испоруке електричне енергије настављан из алтернативних праваца.

М. ПАВЛИЦА

Odgovor na izazov prirode

Велика борба монтера ПД „Електросрбија“ са снежним наметима почела је 26. јануара. Радници су од тада на терену, готово без предаха. Тог критичног дана су, због таложења снега, пукли проводници на више од 1.200 трафо-станица. Компанија је у ограницима Ваљево, Лазаревац, Лозница, Ужице и Чачак прогласила хаваријску ситуацију, јер је у првом тренутку без електричне енергије остало 20.000 купаца.

Монтери су имали спреман одговор на изазов природе. Сви запослени су се ангажовали максимално и без изузетка. Сутра ујутру је само 900 од укупно 900.000 (један промил) купаца на конзумном подручју „Електросрбије“ било без електричне енергије. Већ крајем истог дана, струја је стигла и у њихове домове. Од тада није било већих прекида у снабдевању, иако је још неколико пута снег падао у већим количинама.

Истог дана, 27. јануара, испоручено је чак 30 милиона kWh електричне енергије, што је највише од почетка године. Измерена је и највиша вршна снага од 1.533 MW. Стабилизовати испоруку у оваквим условима није било нимало лако. Електромонтери из свих делова компаније у забаченим деловима Сјенице, Ивањиће и Пештера непрестано, већ данима, боре се са наметима. Снега им је преко главе и буквално. Кварове су откривали тако што су се кроз сметове пробијали и пешачили, на температури од минус 30 степени.

Зима не попушта, али не попуштају ни електричари. Услови на терену постали су још екстремнији. Готово сви електроенергетски објекти су упркос томе под напоном. Велика преданост и посвећеност послу, кад затреба и надљудска снага, али и добра организација, учинили су систем отпорним и на највеће изазове.

– Невреме које још траје показало је исправност инвестирања у мрежу ниског и средњег напона, а улагања су била нарочито велика у последњих неколико година – каже Љубивоје Балтић, директор Дирекције за управљање „Електросрбије“. - Руководство је створило услове да се кварови брзо отклањају, док монтери, возачи и механичари обављају професионално своје обавезе на терену. Посебно нам је важно да се поштују правила о безбедности на раду, па се надам да ће све проћи у најбољем

■ Теренским возилима и моторним санкама до купаца

После јуцања
проводника 26.
јануара збој
таложења снега на
више од 1.200 ТС,
суђрадан само
један промил
купаца
био без електричне
енергије.
Обезбеђивано
редовно снабдевање
и у овој ванредној
ситуацији

реду и да ће непланирани посао у ванредним околностима бити успешно завршен.

Како је истакао Слободан Михајловић, директор ПД „Електросрбија“, од 9. фебруара примењује се наредба Владе Србије и са мреже су искључени индустриски потрошачи чија делатност није од виталног значаја за јавни интерес. На територији „Електросрбије“ искључено је 111 потрошача са средњег и високог напона, док 500 купаца добија 10 одсто досадашње енергије као технички минимум. Ова и друге мере Владе (гашење јавне расвете у градовима и селима) дала је резултате, али и купци из категорије „домаћинство“ морају да смање потрошњу. Ово није апел, каже, него је вапај.

- Дистрибутивни систем још је стабилан, али редовног снабдевања неће бити уколико купци не буду смањили потрошњу – рекао је Михајловић. - Домаћинства морају да буду партнери у превазилажењу ове критичне ситуације. Тренутак је да покажемо одговорност и солидарност. Сваки уштеђени киловат-час је важан. Многима је струја данас исто што и живот.

И. АНДРИЋ

Мрзне се и гах...

Када се глина залепи за кашику, па се још и замрзне, најбоље помажу крамп и пајсер

Грдосије високе готово четрдесет, широке 25, а дугачке више од 120 метара, с кашикама комфорнијим од поједињих ромских картонских колиба, на -15°C искључиво зависе од стотинак радника на Польу „Д“, који даноноћно, пијуцима и пајсерима, са њих откивају залеђени угљ и глину. Да нема ових јединствених коповских „ледоломаца“, Срби би своје домове данас грејали и осветљавали само на „вощтани погон“!

- Ништа од њихове технике и од свих рачунара заједно. Е мој брале, тучем крампом већ петнаест дана као да сам луд за 35.000 динара месечно. После кају, велике нам плате. Хајде да видим оног који би за ове паре био спреман да нам прави друштво на -15, у овој ветрометини, у снегу до колена - пита се Владимир Милијановић који пуних седам година ради најтеже физичке послове у руднику „Колубара“.

Милијановић и још четворица његових другова раде на глодару 5, највећем багеру на Польу „Д“. Када се ова огромна машина, величине фудбалског игралишта, покрене и њена метална конструкција громогласно зашкрипи нај-

Шта вреде најсавременија електроника и ојромне кашике десетосјајних „Колубариних“ бајера, јер да није било пајсера и крампа Србија би се нашла у дебелом мраку!

срећнији су ови необични и јединствени „ледоломци“. Јер кад глодар закопа земљу они трче у кабине да се огреју.

- Кад зазвижде замрзнуте сајле, као да нас сунце огреје. Шта вреди када ту музику сада ретко чујемо. Багер окован ледом више стоји него што копа. Закопали смо некадашњи водовод села Зеоке, па је испод леда блато до гуше. Кад се глина залепи за кашику, па се на дебелом минусу још и замрзне, најбоље помажу крамп и пајсер. Ту нема неке велике филозофије, плјунеш у шаке, па удри, док ти руке од „струје“ скроз не утрну - до попла „поједен“ из чељусти багерске кашике објашњава Вукашин Симић, руководи-

лац станице, овај једноставан, али делотворан систем рада.

Влада Ивковић, шеф најдужег јаловинског система у руднику „Колубара“, под чијом се командом налази и дивовски глодар, хвали раднике, тврдећи да их немаовољно и да сваки ради бар за тројицу.

- Влада је забранила пријем нове радне снаге, а нама на систему недостају управо помоћни радници. Уместо да их је по 16, у свакој од четири смене, на систему, дугачком близу шест километара, овде ради само њих 20. Кад багер стане, сви се ухватимо лопате. Пре неки дан због леда смо стајали више од 60 сати. Толики лед био је превелики залогај и за наше неуништиве ледоломце, па смо га одмрзавали топлом водом коју смо допремили из десетак километара удаљене Топлане - објашњава Ивковић.

„Колубара“ је већ двадесет дана окована ледом. На њеним непрегледним угљенокопима температуре су се ових фебруарских дана спуштале и до минус 30 степени! Све се мрзне - угљ, челик, чак и дах. Али производња се не прекида, јер ако би „Колубара“ стала, Србија не би имала струје.

д. ЂОРЂЕВИЋ

После шест месеци суше Србију је крајем јануара погодила друга елементарна непогода, права поларна зима! Минус какав се не памти готово је блокирао рад „Електропривреде Србије“. Најтеже је било у ТЕНТ-у и у РБ „Колубара“, од чијег се угља производи више од половине електричне енергије у Србији!

Због отежаног транспорта и истовара из „Колубаре“ у ТЕНТ је дневно пристизало, у просеку, између 38.000 и 60.000 тона угља, а да би котлови у Обреновцу радили пуном паром било је потребно додатних најмање 30.000 тона. Овај мањак морао је да буде надокнаден са ТЕНТ-ових депонија, па је ситуација била драматична, јер су оне због суше и летошњих високих температура већ биле начете.

Петнаестак дана заредом температура на угљенокопима „Колубаре“ кретала се око -20, а у ноћи између 9. и 10. фебруара спустила се на чак 27 степени испод нуле. Те ноћи, по први пут од почетка сибирске зиме, заустављени су сви системи у „Колубари“, да се не би догодили већи кварови. И у таквим условима, међутим, у трећој смени посаде свих система, од инжењера до помоћних радника, пајсеријама и пијуцима разбијали су лед на багерима и тракама.

- И поред грејача, уље у редукторима постало је густо попут желатина, па смо били принуђени да зауставимо траке. Кад су машине заћутале, сви заједно узели смо лопате, крампове и пајсере у руке и до јутра сви багери и траке били су ослобођени од леда - сведочи Мирослав Милошевић, мазач са Поља „Д“.

Првих десет дана фебруара и Погон за сушење угља у руднику „Колубара“, који се налази у Вреоцима, радио је на производном минимуму. Уместо уобичајених 2.000, сушило се свега 300 тона угља дневно. Према речима Александра Милићевића, техничког директора „Прераде“, сва пажња у том тренутку била је усмерена на одвоз угља за ТЕ „Никола Тесла“, па су свих осам аутоклава, у којима се модификује лигнит, радиле на минимуму.

- У аутоклавама је одржавана само топлота, да се не би замрзле. Производња сушеног угља била је у другом плану, а приоритет испорука лигните у ТЕ „Никола Тесла“. Ситуација је била заиста драматична јер смо, и поред максималног ангажовања тих дана, успевали да у Обреновац, уместо планираних 11, испоручимо свега пет до шест возова напуњених леденим угљем - каже Милићевић.

Залеђени угљи у вагонима и велика раздаљина између копова и ТЕНТ-а претили су да зауставе котлове у Обреновцу и Србију оставе у мраку. Према речима Владана Петковића, директора „Железничког

Рађај за сушују

■ Приоритет – испорука лигнита ТЕНТ-у

транспорта” ПД ТЕНТ, транспорт угља био је суочен са невиђеним проблемима, јер је од почетка ледене зиме чак 10 одсто од укупног броја вагона било ван употребе.

- Свакодневно су нам из саобраћаја испадала три - четири вагона у којима се налази угљ који је немогуће истоварити док не отопли. У једном тренутку, од укупно 400, у станици је стајало чак 40 неупотребљивих вагона препуних угља. С оваквим проблемима није суочена ниједна ТЕ у Европи. Тамо се рудници угља углавном налазе у близини ТЕ, што код нас није случај. Угљ се овамо допрема возовима из

*Збој оштежаној трансфорта
и исхловара из „Колубаре“
у ТЕНТ дневно у јаросеку
приспјизало између 38,000
и 60.000 тона уља.*

*- Збој Јоларних зимских
дана за рад котлова у
Обреновцу додатно је било
ишћебено обезбедићи још
најмање 30.000 тона уља*

“Тамнаве”, која је удаљена 25, и “Поља Д”, које се налази чак 40 километара од Обреновца - објашњава Петковић.

Слично је било и са локалним транспортом угља у „Колубари“. Системом пруга, дугачким више од 50 километара, са 15 локомотива и око 80 вагона, са копова Поље „Б“ и Поље „Д“, у погоне за прераду, који се налазе у Вреоцима, свакодневно се довози угљ. Због хладноће и великог минуса из саобраћаја испала је чак половина од укупног броја вагона, па је од планираних 20.000 до Вреоца дневно пристизало свега 10.000 тона угља.

- Превоз се одвијао успорено и веома пажљиво, због страха одискакања возова из шина. И поред наше обазривости, међутим, свакодневно је из саобраћаја испадао бар по један вагон у коме се налази залеђени угљ. Снега је било и на шинама, али су због малог броја људи чишћене само залеђене скретнице, где је ризик одискакања вагона највећи. Показало се и сада да је потребно најмање три пута више помоћних радника у смени - истакао је Фрањо Раичевић, технички директор Индустриске железнице РБ „Колубара“.

Д. ЂОРЂЕВИЋ

Пуном снагом и у невреме

■ Дневно се у екстремно хладним данима превозило 35 до 40 возова угља

Током фебруара, у условима екстремно ниских температура и знатно повећане потрошње, Привредно друштво ТЕНТ, максималном мобилношћу расположиве технике и људства, успевало је да подмири потребе Србије за електричном енергијом. Ниске температуре у производњи електричне енергије праве велике проблеме почевши од ископа и утовара угља у вагоне, преко транспорта, све до истовара и проблема које може да направи лед на Сави. Са копова РБ "Колубара" по 40 композиција лигнита поготово свакодневно је стизало до највеће фабрике струје на Балкану, у чијим се погонима произведе и испоручи електроенергетском систему око 60 милиона киловат-сати на дан.

- Ово је једна од најтежих година од када ТЕНТ-ове електране постоје. Уз велике напоре, постижемо резултате које смо себи задали - то је и даље прекопланска производња, са много проблема на довоzu угља, утовару, истовару и сагоревању. Уређаји нису предвиђени да раде у континуитету на овако ниским температурама. За сада се, међутим, успешно боримо са зимом. Услови су заиста тешки, али се надамо да ћемо, уз труд који улажемо и ограничено време трајања ове временске непогоде, успети да произведемо неопходне количине струје и да неће бити рестрикција - изјавио је медијима поводом леденог таласа Петар Кнежевић, директор ПД ТЕНТ.

У фебруару су сви блокови били у јојону, са великим оптерећењима која варирају у зависности од квалиштета угља.
Ради се максимално да би смањења производње електричне енергије у најхладнијим данима била што мања

А Љубиша Михаиловић, директор за производњу енергије ПД ТЕНТ, рекао је почетком фебруара да, упркос веома ниским температурама за ово доба године, производни капацитети ПД ТЕНТ раде пуном снагом и у условима повећане потрошње адекватно одговорају потребама потрошача и захтевима електроенергетског система Србије.

- Тренутно су у погону сви блокови ПД ТЕНТ, са максималним оптерећењима која варирају у зависности од квалитета угља. Иако је незахвално давати прогнозе, сви запослени у ТЕНТ-у ће се, као и увек до сада, максимално труdzić да смањења производње електричне енергије током ових изузетно хладних дана буде што мање - навео је у изјави за медије директор Михаиловић.

Како је даље закључио Михаиловић, као и претходних година, људи и постројења припремљени су на време за рад у зимским условима: набављена је заштитна опрема за све запослене који радне задатке обављају у условима ниских температура, као и неопходни алат и потрошни материјал, актуелизовани су планови чишћења снега и санирани сви кровови, прозори и врата, како на ГПО-вима, тако и на помоћним објектима. Осим тога, ремонтирана су и пробна постројења за одмрзвање вагона, локомотиве и вагони детаљно су прегледани и припремљени, а булдожери и остала механизација такође су оснапољени за зимске услове рада. Тамо где је било неопходно, извршена је и обука људства.

■ Разбијене наслаге леда

Вишедневне ниске температуре поред потешкоћа које изазивају у довозу угља, додатне невоље праве и савске стране. Нагли пад живе у термометру створио је наслаге леда на Сави које се задржавају код црног станице ТЕНТ А и прете да угрозе рад усисних пумпи којима се црпе вода из реке и користи за расхлађивање постројења термоелектране, како би она нормално функционисала. Због тога је 6. фебруара, код црног станице на ТЕ „Никола Тесла А“, започета акција разбијања већег леденог покривача који се формирао, како би се осујетило кидање пливајућег понтоне

који представља заштитни појас у спречавању проласка пловећих тела, грања, пањева и дрвећа које река Сава носи, до усисних пумпи. Ледени покривач, који се након скоро 30 година појавио на Сави, разбијен је моторним чамцем „Љубић 2“ и одвојен од понтоне.

- Поред ангажовања чамца којима ломимо лед планирамо и да механички ојачамо конструкцију понтона провлачењем још једне сајле, која га држи. Пошто видимо да се формирају све веће количине леда које плове Савом, разговарали смо и са представницима Војске Србије, да се у случају још већих наслага у акцију разбијања леда, укључе и одговарајуће инжењеријске јединице, евентуалном употребом експлозива. Засада, док је количина леда мања, ангажоваћемо моторне чамце за њихово разбијање и то два пута дневно - рекао је Глиши Класнић, директор ТЕНТ А.

■ Максимално коришћење угља са депонија

И снабдевање угљем ТЕНТ Б са колубарских копова је у време ледених фебруарских дана било нередовно, па су максимално коришћени угљи са депоније и мазут.

- Велика хладноћа и снег који је нападао протеклих дана у значајној мери утицали су на рад уређаја на допреми угља,

који нису предвиђени да раде непрекидно на овако ниским температурама - објашњава Зоран Стојановић, директор ТЕНТ Б, уз напомену да је посебно отежан поступак копања и допремање угља до бункера. Због тако сложене ситуације ТЕНТ Б је, према речима Стојановића, смањио потрошњу горива на оба блока за око 10.000 тона угља дневно, сходно смањеном довозу железницом и расположивим количинама на допреми угља. Три булдожера раде све време како би нагурали угљи надохват копача.

Према речима Стојановића, очекује се да ће се стање у руднику стабилизовати и да ће почети испорука минималних количина угља за рад блокова на око 550 MW, уз коришћење 20 метара кубних мазута, а то је 14 до 16 возова дневно. То би била и гаранција за несметану производњу ТЕНТ Б у наредне две недеље, узимајући у обзир расположиву количину угља на допреми. Дневне потребе у оваквом режиму рада за оба блока крећу се од 30.000 до 32.000 тона угља и од 800 до 850 метара кубних мазута - изјавио је Стојановић.

Наравно, повремених потешкоћа и проблема било је и на осталим деловима постројења, црпој станица, у помоћној котларници... Захваљујући брзим интервенцијама за кратко време поново су ова постројења била у функцији.

Термоелектрана „Колубара“, као и остale електране ПД ТЕНТ, ради у веома тешким условима, што не утиче директно на њену погонску спремност, али се негативно одражава на производњу и довоз угља са копова РБ „Колубара“.

- Залихе лигнита на депонијама крећу се од 10 до 20 одсто укупног капацитета, па производњу одржавамо уз подршку течног горива - каже Драган Николић, директор ТЕК-а. - С обзиром на околности, дневни довоз угља је пет до седам возова, а потребе су од 12 до 15 возова. Када је реч о нафти, имамо испоруке од по пет цистерни дневно, којима успевамо да подмишимо потребе рада блокова. Иначе, тренутно су у погону две машине у старом делу (по 32 MW), као и најјачи блок А-5 (110 MW). Блокови раде онолико добро колико је могуће у оваквим временским условима, а запослени се максимално залажу да и при екстремно ниским температурама одрже редовну производњу.

Термоелектрана „Морава“ у Свилајнцу, упркос ванредним условима, ових ледених дана бележи стабилан рад, са теретом од 100 MW на генератору - реферисао је Драган Нешић, директор. - На депонији се тренутно налази око 176.000 тона угља, што ће задовољити потребе производње у наредном периоду. Довоља са копова готово да нема, али и није неопходан, пошто су за време продуженог капиталног ремонта залихе угља нарасле изнад билансираних количина.

Хладно време и снег који пада данима узрокују бројне проблеме и отежавају рад Железничког транспорта ПД ТЕНТ. Уједно, приморао је ЖТ на апсолутну мобилизацију свих расположивих снага. Запослени у ЖТ чине све да би обезбедили довољне количине лигнита за функционисање производних капацитета по екстремно ниским температурама. Све машине и људство не-престано „ратују“ са хладноћом и мећавом. Радници су ангажовани и на разбијању снежних наноса на појединим деловима пруге, а снег се уклања и са скретница. На ниским температурама леди се и алат. Наравно, брзина возова на прузи је прилагођена временским условима. - Сибирска температура додатно успорава истовар угља у бункере. Постројење система за одмрзавање вагона је непрекидно у функцији – каже Саша Тривић, главни инжењер ЖТ ПД ТЕНТ. - Због отежаних услова рада, поред редовних, уведена су и ванредна дежурства. Иако су услови рада изузетно тешки, сви запослени у овој организацији целини не посустају.

P. РАДОСАВЉЕВИЋ

■ У ПД ТЕНТ опрема због кварова у рекордном року се враћала у погон

Укроћен ледени талас

Долазак хладног таласа са обилним падавинама није изненадио ни рударе ни енергетичаре, јер су квалитетно обављене све припреме за рад у зимским условима. Снег који наставља да пада, међутим, веома отежава рад посебно рударских постројења, јер је смрзавање угља на трачним транспортерима велики проблем. Предузете су и посебне мере наредбом директора предузећа нендељу дана раније, које се односе на обезбеђивање услова за редовну производњу свих капацитета. Уз мање или више пошкоћа први ударни талас није оставио веће последице запосленима, осим што су и онако тешки услови рада рудара овог пута били заиста екстремни. Поводом рада у посебним условима, средином фебруара одржана је конференција за новинаре, на којој је Драган Јовановић, директор ПД „ТЕ-КО Костолац“ упознао јавност о стању производње у Костолцу и предузетим мерама.

- Сви производни капацитети у првом делу фебруара радили су пуном снагом. Одређених проблема било је у довоzu угља до „ТЕ Костолац А“, где се спорадично прелазило са снабдевања угљем са депоније на довоз угља са копа. Суочавали смо се и са тешкоћом да је у условима довоз угља са копа у „ТЕ Костолац А“, приликом довоза, био изложен квашићу - нагласио је Јовановић. - Разлог је што је транспорт тракама дуг неколико ки-

лометара и надамо се да ћемо ове године започети са њиховим покривањем. Имали смо, поред тога, и проблем на багеру за откопавање угља, што није ништа необичајено у условима ниских температура. А у „ТЕ Костолац Б“ било је цурења цевног система. На Блоку Б2 се нешто појачава, али је у границама које дозвољавају технолошки ниво рада и потребни параметри производње.

Како је истакао Јовановић, у ПД су спремни да у случају испадања реагују брзо, да никакав технички или људски фактор не буде лимит поправкама. Јасно је да су у овим условима присутни значајни проблеми, јер су температуре ишли и до -20 степени Целзијусових. Додатно су тешки, а у одређеним условима и неподношљиви услови рада под кошавом, тако да је организаторима послова био дат и налог да ангажовање радне снаге на от-

Са копа „Дрмно“ у просеку копало се између 20 и 25 хиљада тона угља дневно

вореном, нарочито на копу, буде само у неопходним ситуацијама, уз брзо смењивање људи и уз коришћење обавезне ХТЗ опреме и топлих напитака. Радиће се сагласно потребама, јер су постројења прављена за рад и у оваквим условима. Мањих проблема било је и са цевоводима за повраћај воде са депоновања пепела и шљаке, јер ту мале промене у проточима, посебно на овако ниским температурима, изазивају замрзавање. А ради се о великим транспортним дужинама, на нивоу око шест километара.

- Бринули смо и да сви прилази буду прашчишћени, да сви људи могу да дођу на посао, а и да грађани из околине могу да користе путеве и да наша интерна и екстерна комуникација, пре свега на руднику, буде проходна - каже Јовановић. - Снабдевање енергентима је стабилно, имали смо појачану потрошњу дизел горива на ТЕ „Костолац А“, са новим испорукама, а у случају поремећаја снабдевања угљем морићемо да подржимо снагу блокова течним горивом. Станје мазута у ТЕ „Костолац Б“ је задовољавајуће. А када је реч о испоруци топлотне енергије за Пожаревац и Костолац, нарочито из ТЕ „Костолац А“, све је потпуно нормално и то је посебан приоритет, тако да ћемо све учинити да ту не дође ни до каквог поремећаја.

■ Одговор на налет сибирске зиме

Већ десети дан откако су, због налете сибирске зиме и обилних снежних падавина, уведене приправне мере у ПД „ТЕ-КО Костолац“ обезбеђени су услови да се, иако отежано, производни процес у Костолцу одвија стабилно. Сви прилазни путеви, значи, и интерни у оквиру Копа „Дрмно“ и „Термоелектрана Костолац“ стално се одржавају у функционалном стању. Више од 120 километара путева у Костолцу, копу „Дрмно“ и околним насељима је одржавано механизацијом привредног друштва. Најтежа ситуација је била унутар копа „Дрмно“, где раде сви системи у ванредно тешким условима и где је била уведена максимална мобилност запослених.

- Током протеклих десет дана радили смо на обезбеђивању комуникација и услова за рад машина, посебно на копу Дрмно - каже Веселин Булатовић, директор Дирекције за производњу угља. - Очистили смо комуникације до околних села како би радници могли да дођу на посао, али и да грађани могу да се крећу у складу са својим потребама. Припремили смо се и за екстремно ниске температуре које су биле у овом периоду, односно од почетка фебруара и то са јасним упутствима за рад у тим условима, с обзиром на то да се превоз угља и јаловине обавља трачним транспортерима. На депонијама има довољно резерви да блокови раде пуним капацитетом, па чак и у условима да се производња редукује на самом копу, мада за сада нема потребе за таквим мерама.

На копу „Дрмно“ током овог периода било је и кварова на машинама, што је свакако последица утицаја екстремно ниских температура, или су радници те кварове веома брзо отклањали радећи узаиста тешким условима. Производња, међутим, није заустављана упркос проблемима.

- У просеку, дневно је са копа „Дрмно“ у првих двадесетак дана фебруара копано између 20.000 и 25.000 тона угља и откопано од 60.000 до 80.000 кубика чврсте масе. То је, свакако, испод наших капацитета, или у оваквим условима не треба форсирати производњу због затрпавања пресипних места која су се веома тешко чистила - рекао је Љубинко Јанковић директор копа „Дрмно“. - Најбитније је да машине буду у сталном раду. И надзорно техничко особље из прве смене практично је уведено у другу смену, како би се појачали надзор и контрола, а што ће остати на снази све док трају овако тешки услови за рад на овом копу. Сви кварови на багерима отклањани су у веома кратким роковима. Проблем је што се угља, као и јаловина, леде на самим тракама и код пресипних бункера је изузетно тешко обезбеђивати проток материјала. Појачали смо, стoga, дежурства људства и машина који реагују код таквих ситуација и у кратком року решавају проблеме

У ТЕ „Костолац А и Б“ одржавање максималне производње био је императив и све организационе мере предузете су да из Костолца иде производња електричне и топлотне енергије према потрошачима.

- И даље чинимо све да се производња на оба постројења „ТЕ Костолац Б“ одржи на високом нивоу. Припреме за зимску експлоатацију рађене су на време - у октобру и новембру. Тада смо извршили све припреме потребне баш за ове услове у којима се сада налазимо – каже Драган Живић, директор ТЕ „Костолац Б“. Дневна производња електричне енергије је преко плана за седам до десет одсто. Угља на депонијама има у довољној мери а и са копа долазе готово стандардне количине овог енергента. Гориво за подршку је мазут и њега има у довољним количинама за максималну производњу електрична енергија у овим условима, када је најпотребнија Србији. Са нашим блоковима, ревитализованим у 2010. години, производимо са Б 2 максималних 350 MW, а Б 1.335 MW, што је такође максимална снага. Што се тиче депонија угља, половином фебруара са њим било је покривено 15 до 20 дана, рада електрана, а под условом да у том периоду не добијамо нове количине угља са ПК „Дрмно“.

■ Стабилно са ТЕ „Костолац А“

И производња на блоковима у „ТЕ Костолац А“ одвијала се готово редовно. Блок од 210 мегавата испао је, међутим, два пута са мреже због квара на електромотору димних гасова и пуцања цеви на котловима, али је у ванредно кратким роковима квар отклонен и блок је враћен на мрежу. Други мањи блок радио је стандардно добро и на њему се несметано одвијала и производња топлотне енергије за грејање градова Костолца и Пожаревца. Чињеница је, а то је сада и потврђено, летеће припреме за рад у зимским условима на свим постројењима - и рударским и термоенергетским - ваљано су урађене, а кварови су неминовни у режиму максималне производње која је наиласком хладног таласа интензивнија него обично.

Н. А. - П. Ж. - И. М.

Највише сѣрагала хидрологија

■ Ледоломац „Гребен“ спречава стварање ледених чепова

Обилне снежне падавине и екстремно ниске температуре, ниже и од минус 15 степени Целзијуса, нису угрозиле производњу ни у једној од четири чланице ПД „ХЕ Ђердап“. Зимске непогоде и мразеви, незабележени у последње две деценије, отежали су услове рада и добром делом утицали на погоршање ионако слабе хидрологије, пре свега на Дунаву. Доток велике реке био је почетком фебруара око 3.500 метара кубних у секунди, а затим је почeo нагло да опада, да би средином месеца спао на 2.000 кубика. Осим тога, језеро се замрзло, на Дунаву је уведено ванредно стање, а пловидба обустављена.

На највећој чланици, ХЕ „Ђердап 1“ у погону су сви агрегати, изузимајући А-4 који је у ревитализацији. Нажалост, они дневно производе знатно мање електричне енергије у односу на могућности и на план.

У јануару су овде произведена 372 милиона киловат-часова електричне енергије или 20 одсто мање од плана. Слабија производња настављена је и у фебруару, јер је због јаких мразева ионако мали доток Дунава нагло почeo да опада, да би средином месеца достигао свега 2.000 кубних метара у секунди. То је реализацију месечног плана наше највеће хидроелектране свело на свега 65 одсто, тачније на дневну производњу од свега 6,5 милиона kWh електричне енергије, мада су производне могућности „Ђердапа 1“ три пута веће.

Екстремно ниске температуре, иначе, не ометају реализацију ревитализационих радова и текућег одржавања помоћне опреме. Радови на обнови А-4 одвијају се по плану у затвореном простору, тачније у машинској хали и ремонтној бази. Како нас је обавестио Јубиша Јокић, директор ХЕ „Ђердап 1“, половином фебруара су у завршној фази били

монтажа статора и санација ротора главног генератора. По плану теку и радови у ремонтној бази у проточним органима турбине. Једино не ради бродска преводница, пошто је пловидба Дунавом обустављена због појаве леда, који у потпуности прекрива језеро узводно од бране.

Лед не омета производњу струје, али представља потенцијалну опасност од стварања ледених чепова у Ђердапској клисури, пре свега на два сужена дела језера, код Брњиће, на 1033. километру и Сиколовца, испод Голупца, на 1040. километру Дунава одушћа у Црно море. Ледени чепови, односно баријере, сигурно би успорили прток воде и изазвали поплаве узводног приобаља, па је на ХЕ „Ђердап 1“ активиран Штаб за одбрану. Штаб је у сталном заседању и у сарадњи са представницима Института „Јарослав Черни“, прати стање леда у акумулацији. Превентивно у језеро је упућен и ледоломац „Гребен“, са задатком да спречи стварање ледених чепова. Ледоломац је стациониран код Брњиће и биће ангажован по потреби.

Максимално ангажоване акумулационе електране

„Власинске ХЕ“ и ХЕ „Пирот“.

- Производња дунавских хидроелектрана исход јлане услед најлој йада дошока Дунава.

- Ледоломац „Гребен“ ангажован још још треби

На другој дунавској хидроелектрани у погону је пет, а у резерви још пет агрегата. Сви они погонски су потпуно спремни да буду ангажовани на захтев диспечера. Одавде се у електроенергетски систем Србије шаље дневно око 2,8 милиона kWh, што је, такође, мање од планских обавеза „Ђердапа 2“, који је у јануару надмашио месечни план за 2,8 одсто. Нажалост, каже Зоран Кршенковић, директор ХЕ „Ђердап“, због оштрих мразева доток Дунава опао је на 2.000 кубика, производња је смањена, док се текуће одржавање помоћне опреме одвија без застоја и проблема.

Снежне падавине у зони „Власинских ХЕ“ почеле су још почетком јануара и нису престајале до средине фебруара. Иако обилне, падавине са снежним покривачем вишим од метра нису угрозиле рад најстарије чланице ХЕ „Ђердап“. „Власинске ХЕ“ су, каже Зоран Цветковић, заменик директора, радиле пуном снагом, такође у банду, испоручујући дневно максималних 2,8 милиона kWh електричне енергије. Залеђено језеро је знатно испражњено и спремно је да прихвати пролећне воде, мада у њему има још око 70 милиона киловат-часова у резерви.

Слична ситуација је и на ХЕ „Пирот“. И она је зимски период дочекала погонски потпуно спремна. Радила је и даље ради према потребама електроенергетског система. По речима Максима Марковића, заменика директора, почетком фебруара већ је реализовала 13 од планираних 99 милиона kWh електричне енергије у 2012. години и погонски потпуно спремна стоји на располагању диспечерима ЕПС-а, уз напомену да је и она потпуно припремљена за прихват пролећних вода.

Ч. ДРАГИШИЋ

Парадокс снега и дошока

Снег који је стално падао 20 дана донео је много проблема. Они су најизраженији у „Лимским ХЕ“, али и у бајино-баштанском крају. Сметови високи више од два метра, крајем јануара, у ХЕ „Увац“ онемогућавали су уобичајен сменски рад, па су у више наврата радници били просто заробљени у електрани. Осим тога, поједи-не деонице пута, у дужини већој од километар и по, радници су прелазили пешице. Путеви су били тешко или готово сасвим непроходни, а на послу се оставало и по више од 24 сата. За овакве непогоде и ванредне ситуације ПД „Дринско-Лимске ХЕ“ на време је, ипак, обезбедило потребна средства и добра која су неопходна да радници безбедно сачекају замену. Рад је у наредном периоду организован, такође, и према другачијем сменском распореду прилагођеном тренутним временским условима.

Далеководи за сопствену потрошњу,

- Сви запослени у ПД „Дринско-Лимске ХЕ“ дали су максималан допринос за пре-вазилажење тренутне ситуације тако што су у редовном радном времену, као и после

У ХЕ „Бајина Башта“ дошок истиод 100 метара кубних у секунди, а агрегати са њим не могу произвести ни 20 одсто електричне енергије. – У сарадњи са Институтом „Јарослав Черни“ већ се прави сценарио када ће доћи до оштотавања леда и појаве великих вода

дренажне пумпе које непрекидно морају да се прилагају овим условима рада и чине се додатни напори да се цевоводи одледе и одрмзну, како би цео дренажни систем радио нормално. Лед се отклања механички, употребом бренера и калорифера. Осим тога, због изузетно ниских температура заљењене су шире површине Увачког, Потпећког и Перућачког језера у непосредној близини бране.

- Сусрећемо се са два парадокса, па са једне стране имамо огромне количине снега на целом сливном подручју „Дринско-Лимских ХЕ“, а са друге минималне дото-ке. У ХЕ „Бајина Башта“ доток је испод 100 метара кубних у секунди, а агрегати њим не могу да произведу ни 20 одсто електри-чне енергије у односу на период када је ње-гов ниво нормалан - каже Читаковић.

Упркос свему, ПД прави планове за наступајући период, када ће се отопити снежни покривач и појавити велике воде. У сарадњи са Институтом „Јарослав Черни“ већ се праве три до четири сценарија за пе-риод када ће почети да се отапа снег и појаве велике воде у сливном подручју „Дрин-ско-Лимских ХЕ“. Акумулације у „Лим-ским ХЕ“ и РХЕ у знатној мери су потро-шене и постоји веома мала, такође, злат-на резерва у тим језерима.

Значајно је истаћи да се, при свим овим условима, ревитализација агрегата X3 одвија према предвиђеној динамици и плану. У међувремену, у јеку кулминације електроенергетске кризе и при изу-зетно неповољним временским условима, 10. фебруара обављен је и један веома за-хтеван посао. Из Равензбурга у Немачкој до Бајине Баште, при најнижим темпера-турима које су се кретале и до минус 30, допремљено је ново радно коло, тешко 40 тона, за агрегат X3. Тако је начињен један од одлучујућих корака када је реч о ре-витализацији агрегата X3, односно о по-штовању задатих рокова. Велики проблем представљао је безбедан транспорт радног кола на релацији Ужице - Бајина Башта, преко заљењене Кадињаче. Било је, стога, нужно обезбедити посебну механизацију и пратњу полицијске службе, а како би се радно коло што безбедније транспортувало на градилиште у Перућцу.

Свакодневно се, уз све то, боримо и про-тив огромних количина снега и леда и ула-жемо напоре да умањимо њихова штетна дејства - напомиње Читаковић. - Пословодство ПД је у сталној координацији са ограницима, а у току је виши степен мобилности свих радника.

Ј. ПЕТКОВИЋ

■ Транспорт радног кола за трећи агрегат из Равензбурга (Немачка) у Перућац – подвиг у леденим данима

који су у првим данима невремена испада-ли са мреже у Бистрици и Кокином Броду, врло брзо су били поправљени. Битно је и да су сви објекти ПД били у погону.

У протеклом периоду, при изузетно ниским температурама, радници хидро-електрана у саставу ПД даноноћно су ра-дили на ублажавању елементарне непо-годе изазване обилним снежним наноси-ма. У таквим условима било је неопходно применити све заштитне мере и заштити-ти раднике како не би уследили нежељени ефекти, као што су промрзлине и физичке повреде, али и спречити оштећења на оп-реми и оруђу којим се интервенише у ван-редној ситуацији.

Њега, радили на отклањању последица ве-ликих падавина - истиче Мијодраг Читако-вић, директор ПД. - До сада смо успешно завршили све послове везане за ову непо-году, а припремамо се и за услове који ће доћи после великих падавина и хладноће. Опрема и агрегати у оваквим ситуацијама радили су добро и нисмо имали кварова који би изазвали застоје на главној опреми и у производњи, а спорадичне кварове решавали смо у ходу и непрекидно.

Једна од врло непријатних ситуација у ХЕ „Бајина Башта“ јесу и леденице дуге по неколико метара, које се стварају у ла-мелама и које могу да угрозе металне кон-струкције у брани. А главни проблем су

Kag „мана“ иостане преноси

ПД „Панонске термоелектране-топлане“, захваљујући својој специфичности у односу на друге производне изворе у ЕПС-у, у данима са екстремно ниским температурама још једном су показале поузданост у раду и оправданост свог постојања.

Наиме, у оваквим ситуацијама вечита „мана“ погона ТЕ-ТО – скупо погонско гориво, постаје предност, јер набавка природног гаса и мазута није тако зависна од актуелних и других временских и климатских услова. Осим ниских температура и обилних снежних падавина, било је и другачијих временских услова који су указивали на драгоценост рада оваквих погона, као што су сушне и енергетска криза на тржишту.

- У овим најкритичнијим леденим данима рад и производња енергије у погонима

грађана и пословних потрошача топлотне енергије знатно доприноси растерећењу електропривредног система за додатним производним, преносним и дистрибутивним капацитетима. Јер смањује се тиме и потреба за коришћењем електричне енергије за грејање.

Захваљујући доброј сарадњи и координацији са надлежном Дирекцијом ЕПС-а за производњу, „Панонске ТЕ-ТО“ имају обезбеђене и уговорене довољне количине мазута који служи као алтернативно гориво за природни гас, чиме се могу амортизовати и кризне ситуације у вези са набавком и испоруком довољних количина гаса другим важним потрошачима овог енергента.

Имајући у виду све то, допринос „Панонских ТЕ-ТО“ огледа се у количини произведене енергије, повећању квалитета напона

Скујо йојонско гориво – вечно „мана“ йојона ТЕ-ТО иосстана преноси, јер набавка

природног гаса и мазута није тако зависна од актуелних временских услова

ребе за оваквим резервним постројењима и сам баук око скупог погонског горива у будућности треба да буде што мањи. Јер, сигурно предстоји обавезно уређивање система у области цена енергената и отклањања диспаритета цена енергентата и енергије на нашем тржишту. Попсебно је значајно истаћи и улагања у модернизацију, реконструкцију и изградњу нових гасних блокова, чија је ефикасност знатно већа. Са свим овим активностима трошкови производње енергије у постројењима ТЕ-ТО биће знатно смањени,

■ Допринос „Панонских ТЕ-ТО“ у „леденим данима“ огледа се у количини произведене енергије, и у смањењу коришћења електричне енергије за грејање

ТЕ-ТО имају веома велики значај – истакао је Милош Сарамандић, директор ПД „Панонске ТЕ-ТО“. - Осим same количине електричне енергије која се испоручује систему из сва три производна погона, изузетно је значајно и то што се истовремено производи и топлотна енергија за грејање три највећа војвођанска града (Новог Сада, Зрењанина и Сремске Митровице). У комбинованом режиму рада, осим рационалнијег и ефикаснијег коришћења погонског горива, поуздано и квалитетно грејање

на територији која није близу већих производних капацитета и у смањењу коришћења електричне енергије за потребе грејања. Али њим се омогућава и стабилност гасног система, јер као велики његов потрошач, а захваљујући могућности замене мазутом, значајно се доприноси стабилности рада овог система, који је за наше грађане и државу та које од виталног значаја.

Како даље каже Сарамандић, значај „Панонских ТЕ-ТО“ сигурно ће убудуће да буде све већи, јер осим оправдане пот-

носно приближиће се трошковима других производних извора, што ће ангажовање ТЕ-ТО учинити прихватљивим и за редовне ситуације и потребе за електричном енергијом. Досадашња улагања, а нарочито у претходној ремонтној сезони, омогућила су за девет одсто већу производњу топлотне енергије у ТЕ-ТО Нови Сад од пројектованих капацитета, а што је још један показатељ и потврда о оправданости рада оваквих постројења.

М. Ф.

Пролаз само за најквалишћеније

У ПД „Електродистрибуција Београд“ још пре четири деценије психолози су радили у оквиру тима за избор кадрова, јер је и тада препозната потреба да је за опасне послове у овом предузећу веома важан одабир најспособнијих људи, како би се смањила могућност повређивања. То се односило на монтере, рад на мрежи високог напона или у његовој близини, рад на великој висини и слично. Нешто касније проширен је поље деловања психолога и сада им се у један од најважнијих послова убраја професионална селекција кандидата за избор најквалитетнијих људи за одређене послове.

Драгана Боранијашевић ради као психолог петнаестак година у ЕДБ-у - сада у Служби за људске ресурсе, као једини стручњак тог профиле. Уз друге послове у струци, тестира све кандидате за пријем у ово ПД ЕПС-а, а међу колегама је позната по томе што се њена запажања понашања кандидата испоставе као тачне процене, када буду примљени у радни однос.

- Део тестова и апарата наслеђен је од претходника, а део је касније допремљен. Набављена је најновија технолошка верзија CRD апарата, који се користе у селекцији техничког кадра – каже Драгана Боранијашевић. - Мере се психомоторне способности, координација покрета, пажња, толеранција на фрустрацију, концентрација... Дакле, све што је важно управо за те послове где прети велика опасност. То су најсавременији апарати, а подаци се обрађују на рачунару, у коме се налази и база података. Користе се, такође, тестови способности и тестови личности. Део тестова се сада ради на рачунару, што је учињено и на недавном конкурсу за пријем 110 најбољих приправника у ЕПС. Кандидати су тестирали онлајн, а ми смо добили готове резултате. Циљ на тим конкурсима је да се привуче што већи број квалитетних кандидата, одаберу најбољи, да се они обуче, потом да се професионално развију и у одређеном тренутку промовишу. Када се та селекција вљањо обави, корак по корак, онда увек добијемо добар резултат.

Ради се, најпре, прелиминарна селекција где се види да ли кандидати испуњавају формалне захтеве што се тиче струке и спреме; ту је и просечна оцена, године студирања... Број кандидата, најпре, мора да се смањи, јер како каже наша саговорница, не може да се позове око 1.300 кандидата, ако се, као у случају ЕДБ-а на последњем конкурсусу, примало само шесторо људи. Укупан број кандидата сведен је на стотину људи, који су потом позвани на прелиминарне интервјуе и комисија је бирала кандидате који улазе у следећи круг селекције, а то је тес-

У ПД ЕДБ, осим прве шеснаест способности и личности, обавља се и низ интервјуа.

- На завршном интервјуу у више од 95 одсто слушају чланови комисије одаберу исте кандидате

Пракса брзо потврђује процене психолога

Постоје ситуације када се настоји да се запосле људи које психолог не препоручи. Ако психолог и више других чланова комисије оцене да човек није за одређени посао, то се брзо у практици покаже, па онда долази његов претпостављени и пита како је он прошао селекцију. То је најбоља потврда рада психолога, који увек може да објасни зашто некога није препоручио за одређени посао. Посао психолога је, међутим, саветодавни и он даје препоруке, али не одлучује о запошљавању. То ради руководећи кадар - каже наша саговорница.

■ Драгана Боранијашевић

тирање. После тога, кандидати долазе на наредни круг разговора, јер постоји више интервјуа у току селекције.

- Никада се, како нам је речено, не направи селекција без непосредног контакта са човеком, односно без интервјуа. Само онлајн тестирање није довољно за процену. Електронски могу да се раде само тестови процене личности и може да се тестира много људи на различитим местима, што је на последњем конкурсусу ЕПС-а и учињено. Али на овај начин не могу да се обаве и тестови способности.

- Поред тестова, током селекције, веома је важан и тај низ интервјуа. Најпре прелиминарни, где се одабере један број кандидата, па се обаве разне врсте тестирања такозваном батеријом (групом) тестова личности и тестова способности – наводи Драгана Боранијашевић. - После тога један број кандидата иде на следеће, такозване дијагностичке интервјуе, где се сужава круг кандидата. Прави се ранг листа и бирају се најбољи у оквиру броја кандидата који је предвиђен конкурсом. Важно је напоменути да се у ове интервјуе укључују и комисије састављене од људи унутар предузећа из одређене струке. Ако се, на пример, бира инжењер то су они који најбоље познају те послове. За избор монтера, укључују се монтери, техничари, инжењери и слични профили. На завршном интервјуу, сваки члан комисије независно оцењује кандидате, збирају се оцене и ту постижемо интерсубјективну сагласност. У више од 95 одсто слушају чланови комисије одаберу исте кандидате. Циљ селекције је да се најбољи кандидати препознају од стране свих чланова комисије - каже Драгана Боранијашевић.

д. ОБРАДОВИЋ

Услови дикширају улаћања

■ У ТЕНТА наставља се модернизација млинова

Одржавање достигнутог нивоа производње, унапређење животне средине, замена површинских копова угља чије су резерве исцрпљене новим коповима, као и ревитализација застарелих и дотрајалих капацитета, првенствено у хидроелектранама, део су плана инвестиција „Електропривреде Србије“ у овој години, утврђеним Годишњим планом пословања. У 2012. години планирана су улагања у модернизацију поједињих ТЕ и копова, замену и модернизацију дистрибутивне мреже и мерних уређаја, као и за даљи развој информационих система и телекомуникационе мреже.

У условима отежаног финансирања и недовољног нивоа цене електричне енергије могуће је да спровођење поједињих пројекта, ипак, буде спорије него што је планирано. Једна од тешкоћа која може да се појави погодила би необезбеђивање заменских копова. Тада би дошло до мањка угља од пет до шест милиона тона годишње, а то одговара мањој годишњој производњи из термосектора од 3,5 до 4,2 милијарде kWh.

Како у разговору за „kWh“ објашњава Слободан Митровић, директор за стратегију и инвестиције у производњи у Дирекцији ЕПС-а за стратегију и инвестиције, укупна планирана средстава за инвестиције у 2012. години су 85,63 милијарде динара. Пројекти првог приоритета вредни су 35,94 милијарде динара, док је планирани износ кредита у 2012. години 428,2 милиона евра.

Пројекти јрвој приоритета вредни су 35,94 милијарде динара, док је планирани износ кредита у 2012. години 428,2 милиона евра.

- Наставак активности у сировоћењу шендерских процедура у избору српашких партнера за израду нових производних капашића

- Планирано је да се заврше радови који су у току или при kraју и којима се активирају раније уложена средства на термоелектранама, рудницима и дистрибуцијама - указао је Митровић. - Треба створити услове за капиталне ремонте термоелектрана у 2012. години, а неопходна је и подршка за радове који се финансирају из страних кредита и донација, за обезбеђење дозвола и сагласности, откуп земљишта и одштете. У те трошкове спадају и царине, транспорт опреме, порези, као и извођење домаћих радова, који ће бити посебно значајни код улагања у рудницима.

Улагања се односе, према речима Митровића, на минимално ангажовање средстава за припремне радове у отва-

рање површинског копа «Радљево», као и за радове на ПК „Тамнава - Западно поље“, ПК „Велики Црљени“, ПК „Поље Ц“, ПК „Поље Е“ и ПК „Поље Г“, односно почетак „Тамнава - Јужно поље“. ЕПС је планирао и инвестиције за радове у окружењу копова лигнита, који се тичу средстава за пресељење становништва и надокнаду штета. Улагања ће омогућити и веће ангажовање новца ЕПС-а у електродистрибуцијама, како би се смањили губици електричне енергије и побољшао квалитет снабдевања купаца. Предвиђен је и развој мерне инфраструктуре, као и планско преузимање мерне опреме и стварање услова за управљање и контролу потрошње.

■ Наставак започетог

У дистрибутивном делу планирано је финансирање планско преузимања, реконструкције, модернизације и аутоматизације трафо-станица 110/kV од „Електромреже Србије“, пројекта „ЕПС напредне мреже“, али и замена постојећих дрвених стубова бетонским.

- Очекује се и наставак активности за завршетак започетих инвестиција, као што су ревитализација ТЕ „Костолац Б2“, али и за почетак нових ТЕНТ А5 и ТЕНТ Б1. Предвиђено је и стварање услова за инвестиције које ће бити у 2013. години, као што је ТЕ „Костолац Б1“, као и наставак модернизације млинова у ТЕ „Никола Тесла А“, блок 5, из кредита и реконструкција електрофильтерских постројења у ТЕ „Никола Тесла Б“, блок 1 –

нагласио је директор за стратегију и инвестиције у производњи. – У плану су и ревитализације другог агрегата ХЕ „Ђердап 1“, у оквиру руског аранжмана, радови у приобаљу хидроелектрана „Ђердап 1 и 2“, а и наставак модернизације ХЕ „Бајина Башта“ из зајма KfW банке.

У Дирекцији за стратегију и инвестиције кажу и да се настављају активности у спровођењу тендарских процедура и избори стратешких партнера за пројекте изградње нових производних капацитета ТЕ „Колубара Б“, ТЕНТ Б3, ТЕ-ТО Нови Сад и пројекта Горња и Средња Дрина, „Ибарске електране“, „Велика Морава“, реверзibilна ХЕ „Бистрица“, ТЕ „Костолац Б3“ и ПК „Радњево“. Ови послови су неопходни како би се обезбедила распушта потрошња електричне енергије, заменски капацитети за старе неефикасне и еколошки неприхватљиве блокове, смањио увоз и повећала конкурентност на регионалном тржишту. Пројекти би се реализовали на принципу заједничког улагања ЕПС-а и стратешких партнера, док би се пројекти изградње РХЕ „Бистрица“ и „Костолац Б3“ реализовали искључиво као пројекти ЈП ЕПС.

- ЕПС и италијански „Едисон“ усаглашавају уговоре за градњу два блока по 375 мегавата ТЕ „Колубара“, а формирање заједничке пројектне компаније очекује се ускоро – објаснио нам је Александар Јаковљевић, директор Сектора за стратегију и инвестиције. - Што се тиче пројекта градње ТЕНТ Б3, снаге 700 мегавата, са конзорцијумом „Чајна инвјентал енерџи“ и „Шенчен енерџи груп“, договорена је заједничка израда студије оправданости. Тек по добијању резултата биће познато да ли и на који начин се улази у тај пројекат. За модернизацију ТЕ-ТО „Нови Сад“, крајем прошле године, пристигла је једна понуда руско-грчко-словачког конзорцијума. У току је оцена понуде и у наредном периоду се очекује доношење одлуке у вези са понудом.

Све по плану

О развоју хидропројеката са стратешким партнерима Јаковљевић каже да се одвијају планираном динамиком, те да нас чека још много послса у овој години. Пројекат изградње 10 малих ХЕ на Ибру, заједнички са италијанским „Сејијем“, предвиђа градњу ХЕ снаге 105 MW и просечне годишње производње око 430 милиона kWh.

- Крајем 2010. године основано је ПД „Ибарске хидроелектране“ са седиштем у Краљеву и настављено је са израдом техничке и планске документације – каже Јаковљевић. - Уговорена је израда сту-

Само најужније

За ремонтно одржавање планирано је 11 милијарди динара, а за текуће одржавање још 11,5 милијарди динара. Програмом је предвиђено да се обави само најужнији обим радова, с обзиром на то да финансијска ситуација није дозвољавала да се обухвате сва потребна улагања. Радиће се капитални ремонти термоблокова: А5, Б1 у ТЕНТ, као и Б2 у ТЕ Костолац Б (II фаза ревитализације). У плану су и хидроагрегати А4, А5 у ХЕ „Ђердап 1“ и А5, А6 у ХЕ „Ђердап 2“, као и А3, А4 у ХЕ „Бајина Башта“.

Планирани су и продужени ремонти у ТЕНТ А1, А2, у ТЕ „Колубара“ блок А5, као и за железнички транспорт ТЕНТ и 15 агрегата. Стандардни ремонти су предвиђени за 10 блокова ТЕ, четири блока ТЕ-ТО и за 31 агрегат у ХЕ. Планирани су и ремонти у рудницима на појединим системима за откопку, производњу и прераду угља.

дије оправданости са идејним пројектима, а у току је и израда просторног плана подручја посебне намене за подручје ХЕ на Ибру. Просторни план посебне намене је у фази јавног увида.

Што се тиче пројекта градње ХЕ на горњој Дрини, Јаковљевић каже да је сарадња са Мешовитим холдингом „Електротропривреда Републике Српске“ дугогодишња, а да ЕПС координира израду техничке документације и финансира идејне пројекте, при чему ЕПС учествује у праћењу реализације. Код пројекта градње ХЕ на средњој Дрини техничка документација, идејно решење и претходна студија изводљивости урађени су током 2010. године и у 2011. години ревидирала их је независна страна лиценцирана компанија по законима Републике Српске.

- Предложено је решење, са три прибранске проточне ХЕ, укупне инсталисане снаге 321 MW и просечне годишње

■ За мале ХЕ на Ибру уговорена је израда студије оправданости са идејним пројектима: једна од могућих локација

Амбиције и план

Овогодишња планска средства већа су у односу на 2011. годину, а највећа разлика је у кредитима који су у 2012. години у вредности 45 милијарди динара. План за ову годину је амбициознији од претходне, што је донекле резултат слабије реализације планираних активности у предходним годинама. Наиме, у 2011. години у инвестицијама је реализовано, односно плаћено и фактурисано, око 68 одсто планираних сопствених средстава ЕПС-а, док је на ремонтном одржавању овај однос нешто бољи и износи око 78 одсто.

производње 1,2 милијарде kWh, а инвестиције су процењене на 870 милиона евра – рекао је директор Сектора за стратегију у Дирекцији ЕПС-а за стратегију и инвестиције. - Коначна верзија пројекта достављена је ЕПС-у прошле године и у току је организовање Стручног савета ЕПС ради оцене студије.

О развоју пројекта градње пет ХЕ на Великој Морави, снаге 150 мегавата и са годишњом производњом од 645 милиона киловат-сати, са немачком компанијом RWE, Јаковљевић тврди да је у току предаја документације на оцену код државне ревизије комисије и припрема извода за издавање услова за пројектовање код надлежних државних институција. Паралелно, у току су и припреме за наставак пројектантских активности.

А. МУСЛИБЕГОВИЋ

Информационе штехнолођије – замајац развоја

Једна од најснажнијих потврда развоја „Електропривреде Србије“, највеће српске компаније, јесте усвајање и примена нових технологија, посебно информационих, које најбрже напредују. У наредним бројевима листа „kWh“ покушаћемо, стога, да појаснимо улогу, део послова и пројекте Сектора за информациони систем, који се организационо на-

пис основних средстава и ситног инвентара, Праћење научно-истраживачког рада и други.

- Корисници наведених апликација и сервиса су све дирекције и самостални сектори у ЈП ЕПС, а у целију компанији користе се услуге повезивања са рачунарским мрежама привредних друштава ЕПС-а и апликације за управљање

*У савременим условима
йословања није могуће
замислићи функционисање
једне компаније без
информационог система.*

*Од ње зависе брзина,
прецизност, флексибилност
и оно што је најважније, сам
радни и производни процес*

људским ресурсима и за праћење реализације планова – истиче Ирена Нинић, директорка Сектора за информациони систем Дирекције ЕПС-а за стратегију и инвестиције.

Она појашњава да Сектор за информациони систем обезбеђује континуирану системску и апликативну подршку свим организационим целинама у ЈП ЕПС, као и подршку у интеграцији пословних процеса и података у систему ЕПС-а. Улога Сектора за информациони систем јесте и у обједињавању информатичких циљева и стандарда, како би се обезбедио минимални заједнички основ у имплементацији информатичких решења и како би комуникација и трошкови реализације информатичких пројеката били оптимални.

- Сектор за ИТ у ЈП ЕПС независно пружа услуге свим дирекцијама, а све њихове потребе посматра јединствено. На основу анализе корисничких функционалних захтева, а у оквиру постојећег информационог система и јединствене базе података, долази се до решења које је оптимално за набавку потребног хардвера, софтверских лиценци и апликативног решења – објашњава директорка Нинић.

У току 2011. године реализован је пројекат миграције базе података и апликативних модула у верзију 11г. Овај пројекат обухватио је све поменуте модуле информационог система. Предности новог система су, према мишљењу директорке Нинић, већа поузданост (доступност и сигурност), једноставнији рад (три базе у једној), могућност коришћења веб-сервиса – (нпр. курсне листе директно са сајта НБС или повезивање са електронском писарницом), повезивање са SharePoint Portal-ом, сигурност података и једноставнији мониторинг и управљање инфраструктуром. Прелазак корисника у ЈП ЕПС на нову верзију планиран је од марта 2012. године. Овај посао реализовали су потпуно самостално запослени у Сектору за информациони систем.

М. МИЛАНОВИЋ

Значајна улога информатике у пословној функцији

лази при Дирекцији ЕПС-а за стратегију и инвестиције. Уочава се већ и факто-графски да се сектор бави развојем, одржавањем и интеграцијом информационог система и апликативног софтвера, одржавањем системске инфраструктуре, набавком лиценци и да пружа подршку корисницима који раде на више од 500 радних станица, 30 сервера, 200 штампача, скенера...

Одржавање и развој модула информационог система над ORACLE базом података за ЈП ЕПС представља подршку пословним функцијама, као платформа за евидентирање и анализу података. То су модули: Управљање људским ресурсима, Главна књига, Аналитичко књиговодство, Финансијска оператива, Обрачун зарада, накнада и додатака, као и Модул књиговодства основних средстава, Материјално пословање, По-

Улагања у обуку

Недавно је реализована јавна набавка услуга за стицање знања рада на рачунару за запослене у ЈП ЕПС и ПД која је оно основало и закључен је уговор на три године.

- Ово је мера потребног улагања у обучавање, могућност основне информатичке онлајн обуке за брзо учење и усвајање нових знања о информационим технологијама, тестирање кандидата према европски препознатљивом и распрострањеном стандарду и добијање европски признатог сертификата за четири информатичке области. Осим тога, приликом пријема нових запослених у компанију један од основних услова је познавање рада на рачунару. Тако су недавно, почетком године, кандидати за посао у ЕПС-у, на конкурсу „110 најбољих“ могли да се пријаве само путем интернет пријаве! То није, међутим, био ограничавајући фактор за младе стручњаке – стигло је више од 20.000 пријава!

Mудра пословица „не пада снег да покрије брег, него да свака звер покаже траг“ као да никад није била актуелнија него ових дана - снег, ледени дани, саобраћајни проблеми и све што је приморало Владу Србије да прогласи ванредну ситуацију јасно указују на системске слабости у енергетском сектору. Пре свега у грејању. Сасвим је нормално да се грађани, при оваквим временским приликама, сналазе и греју

то било сувише скupo. Иза чињенице да је електрична енергија најповољнија за грејање, тј. да су цене струје у Србији најниже у Европи, не стоји уверење да смо најспособнији и најпродуктивнији производи, већ поремећаји у политици цена енергената. И то кошта. Не само зато што се увозна струја плаћа бар двоструко више него што се продаје, него и зато што се деценијама не гради ниједна нова електрана, а потрошња је све већа. За-

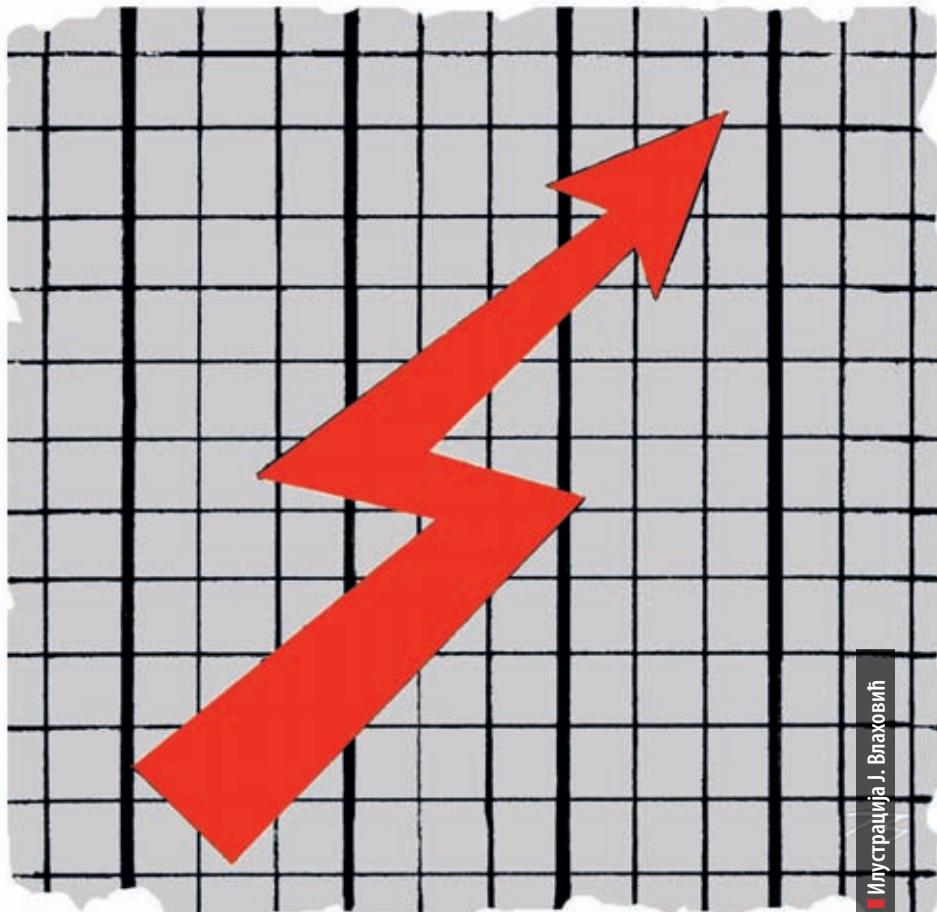
Па зар сваке године не правимо кризне штавове да би топлане добиле гас, мазут или угљ, да би енергенте транспортували и да би се испоручена роба наплатили? Зима, снег и лед нису никакве аномалије, него уобичајене сезонске појаве, неке године блаже, неке оштрије, али увек редовне. Борба против ниских температуре не води се апелима за штедњу енергије, ни формирањем посебних државних и локалних тела, него благовременим ремонтима, стварањем резерви, складишта, депонија... А за то, такође благовремено, треба створити услове, обезбедити средства, установити одговорност људи чији је то посао и хлеб. Начин на који се то ради је знатно скупљи и ризичнији.

На два актуелна примера може се илустровати шта ваља мењати пре грејне сезоне да би се без проблема пребродила. Недавно су НИС и надлежни у Војводини постигли споразум да се заједнички користе термоминералне воде које бушачи, трагајући за нафтом и гасом, открију. Деценијама су истраживачи НИС-а имали законску обавезу да обезбеде и ограде налазишта топле воде и због тога трпели штете. Кад све обаве оду, а околно становништво скине и покраде ограду, инспектори кажњавају, па се поступак понавља. Руси су, међутим, решили да топлу воду користе, да са њом развијају нове послове и зарађују за околна насеља, неки индустријски или пољопривредни погон, можда и за спортске или бањске објекте (северни сусед направио је прави бум захваљујући минералним водама). Други пример су дрвени пелети - направљено је неколико погона који производе дрвене пелете за грејање, а више од 90 одсто се извози, јер се на српском тржишту „не плати“.

Карактеристично је да се „државна брига“, углавном, своди на градско становништво, градове који имају топлане и делове који имају „привилегију“ да су приклучени на даљинске системе грејања. Сви остали, знатна већина становника, сами брину о грејању: унапред набављају и плаћају дрва, угљ или неки други начина грејања, док „привилеговани“ добијају месечне фактуре. Многи чак ни то не плаћају редовно, а што је посебно изражено код грејања електричном енергијом. Задрињава податак да српска домаћинства просечно месечно троше 500 kWh, а у развијеним европским земљама је просек 300 kWh, а имамо и делове где је месечна потрошња 1.600 или чак 2.000 kWh. Такви деценијама не плаћају. Није ни ваљан аргумент да су приходи мали, а струја скупа, јер је у свим околним земљама струја знатно скупља, а у неким су зараде испод просека у Србији.

ДРАГАН НЕДЕЉКОВИЋ

Не јада снег...

Илустрација Ј. Влајковић

куће, станове, радне просторије, али није нормално да се за то користи електрична енергија у толикој мери. Заправо и то је нормално, чак рационално са аспекта потрошача, јер је грејање на струју најјефтиније.

ЕПС из дана у дан обара историјске рекорде потрошње, ангажујући све расположиве снаге електрана и увозећи електричну енергију, трудећи се да не дође до испада и поремећаја у производњи. Електроенергетски систем, међутим, нису само рудници и електране, него и пренос и дистрибутивна мрежа, а тај систем није ни планиран ни грађен за грејање. Ни у Србији, а ни у било којој земљи, јер би

мислите на тренутак да имамо бар једну снажнију термо и једну хидроелектрану – паре би „намлатили“ извозом све трајеније и све скупље енергије.

Наше нове електране постоје само на папирима и у обећањима. Деценијама се говори о пројектима, владе, министри и директори најављују инвестиционе циклусе, а мандати им трају краће него што је неопходно да се бар негде ашовом почну радови. Да се и не помиње шта би такве инвестиције значиле за српску привреду, запосленост, стварање нових вредности.

Ни са другим енергентима који се користе за грејање није ништа боље стање.

Интензивнија инвестициона активност у Огранку ЕД Панчево у 2011. години

Појачавају се и две „сигдесетке“

У Огранку ЕД Панчево инвестициони активност у 2011. години била је изузетна захваљујући и ребалансу плана инвестиција, усвојеног у октобру 2011. године. Јер годишњи инвестициони план био је испуњен већ у првих девет месеци. Почетком 2012. завршавају се и сви радови започети у претходној години. Испуњење плана инвестиција стога је 100 одсто. Од капиталних инвестиција у овој години очекује се завршетак радова на реконструкцији ТС 110/35/20 kV Вршац 1 и ТС 110/20 kV Вршац 2, као и изградња нове ТС 35/20 kV Алибунар. Ово је за „kWh“ истакла Биљана Комненић, директорка Огранка ЕД Панчево, ПД „Електро-војводина“.

- У значајне инвестиције спада, такође, и реконструкција дрвених 10 kV надземних водова за Вршачке Ритове,

*Ог кайишалних
инвестиција у овој години
очекује се завршетак
радова на реконструкцији*

две ТС 110 kV

*Вршац 1 и Вршац 2,
као и изградња нове
ТС 35/20 kV Алибунар.*

*За побољшање најонских
прилика претвиђена
изградња 17 СТС
и њега МБТС*

Јабланку, Сочицу, Шушару, Велико Средиште - Мали Жам, у укупној дужини од око 30 километара – рекла је Биљана Комненић. - За потребе побољшања пропусне моћи и бољих напонских прилика предвиђена је изградња 17 СТС и пет МБТС. Велика средства предвиђена су, такође, за прилагођавање за прелазак на напон 20 kV и за гашење ТС 35/10 kV Ковин Школа и 35/10 kV Уљма. Део паре за реконструкцију НН мреже у Панчеву обезбеђује се и у сарадњи са локалном самоуправом, а приликом реконструкције улица.

Ставе електроенергетских објеката на подручју ЕД Панчева је задовољавајуће. У току 2011. године урађени су ремонти и ревизије на напонским нивоима 110, 35, 20 и 10 kV, На нисконапонској 0,4 kV мрежи, међутим, није сасвим испуњен план за 2011. годину. На осно-

■ Реконструкцијом ТС Вршац 1, 110/35/20 kV побољшавају се напонске прилике

ву тога објекти и мрежа у потпуности су спремни за зимске услове експлоатације.

■ Јужнобанатска петља остаје критична тачка

Како тим поводом истиче директорка Огранка ЕД Панчево, критична тачка у напајању ЕЕО на овом конзумном подручју остаје Јужнобанатска петља. ТС Ковин 110/20 и ТС Бела Црква 110/20 се радијално напајају тако да сваки испад далековода 110 kV, а којих је било и лане, изазива дуготрајне прекиде у напајању. Додатне критичне тачке представља и велики број радијалних средњенапонских водова и немогућност њиховог резервисања, што прозрокује испаде са дужим временским трајањем. Проблем је и то што су они у највећем проценту застарели надземни дрвени водови, што значи да би их требало заменити.

- Када је реч о оствареном степену наплате потраживања у 2011. години, достигнуто је 98,90 одсто од фактурисане електричне енергије – каже Биљана Комненић. - Укупан дуг крајем прошле године био је 1,2 милијарде динара, при чему су „домаћинства“ учествовала са две, а „привреда“ једном трећи-

Угрожени и објекти највећег напонског нивоа

У последњих пет година највише је угрожена опрема на електроенергетским објектима, јер крађе и тотална оштећења већ достижу вишемилионску вредност. Оно што посебно забрињава је атак на ЕЕО највећег напонског нивоа, односно ТС 110/x, чиме се угрожавају безбедност самог објекта и људи у објекту, као и напајање целог конзума (крађа уземљивачких елемената). У току су активности да се у тим трафо-станицама уведе поуздан систем видео надзора или ФТО, док је за све остале објekte, као и у случају крађе електричне енергије, једино поуздано решење бољи рад МУП-а и судства.

ном. Дуг заштићених купаца у њему достигао је 30 милиона динара. Редовно обустављамо испоруку електричне енергије купцима који не измирују обавезе, а потрошаче који не испуне обавезе, упркос овој мери, утужујемо. Честа је и појава самоукључења. Могућност бржег смањења ненаплаћених потраживања видимо у бржој судској наплати и процесуирању предмета код потрошача који се сами укључују после обуставе испоруке електричне енергије.

Према речима директорке ЕД Панчево достигнути ниво губитака у 2011. години био је 13,8 одсто. У току протекле године највећа пажња посвећивана је реализацији акционих планова ЕПС-а и „ЕлектроВојводине“. Огранак ЕД Панчево, самим тим, направио је и сопствене оперативне планове за 2012. годину, у којима су задати одређени нормативи за поједине активности на његовој реализацији.

- У њима је, такође, одређен ниво смањења губитака и то од 1,15 одсто – наводи Биљана Комненић. - На основу последњих података за децембар 2011. године и својења годишњег резултата очекује се да је тај проценат остварен. У складу са акционим планом у трафо-реонима, где су највећи губици, раде се циљане контроле, побољшава се очитаност, измештају се мерна места, мењају се бројила. У 2011 години откривено је 1.105 купаца који су неовлашћено користили електричну енергију, а што износи 3,95 одсто од контролисаних потрошача. ЕД Панчево је против њих поднела кривичну prijavu.

■ Распрострањеност нелегалне потрошње

Како је тим поводом истакла Комненићева, могућности за бржи пад губитака су у интензивној набавци мерила за електричну енергију и у њиховој замени, затим у повећаном броју измештања мерног места и у интензивној и квалитетнијој контроли места мерења. ЕД Панчево се највише суочава са грубим, очигледним видовима крађе, где се често срећу и комплетне дивље мреже. Свакодневно се, стога, врше демонтирања нелегалних прикључака и мрежа, пишу се записници, али се ови потрошачи врло брзо поново прикључују. Сарадња са МУП-ом и судством за такве случајеве постоји, али све је то, ипак, недовољно, имајући у виду распоређеност нелегалне потрошње.

- Пред електродистрибуцијама се сваким даном јављају нови и све озбиљнији захтеви на одржавању и изградњи ЕЕО, контроли мерних места и на наплати потраживања – закључује Биљана Комненић. - А за озбиљније резултате, поред првог условия – обезбеђивања дољно новчаних средстава – неопходан је и задовољавајући број обучених стручних и мотивисаних радника, од којих нарочито електромонтера, техничара енергетике и електроинжењера. Тим пре што је потребно бар неколико година да би се „добио“ обучен радник способан да самостално одговори свим задацима службе, због чега је неопходно и да се они правовремено обуčавају, односно пре него што дође до природног одлива радника.

М. ФИЛИПОВИЋ

„Електроморава“ Пожаревац завршила 2011. годину са позитивним пословањем

Тренд раста прихода

У Огранку „Електроморава“ Пожаревац протеклу 2011. годину обележио је наставак тренда ефикасног пословања у свим процесима, уз континуирано подизање угледа као једног од кључних фактора обезбеђења енергетске сигурности и уредног снабдевања грађана на територији од 2.965 квадратних километара. Иако је израда завршног рачуна за 2011. годину у току, са ефектима процене основних средстава, очекује се позитиван нето резултат пословања. Тренд раста пословног прихода већи је, наиме, од раста пословних расхода. То је утицало на то да се резултат из пословних односа у 2011. у односу на претходну годину повећа за 33,57 одсто, што је доприносило и позитивном пословању. Ово је за „kWh“ рекла Марија Лазић, директорка Огранка „Електроморава“ Пожаревац, ПД „Центар“.

- Електроенергетски систем ЕД „Електроморава“ Пожаревац спреман је у потпуности за текућу зимску сезо-

Расиш юсловној прихода у 2011. години надмашио повећање юсловних расхода, због чеја је резултат из юсловних односа у поређењу са претходном годином повећан за 33,57 одсто.

– Са новим ТС 110/35 kV Нересница и Пожаревац 2 обезбеђује се дугорочно снабдевање кућаца електричном енергијом.

– Најлајни задатак у 2011. години кумулативно осигуран је 101,30 одсто

леководима 35, 10 и 0,4 kV и о нискоапонској мрежи која се пружа кроз брдско-планинске пределе обрасле шумом. Изузетно је критичан и далековод 35 kV Мајданпек 2–Благојев Камен-Нересница. Због веома неприступачног терена, отежан је приступ електромонтерским екипама, због чега лоцирање, као и отклањање евентуалних кварова, траје дуже од просечног времена потребног за такве интервенције на том напонском нивоу. На овом далеководу најчешће се заледе проводници и покидају под удајима ветра, а често и падају гране и дрвеће на далековод, што проузрокује прекиде у испоруци електричне енергије. ТС Нересница и ТС Благојев Камен поседују алтернативно напајање из правца ТС Чешљева Бара преко ТС Кучево, што у знатној мери смањује безнапонску паузу на конзумном подручју које оне покривају.

■ За инвестиције – 253 милиона динара

Према речима директорке „Електромораве“ Пожаревац, у циљу смањења безнапонског стања на надземним водовима свих напонских нивоа у току претекле године предузете су значајне активности на одржавању коридора далековода. У огранку су, такође, знатна средства инвестирана у изградњу електроенергетских објеката на свим напонским нивоима, због чега је укупан износ инвестиција у 2011. години достигао 253 милиона динара. У прошлој години започете су и припреме за изградњу ТС 110/35/10 kV „Пожаревац 2“, са којом ће се дугорочно решити напајање Града Пожаревца и нове индустријске зоне. Од важнијих послова завршено је формирање парцеле за изградњу, у току је решавање имовинско-правних односа, урађена је студија оптимизације, издвојена су средства за израду пројектне документације.

- У 2012. години „Електроморава“ Пожаревац наставља са инвестицијама започетим у претходном периоду, а највећа улагања предвиђена су на напонским нивоима 110 и 35 kV. Наставиће се изградња ТС 110/35 kV „Нересница“ и радиће се на првој фази изградње ТС 110/35/10 kV „Пожаревац 2“ – наводи Марија Лазић. – Битно је да су то инвестиције које ће дугорочно обезбедити снабдевање електричном енергијом постојећих и нових купаца на свим напонским нивоима у наредних 30 година. У току су и за-

■ Марија Лазић

ну са повећаним трендом оптерећења електроенергетских објеката и мреже – каже Марија Лазић. - Закључно са октомвријем 2011. године завршени су сви планом предвиђени ремонти електроенергетских капацитета, као и активности на „превентивном одржавању“. Резултат тога већ је видљив у нижем броју прекида у испоруци електричне енергије од просечног за овај период године.

Изузетно је смањен број испада и хаваријских стања.

Како даље истиче Лазићева, критичних тачака на конзумном подручју има, или само приликом неповољних временских услова – обимних снежних падавина или јаких удара олујног ветра (кошаве). То су, пре свега, тешко приступачни делови на подручју пословнице Кучево и Петровац. Реч је о надземним да-

вршни радови на изградњи ТС 35/10 kV "Раброво" и на реконструкцији ТС 35/10 kV "Велико Грађиште 1". У ТС 35/10 kV "Раброво" преостају још полагање 35 и 10 kV подземних водова, уређење терења око зграде ТС, завршни електромонтажни радови, испитивање уграђене опреме и параметрирање заштите. А у ТС 35/10 kV "Велико Грађиште 1" радиће се на пребацању 10 kV подземних водова

наплати предуслов су реализације планираних активности на инвестицијама, корективном и превентивном одржавању, чиме се обезбеђују континуитет и квалитет испоручене електричне енергије. Кумулативно остварење наплатног задатка за 2011. годину износи 101,30 одсто, а фактурисане реализације 98,52 одсто. Значајно је и то да се остварење наплатног задатка у огранку прати до нај-

мањег организационог дела тј. у свакој пословници и испостави и на тај начин, кроз тимски рад, активно се предузимају мере за отклањање усих грла и постизање добрих резултата на читавом конзуму. Од укупно 86.783 купаца у категорији „домаћинство“ је 76.918, а осталих 9.223 је у категорији „вирманци“. У структури потраживања 55 одсто односи се на категорију „домаћинство“, 44 одсто на „привреду“, а један одсто на „услуге“. Да је посвећеност реализацији овог задатка на највишем нивоу сведочи и то што је остварење наплатног задатка у обично „слабом“ јануару овде у 2012. години било 98,58 одсто!

■ За годину дана губици мањи за 1,17 одсто!

У 2011. години губици електричне енергије износили су 16,05 одсто и за 1,17 одсто мањи су него у претходној години, али и од планираних. У њиховој структури 12,35 одсто су технички, а преосталих 3,70 одсто су комерцијални губици. Директорка „Електромораве“ Пожаревац тим поводом истиче и да теже још бољем резултату, имајући у виду велике количине изгубљене енергије услед неовлашћене потрошње. Она је у 2011. години пронађена и фактурисана код 85 купаца у износу од 3.095.919 KWh или нешто изнад 23,2 милиона динара. У циљу побољшања и овог сегмента акционог плана, формиране су посебне екипе монтера и техничара. Оне ће, појачаним ангажовањем и чешћим контролама на теријну, утицати на боље искоришћење анализираних протока електричне енергије по ТС и шифрирања купаца, на нелогичности код очитавања стања и на њихову проверу у претходним месецима.

Као најзначајније мере за смањење губитака на подручју „Електромораве“ Пожаревац спроводе се: шифрирање купаца по ТС 10/0,4 kV, а због микролоцирања губитака и побољшања ефикасности у откривању неовлашћене потрошње, опремање ТС 10/0,4 kV мерним групама за мерење укупне утрошене електричне енергије и имплементација базе и шифрирање купаца у ЕДИС –у (верзија 3 коју обавља Дирекција за управљање и трговину на нивоу ПД „Центар“, чиме се стичу услови за боље лоцирање губитака у велику информатичку подршку). Приоритети су и интензивнији приступ у микролоцирању губитака, који се састоји у оспособљавању мерења по ТС 35/10 kV и изводима 10 kV и побољшање ефикасности очитавања купаца. Анализирани су и исказани губици електричне енергије у дистрибутивној мрежи ПД „Центар“ и огранци за период 2012-2016. година, са предлогом мера за њихово смањење.

МИОДРАГ ФИЛИПОВИЋ

■ До краја априла биће завршена градња ТС 110/35 kV Нересница

из мобилне у реконструисану ТС, на завршетку ограде, завршним електромонтажним радовима, испитивању уграђене опреме и параметрирању заштите. Започели су, такође, грађевински радови на изградњи монтажно бетонске кућице за будућу ТС 35/10 kV "Велико Грађиште 3", као и постоља за трансформаторе. Ова ТС са прикључним 35 kV подземним водом биће повезана са ТС 35/10 kV "Велико Грађиште 2". На том напонском нивоу предвиђена је и изградња двоструког 35 kV надземног вода Кучево – Нересница уместо постојећег једноструког на дрвеним стубовима. А на напонском нивоу 10 и 0,4 kV предвиђена је изградња 22 објекта (ТС 10/0,4 kV). У циљу смањења губитака у дистрибуцији електричне енергије планирана је и уградња полуиндректних мерних група за мерење протока електричне енергије и снаге по ТС 10/0,4 kV.

Марија Лазић подвлачи и да се у Огранку „Електроморава“ Пожаревац посебна пажња посвећује наплати потраживања како у категорији „домаћинство“, тако и у „привреди“. Јер, како каже, добри резултати остварени у

Ефекти тимског рада

Како је нагласила Марија Лазић ови добри пословни резултати показују и стање духа колективе усмереног ка сталном напредовању:

- Идеја менаџмента је да је остварење радних задатака обавеза свих запослених, јер је привилегија радити у стратешки важној компанији какав је ЕПС, у коме се поштују највиши стандарди у области права и заштите запослених. Настојимо да стварамо такмичарску средину, у којој свако има могућност да предложи нову идеју, ради у тиму уз потпуну посвећеност послу и буде спреман да пренесе знање и вештине другима и на тај начин увећа вредност колективе. Конструктивном тимском сарадњом настојимо да код колега развијемо осећај да се таквим заједничким радом остварују синергијски ефекат и бољи резултати, него што би то свако појединачно остварио. Колектив који себе усмери на успех, закључује директорка „Електромораве“ Пожаревац, решења проналази и у најтежим околностима. А у покушају да пронађу место у тржишној утакмици која их очекује, наглашава, знају да морају ићи у корак са најбољима.

„Елекшро Гаспром“ најада Немачку

■ Стоп нуклеаркама – удаџа за немачке компаније: НЕ „Библис“

Дитер Шефер, функционер једног сајма архитектуре и грађевинских елемената у Минхену, све чешће је забринут за финансијску издржливост фирмама с којима сарађује у миљеу њихових растућих трошкова – првенствено све скупље струје. Произвођачима хемијског и грађевинског материјала, у тзв. енергетски интензивном сектору, 13 одсто издатака током 2011. године „прогутала“ је електрика. Двоструко у односу на десет година раније! Шефер каже то је особеност Немачке – а последица скупе струје могла би бити то да велики потрошачи, на пример у производњи бакра и алуминијума, „спакују бизнис“ и побегну у источну Европу.

- То не би смо желели - рекао је.

Кривац за високе електро-издатке је субвенција произвођачима „обновљиве енергије“ – пребачена једним владиним законом на фирме потрошаче струје. И то у великој мери, с обзиром да је цена једног мегават-часа досегла 35,30 евра – а била је 20,47 евра. Станје је сада такво да је струја јефтинија свуда наоколо (на вео је овај саговорник радија Дојче-веле) – од Француске, где исти мегават-час кошта 25 одсто мање, до Естоније где је јефтинији и 50 процената.

■ Грч немачке електропривреде

„Скупа“ електрична енергија („скупо“ и „јефтино“, изрази туђи тржишту!) указује на болни грч немачке електро-

„Разумевање“ са „RWE“, „E.ON“ и сличним величинама Зајада, за „Гаспром“ је исто што и Тријумфална кайија. Руска компанија прави победоносни искорак кроз њу у Југославију брањен често „аничи-русским“ политичким интересима. И то није случајно

■ Сергеј Шматко: Замените своје нуклеарке гасним електранама

привреде, узрокован одлуком владе да што пре умртви нуклеарне електране. Јавност земље, ужаснута хаваријом НЕ „Фукушима“ у Јапану, ускратила је политичарима сваки луксуз даљег оклевања у одрицању од немачких „нуклеарних киловат-часова“. Захтев је – стоп „нуклеаркама“. Одмах!

За гиганте, какви су RWE и E.ON (водећи), то „одмах“ исто је што и нок-даун у боксу – ошамућујући удаџа и свега секунде предаха да се поново пронађе „компас“. Полугодиште 2011. донело је несањани губитак, а још у првом тромесечју књиге су указивале на добит.

„Књиге“ RWE дочаравају стрмину тог пада. Прво тромесечје, милијарда и 600 милиона евра добити, друго – 230 милиона евра губитка. У потрази за излазом, RWE је посегнуо за продајом имовине. Списку објекта и фирмама, вредности осам милијарди евра, журно је пријадао још – да би се намакло једанаест милијарди евра за „рупу“ у билансима, узроковану непредвиђеним елиминирањем нуклеарки. E.ON је био у сличној ситуацији, с тим што је прво посегнуо за списком са отказима – са именима преко 9.000 до јуче запослених...

Лист који имате у рукама већ је једном обавестио о том прекретном тренутку „немачке електрике“, као и о невољама владе госпође Меркел, заокупљене питањем – чиме у снабдевању премостили период „док струја не зазелени“!? Реч

је о најмање целој једној декади или мало дуже, колико је времена потребно да би се оснажило и потенцијално сасвим прешло на оно што је, гледано еколошки таман. А да за то време не побегну индустрије, којима скupoћа „озелењавања струје“ ненадно загорчава живот.

■ Чиме ће се Европа грејати?

Немачки грч пратили су Руси, Путин и „Гаспром“. Руси су Берлину понудили да се купи још више гаса, поврх 40 одсто већ сада конзумираних кубика, колико је немачког гаса пореклом из Русије. „Чиме ћете иначе грејати своје куће?“, нашаљио се Путин (2010, у Берлину, RFE/RL.) „Чак и по дрва бисте морали у Сибир!?” цитиран је потенцијални шеф Русије, нудећи још један – трећи проводник гаса у склопу „Северног тока“.

Берлин је отћутао. Калкулатори Берлина и Брисела подешени су на стално прерачунавање европске енергетске безбедности. Прихваташај руске понуде не би смело да пређе црту тзв. допуштене зависности. Шта уколико Москва, усред неког леденог периода, какав је 2012. године овај фебруарски, заврне вентил и „скрати“ доток, уз позив на неке своје интересе?

Берлин, међутим, није рекао ни „не“! Новембра 2011. понуда Руса појашњена је и немачкој јавности. Замените своје нуклеарне електране гасним, прецизирао је Путинов ресорни „енергетичар“ Сергеј Шматко.

- На локацијама нуклеарних постројења, могла би се, на пример, изградити гасна“ - рекао је министар за енергетику Шматко Франкфуртер алтегајне цајтунгу. - Могла би се искористити већ постојећа електро-мрежа. Ми имамо финансијска средства, имамо гас, Немачка има ефикасне технологије и потенцијално велико тржиште. Све би могло бити брзо готово. Међутим, идеја је идеја једино ако влада дође до јасног „да“, што се пак до овог часа није додогодило. Мислио је, разуме се, на ћутање Владе Немачке.

По Шматковом, реч је о 15 милијарди евра инвестиција и 15 нових електрана, да премосте јаз од 10 - 12 недостајућих гигавата.

■ Нова партија за „Гаспром“

Главна офанзивна фигура у овој новој руско-немачкој партији је, као и увек, „Гаспром“, али овога пута обогаћен једном новоразвијеном димензијом компаније која не продаје више само гас, него и струју. Није новост да се „Гаспром“ агилно гnezди унутар електро-енергетике, објавила је пре неки дан руска „Независима газета“. У Русији, „новом енер-

гомонструму“ већ припадају електране „Мосенерго“, ТГК-1, ОГК-2 и ОГК-6. То је приближно 16 одсто установљене снаге целе руске електро-енергетике, објавио је овај лист.

Већ сада, „Гаспром“ је највећи појединачни власник капацитета за генерисање струје – на вишио степеници у односу на „Росатом“ и „РусХидро“. Његово даље нарастање није завршено.

- Циљ је да енергохолдинг „Гаспром“ загосподари четвртином тржишта струје Русије (овлада енергосистемима обе престонице, централним делом југа Русије, Приволожјем, Уралом и западним Сибиром) – и нађе се у свету у првој линији, раме уз раме с глобалним гигантима - изјавио је Алексеј Милер, шеф „Гаспрома“.

сагоревање гаса, у светлу одлука Владе Немачке да редуцира своје програме нуклеарно произведене струје. А Јирген Гросман, извршни шеф „RWE“, оценио је да би разумевање две компаније преточено у стварност омогућило безбедно и конкурентно снабдевање „RWE“ природним гасом.

За „Гаспром“, „разумевање“ са „RWE“, „E.ON“ и сличним величинама Запада, исто је што и Тријумфална капија. Руска компанија победоносно прави искорак кроз њу у простор, браћен често „анти-русским“ политичким интересима западних влада. И то није случајно. Економија има сопствену логику. И следећи логику интереса, економија разбија нелогичности политички подељеног континента.

■ „Гаспром“ – „нови енергомонструм“: електрана Мосенерго

Циљ је да се „Гаспром“, после Русије, „угнезди“ и унутар електросистема ЕУ.

Један Меморандум о разумевању и стратешком партнерству, потписан између „Гаспрома“ и „RWE“, помиње заједнички изграђене електране у Европи, али такође и заједничко преузимање постојећих или новоизграђених електрана на угљу или гас у Великој Британији, Немачкој и у Бенелуксу. Израз „постојеће“ електране тицо се тих производних капацитета које у наведеним државама већ поседује „RWE“.

Шеф „Гаспрома“ Милер коментарирао је тим поводом да „Гаспром“ и „RWE“ имају у Немачкој добру прилику за изградњу нових, модерних постројења за

У „мислећим телима“ Запада нико то и не оспорава. Истиче се, међутим, да правило, ако је правило, може важити само генерално – дакле, истоветно отварање се очекује и од Москве.

- У принципу, нико не може бити против веће конкуренције у Немачкој, али онда би се морало допустити да и немачке и друге компаније своје енергетске услуге понуде и руским потрошачима – коментарисао је један од стручњака „Дојче банке“ за Дојче-веле. - Западна Европа је своја енергетска тржишта отворила, али у Русији и даље није могуће да неруске компаније експлоатишу природни гас и извозе га Западној Европи. Тај монопол има „Гаспром“.

ПЕТАР ПОПОВИЋ

Гас юогсјакао ірејање сирујом

Потрошња гаса и електричне енергије у последње време све су више у узрочно-последичној вези. Није ту реч о новим делатностима светског гиганта - руског „Гаспрома“, који је однедавно почeo увељко да купује и продаје електричну енергију, по-ред Русије и у Великој Британији, а намерава и да прави термоелектране на гас у Немачкој. Ради се о нашем енергетском миљеу, где су потрошња електричне енергије и гаса тесно повезане као у ретко којој земљи. То се показало и ове грејне сезоне, када је због прескулог гаса, нарочито у Војводини (где су се дистрибутери додатно надовезали на поскупљење овог енергента), примећено масовно прелажење домаћинства на грејање или догревање електричном енергијом. И увек је то тако - када се било шта додогоди са гасом, који се увози из Русије за подмирење 90 одсто потреба. Када га пре три године није било, због спора Русије и Украјине, код нас је "страдала" струја. Ове године се дододило исто, само због цене гаса, иако је она код нас, како је ових дана изјавио Душан Бајатовић, директор „Србијагаса“, нижа за око 20 одсто од реалне! Шта би тек било да је цена гаса реална?! Извесно је да би скоро сви прешли на грејање струјом!

Сада, међутим, постаје све извесније да, када је реч о потрошњи, а нарочито о ценама гаса, у нашој земљи ствари могу да крену на-дбоље. Нови гасни аранжмани могу за нас да буду осетно повољнији, што би требало релаксирајуће да делује на садашњи притисак на електричну мрежу због масовног грејања јефтином струјом.

„Гаспром“ добро профитирао

Извесно је, наиме, да су овакве промене по-следица најновијих збивања у гасном сектору у свету, па би ваљало од тога почети. Најпре, требало би истаћи да се руски „Гаспром“ ове године „дебело овајдио“ од продаје природног гаса, чија је цена „отишла у небо“. На крају трећег тромесечја повећен је и профит ове компаније за 32 одсто у односу на исти период 2010. године - на 109,1 милијарду долара. Раст прихода за 33 одсто „Гаспром“ је забележио од продаје гаса у Европи, пре свега због раста цена за 21 одсто, али и услед већег обима продаје за осам одсто. Тешко се, међутим, може тврдити да ће се тако нешто ускоро поновити. Јер због коришћења одговарајуће формуле за израчунавање цене гаса, везано за кретање цене нафте и неких њених деривата, дошло је ове године до тога да су многе земље отворено негодовале. И заједничке ком-

*Руски јас за Европу
прошиле ѡодине*

*поскућео за
21 одсто, збој
чеја су уследили
захтеви за
појефтињењем.*

*Амерички јас
из шкриљаца
све озбиљнији
конкурент руском
природном јасу.*

*Нови јасни
аранжмани моју
да буду и осећино
товаљнији*

паније за продају гаса у Европи, које „Гаспром“ има са европским партнерима, увиделе су да таква цена многе одвраћа од досадашње потрошње, а појава јефтинијег америчког гаса из гасних шкриљаца почела је директно да утиче и на цену руског природног гаса.

Производња гаса из шкриљаца, посебно у САД, знатно је смањила утицај Русије на европско тржиште природног гаса. Према студији Института „Бакер“, са Рајс универзитета, гас из шкриљаца значајно ће смањити тржишни удео Русије у Европи са 27 одсто у 2009. години на 13 одсто до 2040. године. Према тој студији европски купци сада имају алтернативу руском гасу у виду течног природног гаса (LNG-a). Русија је већ морала да прихвати појефтињење гаса и сада пристаје да део продаје у Европи везује за цене на спот (слободном) тржишту гаса или на регионалним берзама, уместо да ту цену као до сада везује за цену нафте, односно деривата нафте, које стално расту.

- Оvakva промена цена сигнализира велику промену обрасца за формирање цене гаса" - изјавили су аутори студије Кенет Б. Медлок III, Ејми Мајерс Јафе и Питер Р. Хартли.

„Побуна“ због скупог гаса

Дакле, бум америчке производње гаса из шкриљаца смањује будућу зависност потрошача у свету од снабдевања гасом из Русије, Ирана и Венецуеле. Без открића гаса из шкриљаца у 2040. години ове земље би подмиривале око 33 одсто глобалних потреба за гасом. Али са гасом из шкриљаца овај проценат је смањен на 26 одсто, речено је на енергетско-финансијском самиту у Хјустону, током октобра 2011. године.

Гасоводи „Гаспрома“ ове године доносили огроман профит

Скуп гас повећава и цену производње електричне енергије у објектима ЕПС-а: ТЕ-ТО Зрењанин

Очигледно је, dakле, да је цена руског гаса ове године превише „узлетела“. Тако је и Кина, због немогућности да договори ценовну формулу какву жели, одустала од гасног споразума са Русијом и окреће се Туркменистану. „Гаспром“ је био принуђен на нове потезе и недавно је прилагодио ценовне услове у дугорочним уговорима за испоруку природног гаса са пет својих клијената у Европи. Ова компанија саопштила је да је, притом, била мотивисана намером да очува удео на тим тржиштима у ситуацији пада потрошње горива и у оквирима тржишних услова у Европској унији. Гаспром је прилагодио уговоре немачком „Wingas-u“, француском „GdF Suez-y“, аустријском „EconGas-y“, словачком „Slovensky Plynarensky Priemysel-y“ и компанији „Sinergie Italiane“. Портпарол „Гаспрома“ одбио је да каже да ли је реч о смањењу цене, али је из италијанске компаније процурела информација да су оне знатно мање!

Француски „GdF Suez“ придружио се другим великим европским енергетским компанијама које преговарају са „Гаспромом“ о промени формуле везивања цена гаса за кретање цена нафте. Ове компаније су, иначе, још раније уговориле такво индексирање цена гаса са „Гаспромом“, да би се падом вредности те сировине на спот тржиштима нашле у ситуацији да плаћају руски гас скупље него што га могу продати. То једноставно указује да је садашња формула за израчунавање цена гаса према кретању цена нафте неприхватљива за многе земље, а она се када је реч о испорука-ма Србији - и даље примењивала!?

Уследила је и најава самог „Гаспрома“ да ће од 2012. године извозити природни гас за европске земље по нешто нижој цени, али није прецизирало колико ће износити појефтињење. Европске земље плаћале су просечно 0,446 долара по кубном метру гаса, односно 446 долара за хиљаду кубних метара гаса. За Белорусију уведен је „посебан братски попуст“ у цени руског гаса, тако да је 2012. овај енергент за ову земљу двоструко јефти-

Додатни попуст

Душан Бајатовић, генерални директор „Србијагаса“ је изјавио крајем јануара да би могао да следи и додатни попуст на цену гаса који се испоручује Србији и да се до краја марта може очекивати први нацрт уговора са Русима о дугорочном снабдевању Србије гасом.

Ускоро се очекује верификација међудржавног споразума са Русијом за нови десетогодишњи период у снабдевању гасом.

Када то верификују одговарајући државни органи две земље, биће створени услови за потписивање тог уговора. Мада о конкретном проценту није било речи, према незваничним проценама неких стручњака, гас би, после потписивања тог споразума, могао да појефтини бар за још десетак одсто. Могло би ту да се говори, dakле, о укупном смањење досадашње цене за једну четвртину!

нији него до сада. Цене би се 2013. године чак и изједначиле са онима за руске потрошаче гаса, а то је трећина просечне европске цене. Цена гаса за Белорусију сада је смањена на нешто изнад 150 долара за хиљаду кубних метара у поређењу са пређашњих 300 долара.

Имајући све ово у виду, ваља констатовати да смо ми све укупно за руски гас, укључујући и транзит кроз Мађарску, плаћали око 550 долара за хиљаду кубних метара! Чудно је да се у јеку тих већ масовних појефтињења руског гаса за поједине земље, челници „Србијагаса“ у почетку уопште нису оглашавали, иако су и за нас важили врло строги услови плаћања, која су углавном покривана кредитима са државним гаранцијама.

Коначно јефтинији гас и за Србију

Коначно и до нас некако стиже та добра вест. У Новом Саду, крајем протекле године, између ЈП „Србијагас“ и компаније „Југоросгаз“ а.д. потписан је Анекс Уговора о испоруци природног гаса за потребе снабдевања тржишта Србије у 2012. години. На основу договора са компанијом „Гаспром“, цена гаса за српско тржиште нижа је за 12 одсто у односу на претходни уговор. У пракси то значи да ће за први квартал 2012. године цена, уместо ранije предвиђених 545, износити 478 долара за хиљаду кубних метара природног гаса.

Овим анексом који ће важити до потписивања новог, дугорочног уговора о снабдевању гасом из руских извора, на основу међудржавног споразума, обезбеђено је стабилно снабдевање српског тржишта природним гасом у току ове године. Душан Бајатовић, генерални директор „Србијагаса“, том приликом рекао је да ће Србија на тај начин да уштеди чак око 100 милиона долара годишње, али и додао је да то не значи да ће гас појефтинити за потрошаче. Јер садашња цена 20 одсто нижа је од реалне!

До средине ове године могло би да се очекује чак и даље појефтињење гаса!

ДРАГАН ОБРАДОВИЋ

Мањи удео нуклеарки

ПАРИЗ - Франсоа Оланд, председнички кандидат француских социјалиста, који се на основу анкета сматра фаворитом на априлским изборима, залаже се, између осталог, за смањивање удела нуклеарки у производњи електричне енергије. Удео од 75 одсто нуклеарки у производњи електричне струје, који је, иначе, изразито већи него у свим осталим развијеним земљама, Оланд планира да смањи до 2025. године на 50 одсто. Затворио би, најпре, нуклеарку Fessenheim у источној Француској, на око 70 километара од Стразбура, која је у раду од 1977, и прети јој хаварија, или бар тако тврде противници нуклеарки.

У Француској, као и суседној Немачкој, мада у нешто мањој мери, јачају антинуклеарна расположења после хаварије јапанске „Фукушиме“. Немачка је због тога већ одустала од продужења радног века нуклеарних реактора и одлучила да их све затвори до 2022. Према анкетама, такву меру би у Француској, која има неупоредиво више нуклеарки, подржало 62 одсто људи.

Извор: AFP

Ушврђен радни век НЕ

ТОКИО - Јапанска влада припремила је предлог закона којим се, после хаварије Нуклеарне електране „Фукушима“, поштравају правила безбедности нуклеарних централа. Предвиђа се, између осталог, увођење лимита од 40 година рада нуклеарних реактора, с могућношћу једног продужења од 20 година. Јапан досад, иначе, није имао установљене лимите радног века за своја 54 реактора. Неки блокови су већ у раду дуже од тога, а не мали број лимит ће достићи у наредних неколико година. Зато се рачуна на то да ће парламент, убрзо после доношења овог закона, неким реакторима морати да продужи лиценце за рад. Критичари владе унапред то проглашавају заобилажењем закона, док влада тврди да ће лиценце продужавати само уколико реактори испуне веома строге норме безбедности.

У оквиру нове енергетске стратегије, која се базира и на искуствима из хаварије „Фукушиме“, планира се поступно смањивање зависности од нуклеарки и веће коришћење алтернативних извора. Но, како истичу у влади, то неће значити потпуно напуштање нуклеарне енергетике и постепено затварање нуклеарки. Јер тренутно, од 54 реактора, у погону су само три, а на осталима се ради на контроли и побољшању безбедности.

Извор: DPA

На Амазону 18 нових брана

РИОДЕЖАНЕИРО - Како је саопштило бразилско Министарство за енергетику, на Амазону ће до 2020. године низи нових 18 брана. Бразилу, као мотору развоја јужноамеричке привреде, само за индустрију сваке године потребно је нових 5.000 MW. Хидроенергетски сектор тренутно подмирује 75 одсто потреба за струјом, али је хидропотенцијал Амазона искоришћен једва са 30 одсто.

До 2020. године треба да се заврше радови на чак 48 мањих и већих ХЕ широм ове земље. Укупна инсталисана снага је импресивних 42.157 MW. Највеће полемике са еко покретима воде се око градње ХЕ „Бело Монте“ на реци Ксингу, највећој притоци Амазона. Она ће, када се заврши, бити трећа по снази у свету са 11.233 MW инсталисане снаге.

Извор: NEW YORK TIMES

Цене сирује ниже за 15 одсто

ПРАГ - Цене електричне енергије на Прашкој енергетској берзи опале су за 15 одсто од почетка септембра прошле до краја јануара ове године. У септембру 2011. године мегават-сат са испоруком у 2013. продавао се за 56 евра, а крајем јануара за 48 евра. То значи да би купци могли да очекују смањење цене у идућој години. Оно, међутим, не би било у том истом проценту, јер цена струје на велико чини само половину коначне цене за потрошача. Разлог за то је и што је било неопходно повећање инвестиције у преносну мрежу, услед раста капацитета у ветрењачама и соларним електранама, чија продукција је променљива и тешко предвидива.

После нуклеарне хаварије у Фукушими, у пролеће прошле године, и заустављања шест нуклеарних блокова у Немачкој, услед бојазни од мањка струје на тржишту, порасле су цене. Поскупљење је, међутим, убрзо заустављено, пошто су превагнула страховања од привредне рецесије. Сада су, иначе, цене струје на Прашкој енергетској берзи на нивоу на коме су биле 2007. године или су мало ниже него у време када је она основана.

Извор: EURO

Гас - најјефтиније гориво

ВАШИНГТОН - Због великих вишкова гаса добијеног из шкриљаца, цена електричне енергије у САД пала је за више од половине од 2008. То у последње време има све јачи утицај на смањивање инвестиција у скупе енергетске изворе. Рекордни пад цена струје био је у последњем тромесечју 2011. године и износио је 10 одсто. Цене једног мегават-сата на највећој берзи електричне енергије на велико пале су за последње четири године са 87 на 39 долара. Због тога неизбежно се тање профити производиоца електричне енергије, чија је цена повезана с ценама гаса.

Производња гаса из шкриљаца учинила је, наиме, ово гориво најјефтинијим. Највећи производиоц енергије из ветра у САД „NextEra Energy“ замрзао је планове за градњу нових ветрењача, компанија „Exelon Corporation“ одложила је планове за градњу две нуклеарне централе, а мичигенска „CMS Energy Group“ одустала је од пројекта градње велике TE на угљу, која би коштала две милијарде долара. Нагло се због тога одлажу или напуштају и пројекти угљених, нуклеарних, ветро и других електрана.

Извор: AP

GE гради ветро-фарму у Нгонгу

НАЈРОБИ - Америчка компанија „General Electric“ гради ветро-фарму инсталисане снаге од 150 MW у кенијском граду Нгонг, 16 километара југозападно од престонице Најробија. У Кенији, иначе, годишње расту потребе за електричном енергијом за 14 одсто. План је да се до краја идуће године са ветро-фармом обезбеди додатних 2.000 MW.

Централне локације за изградњу будућих ветроелектрана налазе се на висоравни Кано у провинцији Ниванзу. Урађени су планови за изградњу највеће ветро-фарме у Подсахарској Африци од 300 MW, вредне чак 874 милиона долара. Они су објављени 2009. године и сада се затвара финансијска конструкција. Извођач радова је компанија „Lake Turkana Wind Power Development Ltd.“ која подиже џиновске турбине Вестас B52 на обали севернокенијског језера.

Извор: DAILY ENERGY NEWS

Концерни се жале на рејулацију

БРИСЕЛ - Енергетске фирме из ЕУ све теже подносе притисак и све већу регулативу из Брисела. Са критиком Уније, односно њених политичара, по први пут су отворено иступиле недавно на Прашком енергетском форуму, а најоштрији у томе били су представници великих мултинационалних концерна. Представници фирм због све већих промена и захвата у регулативи упозоравају да то изазива бојазан од даљег инвестирања, при чему им највише смета талас прописа који деформишу и поништавају деловање тржишта.

У самој ЕУ се, међутим, признаје и наглашава потреба повећаних инвестиција у електроенергетику. До 2020. године земље ЕУ треба да инвестирају чак 500 милијарди евра у нове електране и још 600 милијарди евра у преносни систем, који је застао у развоју. Инвестиције захтевају рачуница и стабилност на дужи рок, а како је изнео представник RWE, у последњих 10 година дошло је чак 89 нових закона и других важних прописа који имају битан утицај на развој енергетике.

Извор: HOSPODARSKE NOVINY

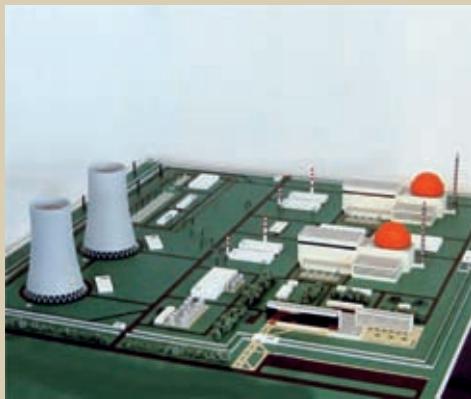

ХЕ „Бујагали“ почела с радом

КАМПАЛА - Угандска хидроелектрана ХЕ „Бујагали“ снаге 250 MW почела је да испоручује електричну енергију потрошачима у националној мрежи. Очекује се да ће током јуна ове године почети да ради пуним капацитетом. Грађевински радови на ХЕ „Бујагали“ (расположе са пет турбина), почели су средином 2007. године. Укупни трошкови достигли су 873 милиона долара. Радом електране руководе заједнички компаније „Sithe Global Power LLC“ и „Industrial Promotion Services Kenya Ltd.“.

Влада у Кампали планира да у мају започне и изградња ХЕ „Карума“, са инсталисаном снагом од 600 MW. Она ће умногоме помоћи да се превазиђе хроничан недостатак електричне енергије. Новац за нову ХЕ обезбедиће се делом кроз престанак енергетских субвенција у вредности 658 милиона долара.

Извор: BLOOMBERG

Кредит Белорусији за нову НЕ

МОСКВА - Руска и белоруска банка потписале су 1. фебруара споразум о кредиту за изградњу нуклеарне електране у Белорусији, вредности до десет милијарди долара.

Руска „Вињешекономбанка“ одобрава кредит на 25 година за потребе финансирања 90 одсто вредности сваког уговора између руске државне корпорације „Атомстројекспорта“ и белоруске државне Дирекције за изградњу атомске централе, пренеле су агенције.

Белоруска „Белнешекономбанка“ планира да кредитира белоруске организације које ће набављати материјал за изградњу електране, а могуће је да ће учествовати и у финансирању инфраструктуре града Островец, у чијој се близини гради нуклеарка.

Извор: ТАНЈУГ

E.ON отпушта 11.000 радника

ДИСЕЛДОРФ - Немачки енергетски концерн E.ON постигао је договор са синдикатима „Ver.di“ и „IG BCE“ о масовном отпуштању радника, односно 11.000 запослених, од којих је 6.000 у Немачкој. Споразум са синдикатима подразумева, између остalog, превремено пензионисање старијих радника, уз одговарајуће отпремнине.

Предвиђено је, осим тога, и оснивање компаније која ће се бавити преквалификацијом радника који су остали без посла и пружати помоћ у проналажењу нових радних места.

Захваљујући смањењу броја запослених, које је планирано за више месеци, гигант немачке енергетике ће до 2015. године уштедети око 9,5 милијарди евра.

Управа концерна је принуђена на доношење мера штедње због одлуке владе у Берлину да постепено одустане од атомске енергетике.

Извор: DEUTSCHE WELLE

Мање субвенције

МАДРИД - Шпанија ће, као лидер у Европи, смањити субвенције за производњу чисте енергије, што је једна од мера штедње због кризе. У саопштењу владе наводи се да је одлучено да се привремено обуставе економски подстицаји за изградњу нових постројења за производњу струје из обновљивих извора енергије. Сложене економска и финансијска ситуација упућују да се привремено обустави подршка изградњи таквих постројења, будући да је она веома скупа, навела је влада.

Државне субвенције помогле су Шпанији да постане највећи генератор ветроенергије у Европи, међутим, подршка том сектору биће сада знатно смањена, пошто Мадрид има циљ да стабилизује јавне финансије. У марту 2011. ветар је постао највећи јединствени извор енергије у Шпанији, покривајући 21 одсто укупне тражње електричне енергије. Обновљиви извори енергије су прошле године обезбеђивали трећину укупне производње струје у Шпанији, наводи се у саопштењу владе.

Извор: AFP

Француска принуђена да увози струју

ПАРИЗ - Ледени талас, који је ових дана захватио Француску као и већи део Европе, има за последицу рекордну потрошњу енергената, тако да је EdF приморан да увози електричну енергију из Немачке, и то по веома високим ценама

Француска је 7. фебруара достигла максимум у потрошњи електричне енергије који је износио 100.000 мегавата - часова. У Француској, нуклеарни парк ради пуним режимом, али је само 55 од укупно 58 реактора у погону због радова на одржавању, који су току. Како би се одговорило тражњи потребно је окренути се другим централама, пре свега онима које раде на гас, чија је цена последњих дана вртоглаво порасла. Цена електричне енергије по мегавату - часу произведена у електранама на гас већ је повећана крајем јануара за 48 одсто. Тачан биланс тренутног стања у француској електропривреди још није обрачунат, али због блокаде повећања потрошачке цене електричне енергије у Француској, инвеститори се плаше да не дође до смањења маржи EdF, као и француског дистрибутера гаса (Gdf) Суез.

Извор: ФИГАРО

У одрживу енергију - 2,6 милијарди долара

ЛОНДОН - Европска банка за обнову и развој (EBRD) саопштила је да је остварила рекордни ниво инвестиција у сектору одрживих извора енергије у 2011, како би у региону у којем послује одговорила на потребе за већом енергетском ефикасношћу и смањењем емисије угљен-диоксида. Улагања EBRD у оквиру Иницијативе за енергетску одрживост (CEI), посебне стратегије за смањење расипања енергије и емисије гасова који изазивају ефекат стаклене баште, су у 2011. достигла су 2,6 милијарди долара са 111 пројекта или за 21 одсто су више а у односу на 2010, а то представља готово 30 одсто укупних инвестиција EBRD током 2011. од девет милијарди евра. Процењује се да, од како је 2006. ступила на снагу, ова стратешка иницијатива EBRD смањује емисију CO₂ за више од 46 милиона тона годишње, што је једнако годишњој емисији тог гаса у Србији.

„Инвестиције у одрживе изворе енергије јесу и биће од кључног значаја за подршку EBRD региону, пошто земље у којима делује треба да наставе са побољшањем енергетске ефикасности и снижењем потрошње енергије,“ рекао је Jосуе Танака, извршни директор EBRD-а за енергетску ефикасност и климатске промене.

Будући да цене енергије расту широм света, повећање енергетске ефикасности је најефикаснији пут за ублажавање климатских промена и јачање економске конкурентности региона и енергетске безбедности. EBRD је у склопу иницијативе развила и успоставила пословни модел који подстиче инвестиције у комерцијално одрживе пројекте по тржишним каматним стопама.

У нуклеарке уложено 228 милијарди евра

ПАРИЗ - У француске нуклеарне електране од њиховог оснивања 1950. до сада утрошено је 228 милијарди евра, наведено је у извештају израђеног по налогу Владе Француске, после катастрофе у јапанском нуклеарном постројењу у Фукушими. За конструкцију неопходних постројења за нуклеарне електране уложена је 121 милијарда евра, не рачунајући изградњу „Суперфеникса“. Актуелна нуклеарна постројења састоје се од 58 реактора, рачунајући и најстарији – „Fessenheim 1 и 2“, која су почела са радом 1978. и коштала су 96 милијарди евра.

За нуклеарна истраживања у приватним и јавним установама од педесетих година прошлог века издвојено је 55 милијарди евра или, у просеку, милијарду евра годишње, наводи се у извештају.

Извор: AFP

У Немачкој још page реактори

БЕРЛИН - Јаки мразеви, који у Немачкој, трају још од 25.јануара, натерали су владу у Берлину да од 8.фебруара дозволи поновно покретање нуклеарних централа, затворених у пролеће лане после хаварије јапанске нуклеарне централе „Фукушима“. Услед ниских температура нагло је порасла потрошње електричне енергије, пре свега за грејање, па нема другог начина да се потребе задовоље осим са активирањем нуклеарки. Нико досад није се томе супротставио, иако је више од две трећине Немаца против нуклеарне енергетике, а око тога сада постоји политички консенсус између владе и опозиције. А и питање је колико је Немаца уопште прочитало информацију овог листа....

Влада Ангеле Меркел је после хаварије „Фукушиме“ променила став према нуклеакама и одлучила да одустане од продужавања њиховог радног века, као и да све нуклеарке у земљи затвори до 2022. (претходно је као рок била предвиђена 2025, с тим што би се неким нуклеаркама продужио век трајања) Затворила је одмах осам најстаријих од преосталих 17 нуклеарних реактора, четири су наставили рад, а пет су искључени или су и остали у припавности као резерва за ванредне ситуације.

Извор: HANDESLATT

Удвостручен профит „Статоила“

ОСЛО - Норвешка нафтна компанија „Статоил“ саопштила је да је у 2011. години остварила двоструко већи нето профит него претходне године, од 78,8 милијарди круна (10,8 милијарди евра), захваљујући поскупљењу тог енергента и одржању нивоа производње. Наводи се да је само у последњем кварталу 2011. нето профит „Статоила“ скочио на 25,5 милијарди круна са 9,5 милијарди круна из истог периода претходне године, углавном захваљујући добитку од продаје удела у мрежи гасовода „Гаслед“.

Приходи „Статоила“, највеће северноевропске компаније по тржишној вредности, порасли су у 2011. години истовремено за 22,5 одсто на 645,6 милијарди круна (84,5 милијарди евра). Поред тога, у прошлој години ова компанија остварила је однос замене резерви од 1,17, што значи да је открила више извора енергената него што их је експлоатисала.

Извор: AFP

Хрватска

Биоелектрана и у Великој Горици

Хрватска електропривреда планира да на локацији Штуки, југоисточно од Велике Горице, подигне биоелектрану која ће као гориво користити шумску биомасу. У овај пројекат биће уложено 65 милиона евра, а средства би требало да буду осигурана из предприступних фондова Европске уније.

Министарство заштите околине и природе већ је упутило студију утицаја планиране биоелектране-топлане на јавну расправу. Истраживања су показала да у кругу 50 километара од планиране локације има довољно дрвне биомасе за рад овог објекта, а набављаће је од хрватских шума. Рачуна се да ће сваког дана до 28 камиона допремати биомасу до нове биоелектране.

Румунија

Уђола мање сирује из ХЕ

Производња електричне енергије у румунским хидроелектранама смањена је од септембра за 50 одсто и сада је мања чак и од учинка централа на еолску енергију, које су мањег капацитета. Систем никако да се опорави после лајских суша, а снег је, бар за сада, од мале користи. Тако су сада главни производњачи струје у овој земљи термоелектране, а киловат-сати добијени из њих знатно су скупљи. Ова чињеница, као и привремено затварање реактора у нуклеарки „Чернавода“, били су узрок повећање цене киловат-сата. Тако је од овог месеца струја у Румунији скупља пет одсто.

Година без значајнијих киша донела је невоље и Албанији, у којој су водени ресурси пресудни за систем углавном заснован на хидроенергији. Рестрикције су почеле пред зиму, а са захлађењем и скоком потрошње мрежа је преоптерећена, због чега су почела редовна искључења широм земље. На захтев албанске електропривреде држава је одобрила кредит од 50 милиона долара за увоз недостајућих количина енергента. Албанске електране сада производе 11 милиона, а из увоза се обезбеђује 12 милиона киловат-часова дневно.

Бугарска

Збої штрајка - ђубитак 4,5 милиона евра

Ѓубитак од око 4,5 милиона евра „биланс“ је једонедељног штрајка рудара бугарског рудника „Марица Исток“. Запослени у овој компанији која је, иначе, највећи производњач угља у земљи, на овај корак су се одлучили средином јануара, тражећи повећање плате, запошљавање на упражњеним радним месетима и исплату бонуса за рекордну производњу. Због штрајка, али и повећане потрошње струје због мразева, Бугарска је тада обуставила испоруку електричне енергије Македонији, Албанији, Грчкој, Србији и Румунији.

Рудари су се на радна места вратили пошто су се синдикати, руководство компаније и представници ресорног министарства договорили да се радницима, услед добрих лајских резултата, исплати по 150 евра. Договорено је и да рудник остане у државном власништву, као и да се пажња усмери на побољшање услова рада.

Рудари компаније „Марица исток“ лане су ископали више од 33 милиона, уместо планираних 27 милиона тона угља. Из овог рудника угљем се, иначе, снабдевају четири термоелектране које обезбеђују 32 одсто укупне производње струје у Бугарској.

Македонија

Више зелених киловат-сати

Уз изградњу ветропарка „Богданци“ у Македонији производња струје из обновљивих извора енергије биће повећана за око 100 гигават-часова годишње. Споразум о реализацији тендера за градњу овог електроенергетског објекта, за који је „резервисан“ простор на југу земље, потписали су македонска компанија „Електране Македоније“ и грчки конзорцијум „Терна – Сименс“. У овај пројекат биће уложено 55 милиона евра, од чега је 32,9 милиона обезбеђено из кредита „KfW“ банке, а 22,6 милиона евра издвојиће из касе македонски ЕЛЕМ. Уговором је прецизирano да ветропарк буде завршен у року од 13 месеци. Истраживања су, иначе, показала да Македонија коришћењем ветра може да обезбеди седам одсто годишњих потреба за киловат-сатима.

Црна Гора

Привлачан „Јужни ток“

Представници руског „Гаспрома“ и црногорски званичници договорили су се 3. фебруара да се уради прелиминарна анализа могућности проласка гасовода „Јужни ток“ кроз Црну Гору.

Потребно је, стoga, размотрити колике су потребе Црне Горе за гасом, економску исплативост пројекта и могуће трасе за пролазак „Јужног тока“ кроз Црну Гору. Могућности прикључења Црне Горе пројекту „Јужни ток“ на састанку у Подгорици разматрали су Леонид Чугунов, директор Сектора за пројекте руског „Гаспрома“, Игор Лукшић, премијер Црне Горе, Милан Рођен, министар за иностране послове и европске интеграције и Владимир Каварић, министар економије. Почетак градње гасовода очекује се у децембру ове године. Гасово-дом „Јужни ток“, у власништву „Гаспрома“, француске компаније „EdF“, италијанског „Енија“ и немачког „Винтершала“, руски гас ће се транспортовати до јужне и источне Европе. Тим цевоводом, који би требало да почне да ради 2015. године, стизаће до 63 милијарде кубних метара гаса годишње – кроз један крак: до Бугарске, Србије, Мађарске, Словеније, Аустрије и Италије и кроз други: до Хрватске, Македоније, Грчке и Турске.

Словенија

Најскујљи киловат-саџ

Од земаља бивше Југославије најскупљу струју, према подацима црногорске Регулаторне агенције за енергетику, плаћају грађани Словеније, а одмах за њима су становници Хрватске. У Словенији, где је просечна плата 980 евра, киловат-саџ кошта 10,8 центи, а у Хрватској, чији житељи у просеку зарађују 736 евра - 9,5 центи. Извештај РАЕ показује да је у 2010. у Словенији струја за грађане просечно коштала 10,5, а у Хрватској 9,34 цента по киловат-саџу.

У Црној Гори је, према подацима РАЕ, струја знатно скупља него у Србији, Македонији и Босни и Херцеговини. Званични подаци показују да нижу цену киловат-саџ има и Албанија, где без урачунатог пореза на додату вредност киловат-чај стаје 6,99 центи.

У Црној Гори, где је просечна плата 484 евра, домаћинства са дводифним бројилима киловат-саџ плаћају 7,68, а са једнотарифним струјомерима осам центи. Односно, када се урачуна ПДВ, цена за грађане износи 8,98 и 9,39 центи.

Потрошачи у БиХ за струју издвајају 6,7, а у Македонији 6,3 цента по киловат-саџу. Просечна зарада у БиХ је 410, а у Македонији 337 евра.

Албанија

Нуклеарка на дугом штапу

Албанија је одлучила да одложи градњу нуклеарне електране. Нуклеарна енергија јесте најчистија и најефтиња, али је НЕ „Фукушима“ наметнула ревидирање овог става, рекао је недавно у Подгорици албански премијер Сальи Бериша. Подручје Скадра, где је „виђена“ нова нуклеарка је, како је он навео, подложно тектонским променама, па је зато заузет став да овај пројекат буде одложен све док наука не да своје мишљење и не реши све дилеме.

Босна и Херцеговина

Суша смањила производњу

Са произведених 717 милиона киловат-часова електричне енергије ХЕ „Вишеград“ је лане план испунила са само 80 одсто. Разлог овакве производње биле су, према речима директора предузећа Милета Лакића, лоша хидрологија и велика суша. На другој страни, рекорд је, са више од 1,28 милијарди kWh, забележен 2010. године. Током 22 године рада ова електрана је систему испоручила 19,9 милијарди киловат-часова струје и у групи је најбезбеднијих и најперспективнијих хидроенергетских објеката у Републици Српској.

„Хидроелектране на Дрини“ започеће ускоро и реализацију највећег трогодишњег плана инвестицирања, вредног 40,3 милиона евра. За погонску спремност постројења ХЕ „Вишеград“ биће издвојено укупно 19,1 милиона, од чега у току ове године 4,8 милиона евра.

БИОСКОП

40. ФЕСТ - „У свету великих“

Јубиларно 40. издање најстаријег и једног од највећих филмских фестивала у региону, популарног ФЕСТ-а, представља се од 24. фебруара до 4. марта 72 премијерна филма, следећи свој проверени концепт „фестивал фестивала“. Публика ће бити у прилици да види награђивања остварења са најзначајнијих светских филмских фестивала - у Кану, Венецији, Торонту, Берлину, Карловим Варима, Риму, Манхатну и Ротердаму.

Под слоганом „XL - У свету вели-

ких“, 40. ФЕСТ биће отворен прошлогодишњим канским победником, америчким филмом „Дрво живота“ Теренса Малика. Међу филмовима у главном програму су и „Дечак са бициклом“ браће Дарден, добитника канског Гран прија, те „Авр“ Акија Кауриスマкија, добитника награде ФИПРЕСЦИЈЕ у Кану, као и награђивања „Меланхолија“ Ларса фон Трира и ново Алмодоварово остварење „Кожа у којој живим“. Главни програм представља и филмове

„Ово мора да је то место“ Паола Сорентина, „Крвопролиће“ Романа Поланског, „Мартовске иде“ Џорџа Клунија, „Опасан метод“ Дејвида Кроненберга, „Неспокојни“ Ван Санта, „Имамо папу“ Нанија Моретија, „360“ Фернанда Мериелеса... У оквиру програма „Холивуд“, ФЕСТ нам доноси филмове Џоди Фостер, Клинта Иствуда, Стивена Спилберга, Александера Пејна и Френсиса Форда Кополе, док ће у „Панорами светског филма“ бити приказани „Ложач“ Алексеја Балабанова, „Последњи дан на Земљи“ Ејбела Фераре, „Живот без принципа“ Џонија Тоа...

ФЕСТ посебну пажњу посвећује двојици великана седме уметности. Један је наше горе лист, глумац Питер Богданович који ради у Холивуду, а други је чешки филмски ветеран и оскаровац Јиржи Менцл. Обојица ће бити гости ФЕСТ-а, у оквиру кога ће бити одржане ретроспективе њихових филмова. ФЕСТ ће се посебно бавити домаћим филмом, па ће фестивал бити затворен премијером филма Динка Туцаковића „Доктор Реј и ћаволи“ о легендарном америчком редитељу Николасу Реју. Од домаћих филмова, 40. ФЕСТ приказаће и документарац ветерана Пурише Ђорђевића „Плашим се да ли се све разуме“ о Менцлу и његовој режији опере „Залубљен у три наранџе“ Сергеја Прокофјева у Народном позоришту у Београду. А најављен је и кратки играни филм „Залет“ младог Мирослава Стаматова, који је суфинансирала и Дирекција ФЕСТ-а.

Сцена из филма „Дрво живота“ Теренса Малика

КЊИГЕ

„Симеонов Печат“ Вање Булића

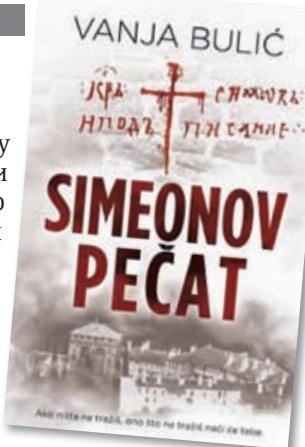
Роман новинара Вање Булића „Симеонов печат“ издавачка кућа „Лагуна“ препоручује као српски „Да Винчијев код“. Почетна премиса романа од које је пошао Булић је „ако ништа не тражиш, оно што не тражиш наћи ће тебе“, као и питање „ко је и зашто запалио манастир Хиландар?“.

У потрази за одговором на то питање, Новак и Вељко, јунаци романа, долазе на Свету Гору. Али када у маслињаку изнад манастира нађу обешеног лажног монаха, догађаји почињу да се низу невероватном брзином. На месту сваког наредног злочина проналазе отисак печата Светог Симеона који је монашко братство Хиландара поклонило краљу Александру Обреновићу, а потом му се изгубио траг у бурним догађајима током Првог светског рата.

У стварању Светске цркве и борби за превласт постојећих религија у њој,

стварни владари света кују планове који ће изненадити човечанство. Новак и Вељко ће се уплести у обрачун светских тајних служби и у амбијенту смиреног и Богу посвећеног живота светогорских монаха постаће таоци једне велике афере. Скривена у сенци тог обрачуна, мешттаре милитант-на крила Католичке цркве и опскурна тајна друштва која прете да угрозе хришћанске реликвије.

На том путу им се само наоко несвесно супротставља монашко братство Хиландара и сасвим свесно - Новак и Вељко, један новинар и један бизнисмен, чији прави идентитет читалац открива на крају романа. Како се приближава крај романа, магла која обухвата Хиландар постаје све

гушћа. А када се магла подигне, све ће бити исто као и пре осам векова, а читалац ће разрешење овог трилера открити на самом крају.

На питање да ли је претенциозно поређење са романом „Да Винчијев код“, Вања Булић је одговорио: „Звучи претенциозно, али само до тренутка када читалац уђе у причу. Ево, покушаћу да унесем интригу. Владари света, из сенке како се то обично каже, имају пројекат светске владе, али и светске цркве, јер је владавина људима најлакше остварива преко религије. Ко би једног дана могао да буде врховни поглавар светске цркве? На то питање одговор даје овај роман, али реализацију одлаже док наука не достигне жељени ниво. Наука и религија?! Само наивни верују да иза остварења врхунских научних достигнућа не стоји и новац Ватикана.“

КОНЦЕРТ

Kings of Strings

Средиšnji događaj predstojećeg Гитар арт фестивал је наступ гитарског трија Kings of Strings (краљеви жица), 17. марта у Сава центру. Краљеви жица, које је окупило Гитар арт фестивал, јесу Томи Емануел, Штокело Розенберг и Влатко Стефановски. Тројица врхунских уметника гитаре најављују необичан спој различитих стилова, позитивну енергију и одличну забаву. На сцену ће изнети својеврstan гитаристички сан. Различити стилови, географске и културалне специфичности, па и темпераменти спојиће се у свирку какву публика чека можда и свих досадашњих 13 година фестивала.

Томија Емануела свет препознаје као једног од највећих гитариста данашњице о чему сведоче и признања магазина „Rolling Stone“ и „Guitar Player“, номинације за награду „Греми“ или похвале колега са којима је сарађивао, попут Ерика Клептона, Џоа Сатријанија, Стивија Вондера или Стива Ваја, који је пре неколико година изјавио да је Емануел најбољи гитариста на свету. Стефановски је синоним за гитару на Балкану. Од оснивања култне групе „Леб и сол“ као аутор оставио је неке од највећих песама са ових простора, попут „Чувам ноћ од будних“, „Као какао“, „Таласна дужина“, „Нисам твој“ или незаборавне гитарске изведбе традиционалних тема „Јовано, Јованке“ и „Учи ме мајко, карај ме“. За Штокела Розенберга многи данас тврде да је превазишао и узор, легендарног Ђанга Рајнхарта. Штокело са породичном групом „The Rosenberg Trio“ данас иза себе има 20 студијских и концертних албума, награде магазина „Guitarist“, те бројне наступе широм света од „North Sea Jazz“ фестивала до њујоршког Карнеги хола.

ИЗЛОЖБА

Саша Марковић Микроб

Ретроспектива радова из богатог опуса Саше Марковића Микроба отворена је 27. јануара у Салону Музеја савремене уметности у Београду. Изложба је део заједничког пројекта „Збогом андерграунд“ МСУБ и галерије Ремонт, у којој је 20. фебруара отворена изложба „Приче из аутомата“, са фотографијама насталим 80-их и 90-их година прошлог века. Пројекат „Збогом Андерграунд“ обухвата и монографију овог прерано преминулог београдског уметника (1959-2010), једног од најсамосвојнијих креативаца на београдској сцени, чија је продукција била заснована на шест принципа којих се придржавао у току читаве каријере: уметност мора бити наративна, свима приступачна, забавна и смешна, доследна, локално оријентисана и произведена јефтиним средствима. На тим основама, на које кустос изложбе у МСУБ Дејан Сретеновић подсећа већ на самом галеријском улазу, Марковић је изградио уметнички идиом који је спајао његов животни хабитус са уметничким изражавањем, рефлексију свакодневне друштвене и политичке стварности са личном митологијом, аутоирониски говор у првом лицу са говором о другима, визуелни и текстуални језик. У Салону МСУБ представљени су изабрани радови из свих циклуса и подручја Марковићевог уметничког деловања, укључујући фанзине, радове из фото-аутомата, цртеже, маске, фото-документацију перформанса, акција и изложби, видео-радове, ауторске омоте за музичке дискове и инсталације.

ПОЗОРИШТЕ

„Тајна Грете Гарбо“

На сцени театра Мадленијанум 25. фебруара премијерно ће бити изведена мелодрама „Тајна Грете Гарбо“, по тексту хрватског аутора Мира Гаврана, а у режији Ђурђе Тешић. Лик једне од највећих филмских дива икада Грете Гарбо оживеће наша дива Тања Бошковић.

- Тања Бошковић блиста као Грејта и нема дилеме да ли је та изванредно написана роља требало да буде поверила било коме другом до њој. Већ у тако идеалном сусрету глумачке диве са изузетном улогом почела је да се рађа представа пуна стваралачке радости - поручују из Мадленијанума. Време дешавања драме смештено је у средину педесетих година двадесетог века и гламур који је Америка тада носила, као и гламур који име Грете Гарбо носи са собом. Редитељка Ђурђа Тешић истиче да Гавранова мелодрама није фактографски комад, већ фикција у којој је писац искористио чинјеницу да се славна глумица повукла из јавности у 36. години, у тренутку највеће славе, и доживела дубоку старост у потпуној анонимности и тајности, што је чини једном од најмистичнијих јавних особа. До краја живота није снимала филмове, већ се бавила сликарством. Тања Бошковић је истакла да Гавран вешто барата истинама које су много пута објављене и ствара причу која је могућа.

Поред Тање Бошковић, која тумачи велику диву у периоду када је њена филмска каријера већ 15 година иза ње, у разоткривању тајне зашто се Грета повукла и како у својој осамљености живи, учествоваће и глумци Миодраг Крстовић, Јована Балашевић и Петар Бенчина. Сценограф представе је Зорана Петров, костимограф Јелисавета Татић-Чутурило, а композитор Владимир Пејковић.

ЈЕЛЕНА КНЕЖЕВИЋ

Књижица као банковна картица

Нова, електронска здравствена књижица изгледаће као банкарска картица, којом подижемо новац са банкомата, а част да први добију нове здравствене легитимације имаће становници Ваљева. После њих, нове легитимације добиће и грађани у другим деловима Србије, а план је да до краја 2012. године око милион и по осигураника има и електронску књижицу. Најкасније за три године, сви би у Србији требало да имају нове здравствене легитимације. По речима професора Александра Вуксановића, директора Републичког фонда здравственог осигурања, подела првих 100.000 електронских здравствених књижица почće у марта, у оквиру пилот пројекта за колубарски округ.

Електронска здравствена књижица имаће рок трајања од 10 година, а надлежнима ће омогућити бољу контролу наплате доприноса. Комплетан пројекат коштаће око 20 милиона евра, а нове књижице правиће се у Заводу за израду новчаница. Тиме ће се обезбедити заштита података корисника, али и онемогућити фалсификовање здравствене књижице, јер она ће превасходно говорити надлежним да ли су уплаћени доприноси за здравствено осигурање и да ли картица може да покрије трошкове лечења. Нове електронске картице са чипом, иначе, садржаће име и презиме осигураника, адресу и лични број осигураника (ЛБО). На новој легитимацији неће бити медицинских података.

Прве електронске здравствене легитимације добиће у маршу осигураници у Ваљеву, а за три године очекује се да их имају сви у Србији.

Строжа провера уплате доприноса за здравство

Увођењем електронских здравствених књижица биће омогућен бржи и лакши преглед код лекара и подизања лекова у апотекама, без непотребног администрирања. Оверавање књижица биће поједностављено, тврде у Републичком фонду здравственог осигурања.

Оно што грађане највише брине јесте да ли ће због замене стarih књижица електронским картицама да буде чекања у дугим редовима, попут оних које су морали да прођу да би добили нове пасош или личне карте. У Републичком фонду, међутим, кажу да не очекују било какве гужве када почну замене стarih за нове здравствене легитимације. Кажу, док пасош не мора свако да има, здравствену књижицу мора свако да добије.

Грађане, наравно, ипак моле за стрпљење, а филијале и испоставе РФЗО радиће током целог дана. Објаснили су и да ће послодавци у име својих запослених моћи да оверавају нове, електронске књижице и да ће то допринети да гу-

жве буду мање него сада, када се ради са папирним легитимацијама. Пензионери ће нову књижицу подизати на истим местима као и до сада - у надлежним филијалима, а незапослене особе у службама Националне службе за запошљавање, уз документа која су потребна као и до сада, тако да се практично ништа битније, осим самог изгледа легитимације, неће мењати у самом поступку издавања нових легитимација у односу на начин на који смо до сада отварали или оверавали књижицу.

Грађани ће моћи и лично да оверавају нове легитимације на автоматима који ће бити постављени у свим филијалама РФЗО. Планира се да овакви аутомати буду постављени и у болницама, где ће осигураници моћи да провере да ли им је послодавац уплатио доприносе за здравствено осигурање и да буду без бриге да ли ће их вратити са шалтера само зато што им књижица није оверена.

Из РФЗО, иначе, подсећају да грађани и сада могу на сајту РФЗО да провере да ли им послодавац уплаћује доприносе за здравствено осигурање, а тај се појединачнији једноставним укуцањем личног броја осигураника на здравствену књижицу.

Засада електронска књижица неће садржати медицинске податке о осигуранику, али како кажу у РФЗО, у плану је да се, када се у целио Србији уведу електронски картони, путем електронске књижице омогући увид и у електронски картон пацијента.

П. О. П.

Шта су Биосимилари?

Нови лекови за шуморе крви

Биосимилари је скраћени назив за биолошки сличне лекове. То су нови лекови у медицини. Реч је о производима биолошког порекла који се тек последњих 20 година налазе у промету. У Србији се тренутно користи једва десетак ових производа и то најчешће као различите вакцине, нови инсулини и највише као лекови за леукемије, односно болести тумора крви и крвотворних органа. Користе се и као замена или допуна за хормоне, пре свега хормон раста и еритропоетин, за бubrežne болеснике - објаснило је др Момир Миков, професор клиничке фармакологије са новосадског Медицинског факултета, на конференцији о овим медикаментима, недавно одржаној у Београду.

Биотехнолошки лекови нису једнаки оригиналним биолошким лековима, него су слични, а разлике постоје у неким аминокиселинама, али једнако делују. Основна идеја је да ови лекови постану доступнији јефтинијом и масовнијом производњом. То нису цитостатици. Ови лекови модификују раст ћелија, успоравају раст туморских ћелија и имају минимална токсична дејства на пацијента у односу на цитостатике, појашњава др Миков.

П. О. П.

Корак ћо корак - ог гујајнозе до излечења

Када код лекара стигнете са лабораторијским резултатима, у којима се уочавају повећане вредности холестерола или триглицерида, он неће више смети олако да одмахне руком и каже: „Није то ништа”, као што се до сада често догађало. У водичима добре клиничке праксе за липидне поремећаје тачно је наведено које се вредности холестерола сматрају пожељним, које гранично повишеним, а које ризичним. И не само то! Даље се врло прецизно наводи како лекар треба да процени ризик од инфаркта и других болести и које дијагностичке процедуре и лекове треба да даје.

Водичи добре клиничке праксе урађени су за првих осам оболења, али ће у наредних неколико година протоколи бити сачињени за све најважније болести и поремећаје. Сада су, осим у поменутој области липидних поремећаја, урађени водичи или протоколи лечења за још седам области - исхемијску болест срца, исхемијски маждани удар, карцином плућа, депресију, артеријску хипертензију, третман препонских кила одраслих и поремећај рада штитасте жлезде. Водичи су доступни на интернет презентацијама Министарства здравља Србије (www.zdravlje.gov.rs) и Агенције за акредитацију здравствених установа Србије (www.azus.gov.rs). Ако сами болујете од неке од ових болести, можете једноставним кликом добити све одговоре о поступцима потребним за дијагнозу, о методама лечења и лековима који се препоручују за болест, зависно од тога колико је напредовала.

Професор др Горан Милашиновић, кардиолог, председник Републичке стручне комисије за израду и примену водича, каже како су одабране болести од којих се највише умире у Србије, као и болести које ометају грађане у нормалном обављању послана, попут депресије.

Протоколи лечења лекару су исто оно што су једном пилоту протоколи да подигне авион у ваздух, пилотира и безбедно га спусти на земљу. Водичима лекари су добили правила поступања - корак по корак - од почетних симптома, до завршне анализе односно излечења. Док је, међутим, за пилота поступање по протоколу законска обавеза, за лекаре - водичи нису правно обавезујући.

– Нигде у свету нису обавезујући, па су и код нас донети у облику препорука. Лекар, упркос постојању водича, може да лечи на основу свог искуства, али у случају грешке мора да докаже зашто је тако поступио. Водичи одређују шта се сматра најбољим начином лечења, а онај ко другачије лечи, у случају да на-

Прошоколи нису обавезујући, али ако доктор лечи на основу искуства и појрени, мораће да одговара.

Моћност да обичан човек прровери да ли су у његовом лечењу прегузе све необходне мере и посушујуци

прави лекарску грешку, мораће да одговара – наводи др Милашиновић.

Како даље објашњава др Милашиновић постоје три вида лечења. Први, данас најприхваћенији, на основу доказа из великих научних студија. Такав је систем, међутим, скуп чак и за Америку, а камоли за земље средњег стандарда и Србију. Други вид лечења је на основу искуства лекара. На пример, лекар из искуства зна да ће високу температуру пацијенту спустити давањем аспирина, иако у препорукама пише да треба пацијенту дати парацетамол. Трећи, потпуно волунтаристички начин, који је и најлошији, постоји, на пример, када иако нема доказе, лекар мисли да је најбоље за скидање температуре дати - першун.

Аутори водича који се, на пример, односи на лечење препонске киле код одраслих, навели су да „када се водич не прати треба да буде оправдано и документовано“.

■ проф. др Горан Милашиновић

Др Милашиновић каже како су водичи добре праксе начин да пацијент дође до такозваног „другог мишљења“, а да при томе није морао да „заређа“ од лекара до лекара, проверавајући дијагнозу и начин лечења.

– Сваки пациент има могућност да пређе интернет презентације на сајту Министарства здравља добије одговор који је пут лечења и шта је најбољи третман од тренутка када се појаве први симптоми до завршног лечења. Пацијент може да контролише оно што му се ради и то како у односу на лекаре, тако и у односу на здравствени систем. **П. о. п.**

■ Руке багеристе обрађују дрво: Душко Шурлан

Mноги се надају да ће се, кад дође време, докопати раја. Још је више оних који зебу да изађу Богу на истину, они знају због чега. Душко Шурлан (1957) нема тај проблем. Он је већ био у рају и то читавих 12 година. Кад ми је описивао детињство проведено у Рудовцима код Лазаревца, понестало му је речи, па му је просто излетео:

- Ма рај! Прави рај!

Прве три године живота мали Душко провео је са оцем Гојком (1928), мајком Радојком (1933) и братом Рајком (1953) у радничким баракама испод Киселе воде (назив локалитета), а онда су добили једнособан стан у Рудовцима, новом насељу подигнутом за рударе. Имали су све:

Вешар у дрвешу

Како је распао човек који за јодину дана одлази у Јензију да би се Јоштуну преуаспио уметностима, за коју као да се целој живошти припремао.

Скулптуре и на изложбама у Лазаревцу и Београду

школу, амбуланту, станицу милиције, кафану, дом културе са биоскопом, парк са клацкалицама, љуљашкама, вртешкама, базен за купање... И што је најважније, имали су слободу да се играју до миле воље. Играо се по цео дан, долазио кући само да узме хлеба и масти. Па опет трк на играње.

Играли су се жмурке, шуге, леденог чике, школице, кликера, лопте, ловили врапце праћкама, стрелама, копљима... Ко ће свега да се сети?! По цео дан напољу, у природи. Куће нису биле ограђене па је цело насеље било једно велико двориште. На игралишту милицијске станице играли су одбојку и друге игре, по воћњацима – који су онда били друштвени – брали су воће и јели, тако да почесто ни за хлеба и масти нису морали кући. Играо је и школице, јер су ту игру волеле девојчице, а он њих.

Бицикл је имао тек понеко. Стјајао би нехајно наслоњен на кућу, незакључан, док су му се деца дивила. Тада ником није падало на памет да краде. Прву телевизију видео је код комшије кад је имао седам - осам година. Није била занимљивија од игре у природи.

Трчали су и на Бистрицу, поток који се улива у Пештан. Ту је заволео пецање (ловио је рибу и рукама) и та га страст није напустила до данашњих дана. До пре четири године био је и председник лазаревачког риболовачког друштва. Уловио је три толстолобика по 18 килограма. Али о пецању касније.

Од толике игре није се имало времена за учење. Зато је Душко био слаб ћак, а једну годину је и понављао. Давао је предност игри и слободи и изгледа да није погрешио. Ко је имао лепо, срећно детињство, може рећи да је срећан човек.

Волео је Душко ликовно, волео је физику, познавање природе и друштва, биологију, волео је, није да није, али је игра, ипак, била изван конкуренције. Сећа се да се дивио „Косовском боју“, слици коју је на школском зиду осликао три године старији Милијан Белић, Душков идол. Милијан је минулог септембра дошао на Душкову изложбу у лазаревачком Дому културе и похвалио му рад. А кад га је он похвалио, други могу да причају шта хоће (мада су га, рука на срце, и други хвалили).

Због чега је Милијан Белић Душков идол? Е па зато што је Милијан сликар, вајар и теоретичар уметности који живи у Француској. Имао је много изложби, а радови му се налазе у бројним колекцијама. Рођен је у Рудовцима, дипломирао сликарство на Факултету ликовних уметности у Београду, био стипендиста француске владе и докторирао уметност

и науке о уметности на Сорбони 1994. године. Објавио је десетак стручних књига код нас и у Француској, а члан је и Међународног удружења ликовних критичара AICA.

Стручњак, нема шта!

Прича о Душку Шурлану никако да се одмакне од Рудишта, његовог раја. А и ако се сад одмакнемо, упашћемо, видећете, у други.

Душкови и Рајкови родитељи су из Подкозарја, из села Сводно, између Приједора и Новог Града. Тако да је лети сваке године ишао и тамо. Возом, из Београда. А тамо га је уместо Бистрице чекао Прљуговац, који је ко зна због чега добио такво име, али прљав био није. Напротив. И чекало га је друштво, буљук деце.

Како су се Шурлани нашли у Рудовцима?

Стриц Душковог оца Гојка, Душан Шурлан, по окончању Другог светског рата дошао је из заробљеништва право у Јунковце код Лазаревца, у рудник. Ту се запослио и после извесног времена позвао и синовца. Јер много се боље могло живети од рада у руднику, него од земље и стоке у Подкозарју. И тако... Гојко и Радојка су умрли пре пет, односно три године, а Душану Шурлану ускоро ће сто година. А изгледа као добро држећи седамдесетогодишњак - и физички и по бистрој памети.

Када је завршио осмогодишњу школу, Душко је морао да напусти рај. Добили су стан у првом лазаревачком солитеру. Једноиспособан, њих четворо. За пола собе био је већи од „рајског“ стана, мало ли је?

Уписао се у Школу ученика у привреди (ШУП), за багеристу, где се такође није прославио као ђак. Али је зато напредовао у пецању, пливању на језеру Очага, у разним надматењима са вршњацима. Није пропуштао корзо. У биоскоп се одлазило с картом, или шверцујући се. На улицама се жицарило. У Дому културе био је диско клуб. Тамо је пуштана рок музика, она коју Душко воли и данас. Забављао се са Славицом из Вреоца. Она је била гимназијалка, најбољи ђак, вуковац. Касније је студирала и завршила права. Ради у Кадровском „Колубаре“. Упознали су се у аутобусу. Он јој је рекао нешто грубо. Намерно тако. Није хтео да се приказује да је бољи него што јесте (као што се обично чини при удавању), већ да је гори, а онда девојка нека открије какав је заправо.

У војску је отишао а да су му остала два неположена предмета. Ником није ни рекао да иде у војску, осим брату и једној комшиници. Запала му је аутојдиница. Најпре у Чапљину, па у Задар.

Мало му је у почетку помогло што има дара за цртање. Већ се раније, у Лазаревцу, извежбао у цртању портрета које су му плаћали, па је у војсци нацртао портрет водника. Тако је у почетку имао неке повластице, али се касније ситуација искомпликовала, што ће овога пута бити прескочено.

Вративши се из војске, Душко је на посао чекао годину дана. То је онда било дugo, а данас би се само пожелети могло. Запослио се у Руднику „Колубара“ као помоћник багеристе. Да би и сам постао багериста морало је да прође време обуке, па полагање такозваног петог степена. За све то време живео је своје младалачке дане, дружио се, пецао, путовао у Поткозарје, забављао се са Славицом... И тако, после девет и по година забављања, венчали су се. Као што готово нико није знао када је отишао у војску, тако готово нико није знао ни да су се Славица и Душко венчали. Живели су, најпре, две го-

академски сликари и вајари. Ту тешко да би пустили и Микеланђела, пошто ни он није академски вајар. У Дому културе може, али да плати. И Душко је платио. Изложба је трајала десетак дана. Сви су били изненађени. Изложио је 28 радова. Скулптуре у дрвету. У неком пању, у природи, препозна скривени облик. Открије га тако да се не види његов рад, а теки да скулптури буде пријатно у дрвету и обратно.

Прва скулптура била је скулптура оца. Делови његовог лица су лице младића, други средовечног или старог човека. Јединствен рад. И јединствени су називи: Моја, Она, Време, Ветар...

Изложба је неочекивано добро примљена и од посетилаца али и од стручне критике, па је одмах потом излагао у лазаревачкој ОШ „Дуле Караклајић“, а од 1. - 6. децембра у галерији „Пароброд“ у Београду, којом је обележен Светски дан инвалида, 3. децембар. Била је то такозвана

Скулптуре добиле високе оцене и од стручне критике

дине у Вреоцима, код Славичних родитеља, а онда удруженим снагама купили двособан стан у изградњи, у центру Лазаревца. И ту живе, ево, већ 19 година. Борис се родио 1989. године. Повукао је на мајку, па је био одличан ђак у гимназији, ученик генерације, али и на оца јер се определио за уметност. Студира дизајн звука, а свира гитару и један је од најбољих гитариста у Лазаревцу.

Рекох да је повукао на оца кад је реч о уметности, а још не видесмо ту очеву уметност. Видели су је, званично, на изложби, Лазаревчани први пут првог септембра прошле године, у овдашњем Дому културе. Има Лазаревац и Галерију, али тамо имају право да излажу само

тактилна изложба, намењена слепима, јер је ту дозвољено додиривати експонате.

Излагање у галерији „Пароброд“, општине Стари Град, Душко није морао да плати, као ни израду каталога, али је морао сам да превезе експонате. Помогло му је лазаревачко Градско комунално предузеће.

Душко Шурлан је на крају радног века (годину дана до пензије) и на почетку вајарске каријере. Једва чека да се потпуно препусти уметности. Од пријатеља је добио напуштену кућу за атеље. Показао ми га је, као и део радова у њему. Заиста, његове скулптуре су зачујујуће. Као што је зачујујућа и сама природа.

СЛОВОДАН СТОЈИЋЕВИЋ

Хришћански кнезев чин

Манастир Покажница налази се два километра од такозваног „Цариградског друма“, недалеко од Велике Плане и чини га црквабрвна посвећена Светом оцу Николају Мирикијском, односно празнику преноса његових моштију. Цркву је, уз новчану помоћ Милоша Обреновића, 1818. године подигао кнез смедеревске нахије Вујица Вуличевић, у знак покажања због убиства свог кума Карађорђа у Радовањском лугу 1817. године. Манастир је добио име тако што му је сâм народ до-

Ову цркву је подигао кнез Вујица Вуличевић у знак покажања због убиства свог кума Карађорђа.

Црква-брвнара представља симбол културе од изузетног значаја

делио име Покажница, тумачећи кнезев чин као знак хришћанског покажања због почињеног дела. Година када је црква подигнута урезана је на брвну с леве стране улазних врата, а налази се и у натпису на икони светог Ђорђа, на иконостасу који даје податке о њеном задужбинару. Занимљиво је да грчке сигнатуре на иконама упућују на то да је њихов аутор био Грк или неки аутор који је копирао грчка дела, што је видљиво на икони Светог Димитрија. На иконостасу, који је настао у време када је црква грађена, налазе се царске двери испод крста на улазу у олтар, рађене у дуборезу са позлатом.

Црквена грађевина лежи на каменим темељима, а грађена је од масовних храстових брвна. Црква има необичајени облик елипсе и састоји се из четири дела: полуутвореног трема са шест стубова, припрате - женског дела, наоса - брода и олтара над којима је таваница коритасто засведена „шашовцем“. Кров је висок, стрм и покрiven крупном шиндром. Трем, дограђен 1880. године, као и целокупна унутрашњост цркве поплочани су опеком. У порти манастира налази се конак и дрвена звонара у којој се налазе два звона. Звонара је подигнута западно од цркве, постављена на четири дрвена стуба и покривена даскама. Звоник, који је сличан звоницима у Такову и Орашцу, дуго није био у функцији, јер Турци нису дозвољавали да се оглашавају црквена звона. Црква је под налетом Турака могла да се расклопи и пренесе на неко сигурније место. Ова манастирска црква спада у ред најзначајнијих ове врсте у Србији, због чега је проглашена за споменик културе од изузетног значаја.

Конзерваторски радови на цркви изведени су 1951, а на иконостасу 1987. и 1988. године. До 1952. године манастир Покажница био је парохијска црква, да би наредне године постала мушки манастир. Када је 1992. године у манастир дошло сестринство манастира Свете Тројице са Косова, Покажница постаје женски манастир. У аутентичност ове цркве, поред необичног и лепог спољашњег изгледа, уткана је и приповест о покажању једног српског кнеза и својим постојањем представља сведочанство новијег времена српске историје. Данас о овом манастиру брину монахиње, настојећи да очувају његову културну вредност и духовни мир.

Манастир Покажница, српски духовни драгуљ, чува спомен на једну историјску личност која је својим чином прво заслужила осуду и презрење српског народа, а потом, кроз хришћанску врлину покажања, себе уградила у овај храм, а свом народу подигла још једно свето место где ће усрдно да се моли Богу за мир и спасење.

АНА СТЈЕЉА

Наклон и од Хенри Мура

Кад се иде на Калемегдан стазом према Павиљону Цвијете Зузорић, онамо, здесна, незаобилазна је једна занимљива лежећа скулптура на мермерном постаменту, изливена у бронзи. Име јој је „Уморан борац”, али се не зна из које је војне. Јер Тома Росандић, њен аутор, био је сведок бар четири рата, што их је Србија водила за његовог живота (1878 – 1958)!

Они што наиђу туда с децом посматрају је издалека, јер је нагост посусталог борца можда у нескладу с основама васпитања младежи. Иако је скулптура урађена по античким узорима, таква врста смерности шкодила је и Томином савременику и пријатељу Ивану Мештровићу кад је својевремено намерио да „Победника” изложи у београдском Безистану, колико и славном Микеланђелу када је исклесао свог „Давида”.

Тому Росандића за ово време везује изванредна композиција „Играли се коњи врани” која краси степениште у прочељу Дома Народне скупштине, израђена и изливена у ливници „Вождовац”, (данас позната као ливница „Јеремић”) 1935. године, постављена онамо три године доцније. Историја уметности, а ни драматична повест овог здања, не бележе да је он био и истакнути члан комисије која је годинама бирала уметничка дела што ће убудуће красити палату Парламента Краљевине Југославије.

Открио сам да у Београду постоје и два мање позната дела овог великог вајара. Реч је о једној од каријатида, или такозваних „довратних декоративних скулптура” што красе оба улаза у палату негдашњег Министарства саобраћаја (данас Железница Србије) у Немањиној улици, које су израдили тадашњи велики југословенски вајари са завидном репутацијом у светским културним круговима! Уз Росандићеву, ту су каријатиде Драгомира Арамбасића, Петра Палавичинија и Ристе Стијовића из Београда, и Лојзеа Долинара из Љубљане. Друго То-

Његова композиција „Играли се коњи врани” краси ступене у прочељу Дома Народне скупштине Србије. У Београду постоје и два мања позната дела овог великог вајара

мино дело које је, нажалост, само бетонска копија, налази се у парку испред управне зграде Клиничког центра „Др Драгиша Мишовић“ и реплика је античког „Стилоболоса” (баџача копља).

Тома Росандић рођен је у Сплиту. Био је – не Србин, већ – Југословен (што је тада било велика част). Отац му је, забележено је, био каменорезац. Био је дунђер, зидар, али одредница „каменорезац” лепше звучи и вуче на традицију. Што није остао у „породичном бизнису” треба-

ло би да захвалимо познанству, пријатељству, па и ривалству, с једним величим Југословеном – Иваном Мештровићем (па иако се највећи број његових камерних скулптура на једном месту налази у Заводу светог Јеролима, у Риму, никада није симпатисао озлоглашено „франковце” који су доцније изнедрили усташки покрет).

Паралелни развој ове двојице вајара и њихово притајено ривалство може се разумети и из поједињих пројеката у којима су комбиновали скулптуру и архитектуру. А реч је о два маузолеја: Мештровићев за породицу Петровић на Брачу и Росандићев за породицу Рачић у Цавтату. На оба маузолеја је приметан утицај далматинске историје, с тим што Мештровићев рад карактерише једноставност и монументалност, на супрот богато декоративном Росандићевом делу, мешавини готске и ренесансне орнаментике.

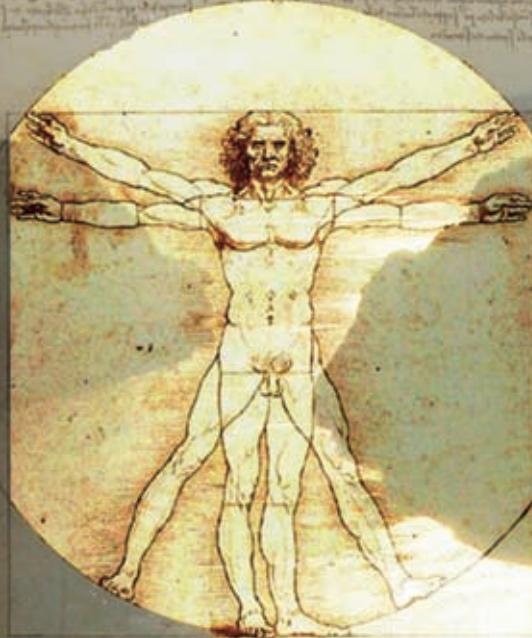
По неким биографима Тома Росандић је дошао у Београд тек после Другог светског рата. Погрешно. Преселио се у Србију пре Првог рата, чак се повлачио скupa с војском и народом преко Албаније! Преко Италије се домогао Велике Британије и 1917. године у Лондону је приредио једну од најзначајнијих изложби тих ратних година. После рата предавао је у београдској Уметничкој школи, а 1937. био је један од оснивача Уметничке (ликовне) академије и њен први ректор.

Када је 1955. године у посети Београду био славни Хенри Мур, кога су, несрћеног, водали по граду као мечку, британски вајар, изнемогао од наше срдочности, завапио је да га домаћини, ипак, приведу једном од највећих живих уметника света – Томију Росандићу. Да га упозна и да му се поклони!

Кућу у Улици Љубе Јовановића број три оставио је Београду као свој легат. Многа његова мања, камерна дела налазе се и у Музеју савремене уметности.

Милош Лазић

Мишови и шајне клисуре

Настанак Ђердапа по легенди о Атлантиди

Представе о златном веку људског рода, ишчезлог под налетом великог потопа - казне за огрешење у божије заповести - присутне су у баштини многих народа. И за Атлантиду се верује да је разорена силином потопа послатом од Зевса, пошто је скуп божанства на Олимпу закључио да су Атлантићани изневерили указано поверење. Тада су богата земља, а и све цивилизацијско стваралаштво разорени до темеља, потонувши у дубоко водено пространство.

У последњих неколико стотина година појавиле су се претпоставке да се ишчезла Атлантида налазила у различитим деловима света. А како на тим подручјима, тако и у ќердапској регији могу да се препознају трагови легенди о великому потопу. Једна од легенди, која се код подунавских народа вековима препричава, јесте да су страхотни цинови провалил Ђердап, раздавајући јужне, Сибињске Карпате од планина североисточне Ср-

*Чудесна саја о
Атлантиди, као
фасцинантна мисијерија
гревној свећа, једно
од узоришта има
управо у рејији омеђеној
Иланинским масивима
Карпаша и Подунављем.*

*Дешајима са
фрајменитима мишкој
шамћења обилује управо
подручје Ђердапа*

бије и пустили да читаво море истече кроз њега, оставивши за собом плодно дно на којем данас живе људи.

Ђердапски теснац једно је и од могућих места Херкуловог подвига, раздвајања стеновитог планинског масива и стварање пролаза којим је давнашње подручје Панонског мора повезано са Црним морем. Исти јунак је са острва Еритија (Ада Кале), у близини стубова по њему названих, примакао суседно планинско стење и начинио - камени мост. Сведочанство о томе налази се у чињеници да је острво Ада Кале имало раздробљену структуру тла, на чему и почива веровање да је вештачки створено од великих камених блокова, прикривених слојем земље. Приликом археолошких ископавања, пред потапање острва, услед изградње ХЕ „Ђердап“, румунски истраживачи нашли су на трагове темеља сачињених од истоветних камених громада од којих је саздано острво. То их

је, заједно са остацима велике Преграде која допире до дна речног корита, навело на закључак да је у античко време острво Ада Кале било део великог бедема, који је био део склопа изградње пловидбених канала са наменом скретања речног тока при изградњи моста. А такви канали део су Платонове приче о Атлантиди.

■ Рајски мост и рајска врата

У верзију ове легенде, раширеној међу Тимочанима до данашњих дана, уклапа се мит и појам о мосту који је премошћавао препреке на путу душа смртника до вечних станишта. Препрека на њиховом путу у виду велике воде премошћује се узаним брвном, тзв. Рајским (Јелисејским) мостом. Уколико се ради о праведнику, мост узан као длака из корака у корак се шири, али то углавном није случај, па душа пада у киптећу воду казана испод моста. Локација Рајских врата по предању је део велике Ђердапске клисуре, који је у целом свету познат као Гвоздена врата. С тим у вези у Хомољу се још могу видети брвна обмотана шареним тракама, постављена преко поточића, како би душе покојника лакше савладале пут прочишћења.

Данас су многи топоними изведени од имена скривене Атлантиде. Такви називи посебно су бројни на румунској страни. Рецимо, бања Херкуланум, са топлим рајским изворима воде, представља део Едена сачуваног до данас. Ако је градњом ХЕ „Ђердап“, са новонасталом акумулацијом, коначно потопљено Краљевство Атлантиде, оно није стављено ад акта. Јер скривена цивилизација живи и не мирује. Из дубина реке, чије је дно на више места испод нивоа мора, духови чувари давних времена шаљу напаје који указују на њихово постојање и заједно са неким млађим и новијим митским створењима Ђердап претварају у згуснут простор демона, вампира, водених духовова... Та митска створења, код становништва влашког и српског говорног подручја са обе стране Дунава, живе и данас пуним животом и представљају нови митолошки слој који овај простор захвата од дна до неба.

■ Водени дух са људским карактеристикама

У овом крају много бројна су веровања у митска бића и то са различитим преоклом и са потпуно предхришћанским карактером. Демони у које људи верују могу да се сврстају у више категорија. Једни настају од живих људи, други су демони природе, па демони који утичу на људску судбину и на сва остале митска бића чије порекло и карактер за сада тешко може да се расветли.

Четири еденске (рајске) реке

Недокучиво је пуно тога што је у Библији записано. Библија говори о четири еденске (рајске) реке које извире из Едена, теку у четири правца и доносе благодет људима и другим божијим створењима. Једна од те четири реке је и Дунав. За разлику од остале три, Дунав је једина која има два имена. Заправо, од свог извора у Немачкој, Дунав је у прастаро време до Ђердапа текао под именом Данубијус. Одавде, од најузаврелијег места у Ђердапској клисури, где по предању уморна река посустаје и бива „прогутана“, да би на истом месту сама постала, налази се онај недостајући извор четврте библијске рајске реке под именом Истер. Овде је потврда коју не треба доказивати, да одласком у рај он постаје извор новог живота. Из легенде о Херкулу сазнајемо да га је Истер прогутала, како би се он у њеној утроби три дана борио док није успео да се спасе. Део простора којим пролази прастара река, код острва Ада Кале, управо има име Ждрело (Gura Vaii), што представља подлогу у трагању за сећањем на мит о Херкуловом избављењу из утробе горопадног божанства вода.

Простор демона је трансильванијски део Румуније и источни, посебно хомољски, део Србије. Самоверовање је веома старо, што се види још из члана 20 Душановог законика, где је била предвиђена казна за оне који ископавају и уништавају лешеве. Распарава о вампирима била је 1732. године и на Академији у Берлину. Отада је ова реч, као аутохтона српска, постала међународна и ушла у светске језике, а већ 1734. године нашла се и у чувеном Оксфордском речнику. Специфичност овог краја је веровање у живог вампира. Као мере превентиве да не би дошло до вампирења, овде се врше различити ритуали како пре, тако и после сахране покојника.

Где год да су очувана веровања у воденог духа, његов облик као митског бића је скоро исти. Овде је то кепец на коме преовлађују људске карактеристике. Живи у подводним дворовима Ђердапских брзака, који су од кристала и у које одвлачи жртве. Похотљивост, која му је својствена, пратилац је божанства и демона у многим митологијама. Значајна

Слика клисуре са печатом грофа Влада Цепеша - Дракуле

Атлантићани - градитељи канала

Са ХЕ „Ђердап“ остварена је и човекова исконска жеља да свет природе редукује на енергију, не би ли надокнадио недостатке њеног стихијског деловања, људској природи недоступног за овладавање. И то у форми издавања једне реке из њеног корита или тока и изградњом пловних канала, што је људима омогућило да се осећају делом божанске сile. А све се то управо и дешава на месту митског краљевства Атлантиде, око Гвоздених врата, зачетог Ждрелом и довршеног Казанима, који су излазни део Едена.

функција воденог духа је утапање људских бића, а дављење би се могло протумачити са људском жртвом духу воде. Ђердапски змај је према веровању полу човек, полу животиња, који мења облик у зависности од ситуације. Настаје од стагроп шарана који са одређеним бројем година излази из Дунава и постаје птица, а у контакту са људима постаје човек.

Све поменуто и много тога још до-пуштено је и контролисано на посебан начин из дворца најпознатијег вампира, трансильванијског грофа Влада Дракуле, гдје овог простора препуног духовса, змајева, демона... МАЈОВСКИ ВУЧЕТИЋ

Србски Елдорадо

Кучево је наш Елдорадо, али се умногоме и разликује од те легендарне јужноамеричке области пре пуне злата за којом су трагали шпански конквистадори 15. и 16. века. Елдорадо је измишљено место о којем су приповедале старешине једног индијанског племена, а двојица Шпанаца после накитили причу да би била занимљивија, док је Кучево изистинско место с рудницима злата, а река Пек заиста златносна. Из реке и три рудника (Благојев камен, Санта Барбара и Грабова река) кроз векове, од Хадријана, па до данашњих дана, однето је на тоне злата. Нико не зна колико. Има га још – такође нико не зна колико – али мештани не хају за њим.

То је стварно готово невероватно. Али тако је одувек. Још је путописац Жигмунд Август Хедер средином 19. века писао да сељаци овде испирају златом, онако узгред, поред својих домаћих послова. Нема говора о некој златној грозници. Ето, данас има још злата, али – нема испирача злата! Ваљда зато што се верује да злато испирачу доноси несрећу. Сада се само у оквиру манифестације „Хомољски мотиви“ појави по неки стари испирач (попут баке Роксе Привулевић) да дочара како се некад вадило злато. А то је веома једноставно. Узме се јагњећа кожа и потопи у реку. Пошто је злато теже од песка оно потања у руно. Кожа се

*Збој чеја мештани не
испирају злато, како је
адвокат Дуњић преварио
краља, зашто су Јолујусића
села с раскошним
ирађевинама, шта је краљ
Милујин уз снаху добио у
мираз, колико је времена
прошекло од настанка
Гудускума до данашње
Кучева, као и ље су рођени
Ђорђе Марјановић, Стеван
Раичковић и Жанка Стјокић*

изнесе из воде и протресе. Кад рекох руно, има података да су овуда пролазили и Аргонаути у потрази за златним руном.

Воја Марјановић млађи је брат нашег популарног певача Ђорђа Марјановића. Обојица су рођени у Кучеву. Воја је између осталог и хроничар овог краја. Он сматра да би туристима требало дати да сами испирају злато, „па да видиш како би нагрнули овамо“. Он је испричао и једну мало познату причу.

■ Злато није задржало мештане

Извесни београдски адвокат Дуњић смишљено се спријатељио са економским саветником краља Александра. Испричао му је причу да су Немањићи све своје задужбине изградили захваљујући злату из Нереснице код Кучева. Саветник пренесе причу краљу, краљ се загреје. Ангажовао је одмах двојицу геолога из Енглеске да то провере. Платио им је унапред по 50.000 ондашњих динара. Енглези су установили да злата заиста има. Али адвокат Дуњић им понуди по двеста хиљада да измене налаз. Они пристану и поднесу краљу извештај да злата има само у траговима. Дуњић утом отпутује у Лондон где купи други по величини багер на свету и допреми га у Нересницу. Бајење злата почело је 12. октобра 1934, три дана после атентата на краља Александра у Марсеју. Ко зна ко-

лико га је „извукао“ да би тек после низа правних и осталих перипетија рудник званично припао престолонаследнику кнезу Павлу.

А рудник „Света Барбара“ био је француско-енглеска концесија. Зато нико није сазнао колико је злата тамо извађено. Зна се да се сваки рудник исплати после шест година. Овај се исплатио после само шест месеци, па је сваком акционару остало по 12 килограма чистог злата.

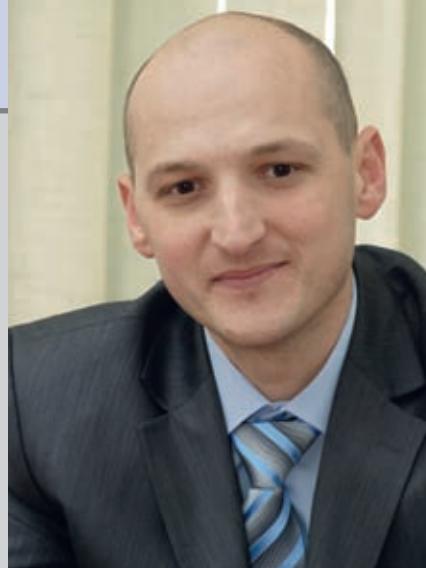
Али злато није привукло старо-седеоце, ни њихове потомке, да остану да живе у завичају.

Полупуста села кроз која проми-чем збуњују раскошним грађевинама у којима нико нити живи, нити ће живети. Прва генерација ововремених печалбара посустала је, изнурена радом и јаловим надама, а њихови потомци боље говоре немачки, него српски, поносе се аустријским, швајцарским или француским пасошима. Михаела и Жаклина овде је више него Милорада и Јованки. Нешто касније, у планинском селу, разговарао сам с малим Робертом Николићем немогућом мешавином српског, влашког и немачког језика, мада се све време срдачно смејао на чистом ромском.

О тој пустоши сведочи и званична статистика која вели да на територији Општине Кучево постоји 26 насеобина у којима живи око 20.000 душа. Али нека од њих су готово сасвим опустела, јер је још десетак хиљада људи у иностранству, у печалби или лагодном трошканењу

Црква Светог Вазнесења

Славиша Трифуновић,
руководилац Пословнице
ЕД Кучево

Изузетна наплата и у брдском подручју

Славиша Трифуновић, руководилац Пословнице ЕД Кучево, Огранка „Електроморава“ Пожаревац, ПД „Центар“, рођен је 24. јуна 1975. године у Кучеву. Основну школу завршио је у селу Волуја, а средњу техничку школу у Мајданпеку. Са супругом Емином, домаћицом, има сина Николу (2004), ученика првог разреда и ћерку Марију (2006). У ЕПС-у, у ЕД Кучево је од 1999. године, где је почeo као монтер, затим је био шеф одељења, а од 2009. године је и руководилац пословнице.

- Конзумно подручје ЕД Кучево, које износи 776 квадратних километара, карактеришу разуђеност и неприступачност, због чега су електроенергетски објекти често угрожени – каже Трифуновић. – На овој територији највећи део, око 65 одсто, чини брдско-планинско подручје, због чега је и за реализацију дистрибутивних активности потребно више напора и времена. Најтеже је у зимском периоду у којем, као што је и сада случај, механизација не може да приђе појединим објектима. Да би се, на пример, пронашли и отклонили кварови на 35 kV далеководу Дебели луг-Благојев камен-Нересница, где тај вод прелази преко венца Маркова крчма, монтери у зимском периоду, под пуном опремом, кроз снег и сметове и до метар висине, испешаће деоницу „Речица – Благојев камен“, дужине близу седам километара, односно „Грабова река – Благојев камен“ од шест километара.

Како истиче даље Трифуновић, битно је, притом, да се и у тим условима постиже остварење наплатног задатка изнад 100 одсто. У 2011. години наплата је, наиме, просечно износила 101,2 одсто, а у јануару 2012. године достигла је 102,3 одсто. За даље побољшавање наплате потраживања значајно је и да се приводи крају изградња и реконструкција појединачних објеката и мреже, а пре свега ТС 110/35 kV Нересница, ТС 35/10 kV Раброво, дуплог систему 35 kV далековода Нересница – Кучево (у дужини од 5,5 километара), више 10 kV водова ...

онога што су им родитељи, први прави печалбари, оставили. То су званични понаци, али се сумња да је за бољим животом онамо отишло много више људи.

Посетио сам село Бродице, петнаестак километара од Кучева, где је прошла прва пруга изграђена омладинском радном акцијом. Некада је то била обична рупа у којој су живели Роми дељући дрвена корита и варјаче. А данас свака друга кућа има отворени, па и затворени базен. Село би се још могло назвати и „Хомольско Дедиње“. Верујем да би се за но-

■ Зграда општине

вац и материјал утрошен само за ограду куће Драгомира Николића могла у центру Београда саградити солидна вишеспратница.

– Да сам ово градио одједном, било би баснословно скupo – поверио ми се домаћин, који је из Беча скокнуо на неколико дана да се види с пријатељима. – Од куповине плаца до сад протекло је више од петнаест година. Почело је као гараж, уз њу сам додградио малу радионицу, па спрат... да бих додурао до осамсто квадрата.

Градић од два миленијума

На питање зашто новац није уложио у неки посао, већ га је преметнуо у „циглу“, немоћно је слегао раменима:

– Штета је што сам ово саградио. Јер сва је прилика да ни Светлана нити Драгиша, моја деца, немају намеру да се враћају у Србију. Ево, село има око 400 кућа, свака је као дворац, али само у осамдесетак неко живи... Старци, углавном. Ако се нешто ускоро не промени, опустеће нам земља скроз.

Прво познато име насеља (тада римског утврђења у коме се склadiшило

■ Центар за културу

злато, сребро и гвожђе из рудника) је Гудускум и везује се за 128. годину нове ере, за време владавине императора Хадријана, који је и посетио овај рудник 173. године нове ере. У подграђу ове римске утврде, вековима касније нићи ће насеље под именом Кучево.

Помен овог имена историја први пут бележи у 13. веку, у време владавине угарског краља Ладислава Четвртог, да би ова област ушла у састав немањићке Србије 1382. године, као мираз уз снагу краља Милутина. Падом Смедерева и доласком Турака, Кучево постаје Крушевица. У време Милоша Обреновића називу се додаје Горња. Горња Крушевица 1882. године постаје средиште Среза Звишког, а 1886. године, на предлог историчара Милана Ђ. Милићевића и уз подршку академика Стојана Новаковића, Кучеву се враћа његово старо име које и данас носи. Од Гудускума до данашњег Кучева, овај градић у североис-

точној Србији, у средњем току реке Пек, траје скоро два миленијума.

Кучево је познато по пећинама. Туристима је, због своје величине и лепоте, најзанимљији пећина Церемошња, око 13 километара од вароши. Дуга је непун километар, а стаза за посетитеље износи тачно 431 метар. Највећа сала ове пећине зове се „арена“ и једна је од најлепших у Србији. Таваница, висока 20 метара, има облик куполе са које се спушта богат пећински накит. Одатле се иде у другу просторију, названу „двери“, па затим, поред малог водопада Стругарског потока ка излазу. Туристима се нуди и посјета пећини Равништарка, а припрема се и уређење Дубочке пећине, која се сада користи за спелеолошко-авантуристички туризам.

У општој ужурбаности 21. века овај крај је сачувао нешто од шарма и патиће давних времена. Традиционалне културне вредности, древни народни оби-

■ Споменик Вељку Дугошевићу

чаји, необична, често мистична веровања, темпераментне влашке игре и народне ношње живописних боја само су део заоставштине која се чува и преноси.

■ „Хомољски мотиви“ – престижна приредба

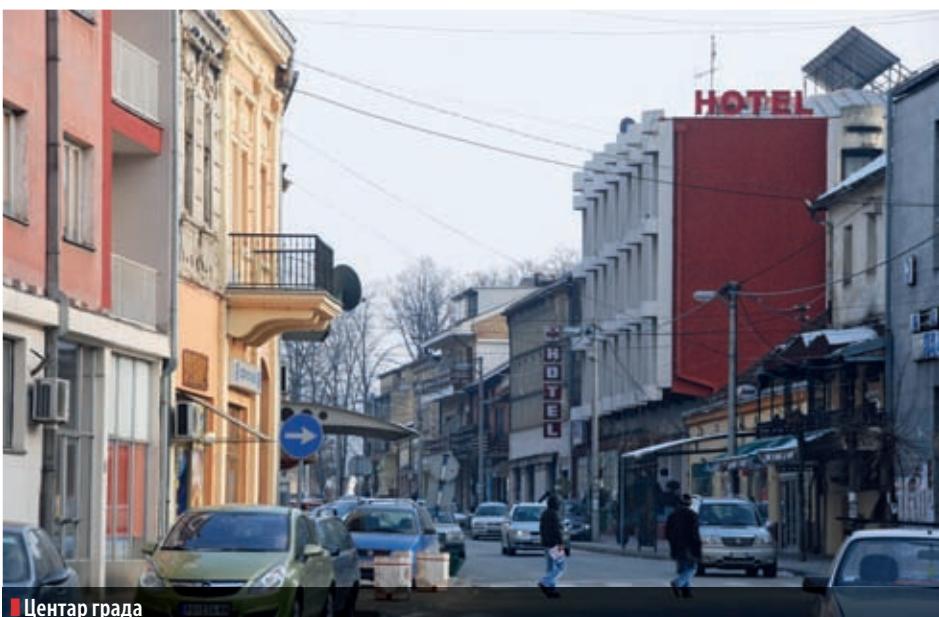
Осим легенде домаће забавне музике Ђорђа Марјановића, овде (у оближњем селу Нересница), рођен је и велики српски песник Стеван Раичковић, а у Раброву део свог детињства провела је Жанка Стокић, глумица, по многима највећа дива српског глумишта свих времена.

Најзначајније културне манифестације у општини Кучево су поменута смотра изворног народног стваралаштва „Хомољски мотиви“, затим Међународни фестивал телевизијског етнолошког филма ФЕСТЕФ, као и Позоришне свечаности „Жанки у част“.

Чувени су и влашки сир, влашке игре, њихов начин одевања, веровања... Ко су они и откуд овде? У време Турака у овом крају живели су искључиво Срби. У 15. веку Турци су их све пртерали у оближњу Румунију. После 300-350 година из Румуније су се на дедовину вратили њихови потомци. Али задржали су романанизовани дијалект румунског језика. Данас се они називају Власима и чине етничку групу која негује веома занимљиве паганске обичаје.

Данашње Кучево живи углавном од новчаних пошиљки из иностранства, сточарства, шуме и туризма. Око 70 радника ради у селу Каона запослено је у доскорашњем „U. S. Steel Serbia, д.о.о. Смедерево“, у огранку Кучево. Ваде и обрађују кречни камен. Будућност овог краја пре свега је у туризму (са пољопривредом), али у туризму који мора да се осмисли и у који мора дosta и да се уложи. Једнога дана биће и тога, али не знаамо када.

СЛОВОДАН СТОЈИЋЕВИЋ

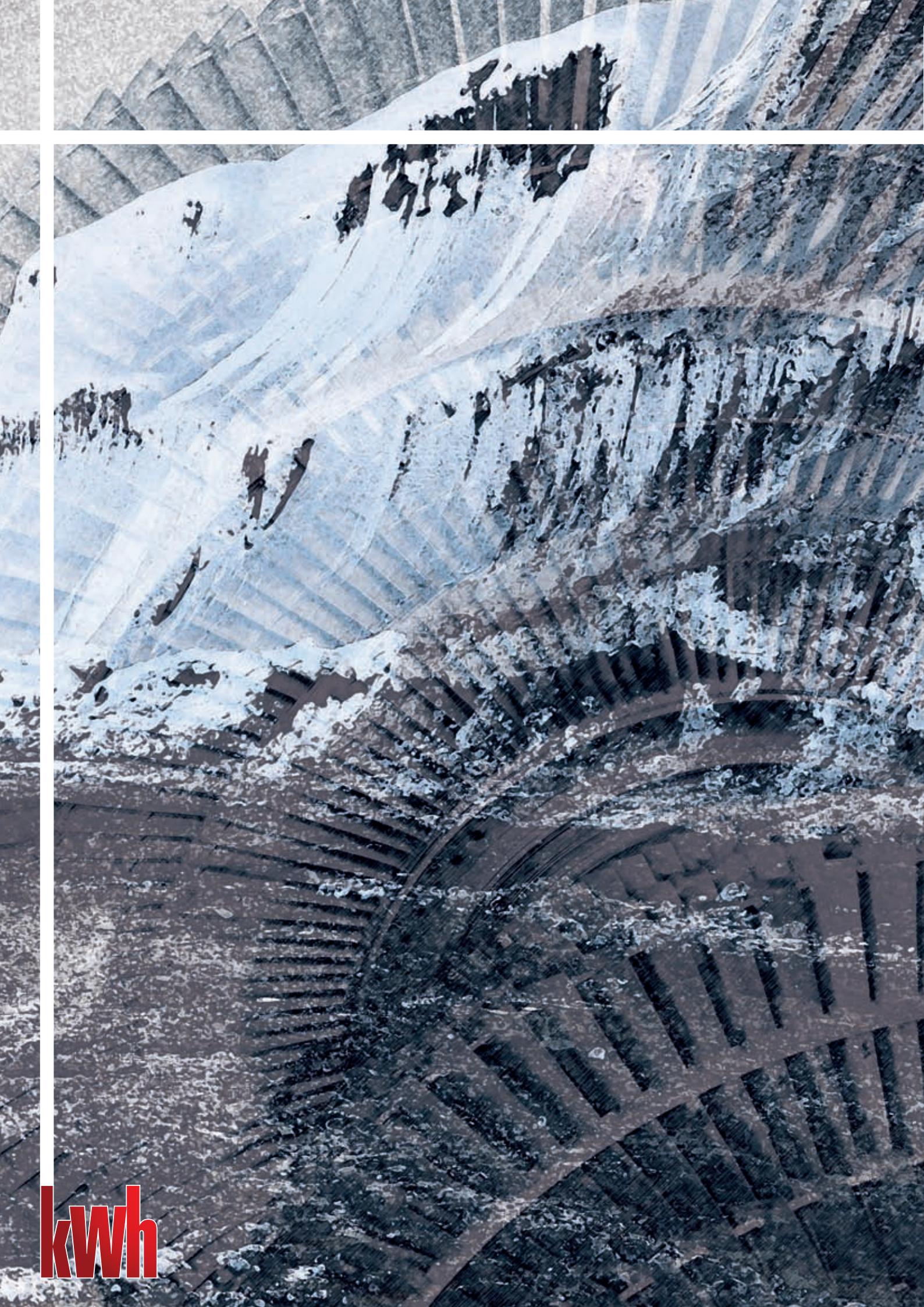
■ Центар града

Церемошња, бисер Хомолја

Као што свака држава има заставу, грб и химну, тако и свака пећина има свој амблем. Знак - амблем пећине

Церемошња је пећински стуб настао спајањем сталактита и сталагмита. У нади да Србија више никада неће ратовати, истраживачи су овом стубу дали назив „На вечној стражи“. На то их је асоцирала лева страна стуба која подсећа на српског војника, приљубљеног уз пушку, а који је остао залеђен негде у гудурама Албаније. Десна страна стуба асоцирала их је на средњевековног витеза. Иза стуба, десно у зиду и стени, налази се велико распеће Исуса Христа.

kwh